

Jakten på den «hellige gral»

En kvalitativ studie av vinyl og platesamling

Frid Erika Evensen

Masteroppgave i Sosiologi

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

1. juli 2013

Copyright Forfatter

2013

Jakten på den «hellige gral»

Frid Erika Evensen

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Vinylplatene er på vei tilbake. I denne oppgaven studerer jeg hvordan vinylplater får betydning utover sine tekniske og musiske aspekter. Ved å ha utført en kvalitativ studie av vinylplater og platesamlere, viser jeg i denne oppgaven med vinylplatene eksempel på hvordan mennesker knytter komplekse meninger til, i utgangspunktet, hverdagslige ting. Vinylplatene står som et klart brudd i den digitale musikkverden vi ellers lever i. Vinylplatas fysiske karakter er nettopp en grunn til at platesamlerne velger å samle på den.

Studien er en reaksjon på negative stereotypiske framstillinger av platesamlere som ensporede «tapere», hvor noen er opptatt av å påpeke hvem som er den typiske platesamleren. I denne oppgaven legger jeg heller vekt på platesamling som en meningsskapende praksis og er opptatt av hvordan platesamlerne selv skaper mening i forbindelse med praksisen. Det er forsket lite på platesamling. Jeg studerer platesamling som en kompleks fritidsaktivitet. Dette innebærer at jeg ser på hvordan de bruker platesamlingen for å skape meningsfulle rom, som et brudd med hverdagslivet ellers. Jeg bruker generelle teorier om samling for å belyse hvordan platesamling kan forstås spesielt. Som samleobjekter får de platene en annen betydning enn deres opprinnelige bruksverdi, slik at deres mening har ingen essensiell betydning. I denne oppgaven ses mening som sosial konstruert. Betydningen skapes på grunnlag av de erfaringer og opplevelser det å samle på plater gir samlerne.

Oppgavens overordnede problemstilling er derfor:

Hvordan får vinylplater betydning og hvilken betydning har platesamling for platesamlere?

Som metodiske verktøy har jeg brukt forprosjekt, deltagende observasjon på platemesser og kvalitative intervjuer. Det er intervjuene som er hovedgrunnlaget for analysen. Jeg har intervjuet sju platesamlere i alderen 23 til 61 år som alle er aktive vinylsamlere innenfor et bredt spekter av måter å samle på. Deres fortellinger er grunnlaget for å forstå hvordan platene og det å samle får betydning for dem.

Oppgaven handler på overordnet plan om hvordan musikk i fysisk format får betydning som strekker seg langt utover objektets materialitet. Med platene som utgangspunkt utvikler personene en samlerkarriere. Selve platesamleren hevdes i oppgaven å være sosial konstruert. Samlerne definerer aktiviteten og seg selv som platesamler som gjør det meningsfylt for dem å holde på. Jakten på plater beskrives som en evigvarende, men meningsfull reise. Veien i seg selv blir målet; det å bygge opp samlingen. Platene får betydning langt utover sine musikalske aspekter og blir symboler. De representerer samlernes søken etter opphav, koplet til deres egen biografi, men også til musikkens autentiske opphav. Selve vinylen konstrueres i seg selv som et «originalt» format. Både dens stofflighet og dens fysiske karakter er med på å skape sterke emosjonelle og sanselige opplevelser. Vinylplatene er eksempler på at vanlige forbruksvarer kan få samlestatus. Som samleobjekter blir deres mening subjektiv. Transformasjonen fra forbruksvare til samleobjekt framstår som en lidenskapelig, nærmest som en magisk transformasjon. Dette gjør at selve bruken minimeres. Og selv om det å spille platene fortsatt er viktig for samlerne, framstår det som en høytidsstund når samlingens ultimate samleobjekter skal spilles av. Som kompleks fritidsaktivitet framstår platesamlingen som et «rom», et brudd med hverdagen, hvor platesamlerne kan utfolde seg på måter de ellers ikke får mulighet til. På denne måten kan vi se hvordan de faktiske, fysiske platerommene også kan ses som metaforer på mentale rom (Kjølsrød 2003; 2004; 2009; 2013b). Selve tittelen *Jakten på den «hellige gral»* brukes metaforisk og henspiller på platesamlernes dobbelthet. De jakter både på de «hellige» objektene til samlingen, men også på et «hellig» rom. Platesamling framstår som eksempel på hvordan man skal skape noe sakralt eller hellig med utgangspunkt i noe profant/trivielt som varer, som det vinylplater i utgangspunktet er.

Forord

Først og fremst vil jeg takke platesamlerne som gjorde dette prosjektet mulig. Jeg er veldig takknemlig og glad for at dere ville dele deres fortellinger med meg og lot meg få et innblikk i deres verden. Tusen takk!

Tusen takk til veilederen min, Lise Kjølørød, for tett og god oppfølging. Ditt engasjement i temaet har vært inspirerende!

Takk til alle som har hjulpet meg og vist velvilje i forkant og underveis i prosjektet. En spesiell takk til Anders, Aleksander og Bjørn og for hjelp, innsikt i tema og plateprat.

Tusen takk til Live, min mastermakker. Endelig kom vi i mål! Takk for uendelig mange kloke råd, motivasjon og (utenom)faglig fjas. Selv om vi har fulgt i hverandres fotspor siden barnehagen, er det spesielt de to siste årene som ville vært en begredelig affære uten deg ved min side. Også tusen takk til Sara – en del av «trekløveret», for herlige avbrekk fra skrivinga.

Takk til venner som har skapt et rom for meg utenom masteroppgaven. Spesielt Anne Irene og Mari som har sørget for at jeg har fått frisk luft og middag. Tusen takk til Tone for hyggelig stemning i heimen. Det har uten tvil gjort det siste året lettere.

Til sist, men ikke minst: Mamma, Pappa og Andrea som alltid heier på meg og sier at jeg er flink. Spesielt takk til min kloke Mamma for innsiktsfulle og gode råd i innspurten.

Takk alle sammen!

Oslo, 1. Juli 2013

Frid Erika Evensen

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Å samle på plater	1
1.2	Tidligere forskning på feltet og min egen posisjon	5
1.4	Problemstilling og forskningsspørsmål	7
2	Teoretiske perspektiver	9
2.1	Baudrillard: Gjenstander som objekt for lidenskap og kontroll.....	10
2.2	Goffman: Action.....	11
2.3	Belk: Samling som forbruk.....	14
2.4	Kjølsrød: Spesialisert lek.....	16
2.5	Oppsummering av teoretiske perspektiver	18
3	Metode	19
3.1	Forberedelse og forprosjekt.....	20
3.2	Presentasjon av utvalget.....	24
3.3	Gjennomføring av intervjuene.....	27
3.4	Analyse.....	30
3.5	Etikk.....	31
4	Samlerkarrierer	33
4.1	Hvordan begynte det? Portretter av starten.....	33
4.2	Fra platekjøper til platesamler.....	37
4.3	Spesialisering	46
4.4	Samlingens mål	50
4.5	Samlerkarrierer.....	51
5	Den evigvarende jakten	53
5.1	Å være på jakt.....	53
5.2	Å sikre seg samleobjekter	57
5.3	Sosiale samlere	66
5.4	Den evigvarende jakten	71
6	«Originale» plater og «autentiske» lytteopplevelser	72
6.1	Som samleobjekt	72
6.2	Nostalgi	76
6.3	Det originale og autentiske	79
6.4	«Originale» plater og «autentiske» lytteopplevelser.....	85
7	Konklusjon: et «hellig» rom	87
	Litteraturliste.....	95
	Vedlegg 1: Infoskriv	99
	Vedlegg 2: Intervjuguide	100

1 Innledning

Selv i dag hvor det meste av musikk er lett tilgjengelig bare med noen tastetrykk, finnes det dem som sverger til de gamle vinylplatene. Vinylformatet opplever i dag en slags «renessanse», i alle fall hvis man skal tro på mediene. «Platene nekter å dø»; «De gode, gamle vinylplatene er i ferd med å komme til heder og ære igjen» (Aftenposten 7/3-2013). «Mens CD-en nærmer seg graven, har den gode gamle platespilleren fått en renessanse» (VG 4/11-2012). Vinylsalget har gått opp, mens cd-salget stuper. Hva er det med disse platene som fortsatt fascinerer? For noen mennesker har vinylen aldri vært død. I denne oppgaven har jeg intervjuet platesamlere som samler på vinylplater, og som har gjort det siden ungdommen. De er *platesamlere* og gjør at deres praksis må forstås på en bestemt måte. Platene blir deres samleobjekter.

Oppgaven handler på overordnet plan om hvordan musikk i fysisk format får betydning som strekker seg langt utover objektets materialitet. Med utgangspunkt i platene skaper platesamlerne seg et rom, både fysisk og mentalt som blir viktig for dem, som et brudd med hverdagslivet.

1.1 Å samle på plater

Å samle på plater kan gjøres på ulike måter, man kan velge å fokusere på format, sjangre, artister, labels, produsenter eller en kombinasjon av disse aspektene (Shuker 2010:3). Det å være opptatt av slike ting er noe som skiller en platesamler fra en musikkinteressert. Det handler ikke bare om musikken, men om en slags «secondary involvement» i platene (Shuker 2010:8). Det å være platesamler beskrives av Shuker (2010:40) som «more committed form of fandom» enn andre musikkfans.

Som regel er vinylplater det formatet som oftest er assosiert med platesamling (Shuker 2010). Selve ordet «plate» forbindes med vinyl. Alle jeg har intervjuet er først og fremst vinylsamlere. Ifølge musikkjournalist Brett Milano (2003:35) er det noe med vinylplater som appellerer til samling. Hayes (2006:52) har intervjuet unge vinylsamlere. De trekker fram LP-coveret, det å ta vare på platene, lytteopplevelsen og jakten etter sjeldne plater som viktige aspekter ved hvorfor vinylsamling appellerer for dem. «*Love for the music, love for the artifact, the thrill of the chase: those are the three elements*

that turn a garden-variety music lover into a vinyl junkie» (Milano 2003:15). Jeg vil bruke Milanos sitat som utgangspunkt for å illustrere videre hva platesamling dreier seg om.

Det første er kjærligheten til musikken, som Milano mener er helt grunnleggende for å starte å samle på plater. Som oftest er det musikken som er inngangsporten til å samle på plater. Likevel får platene ofte en betydning som dreier seg om noe mer enn platas musikalske innhold. «It's about holding onto something beyond the music» (Milano 2003:31).

For det andre er det som gjerne kalles kjærlighet til formatet. Vinylen oppleves ofte å ha en særegen aura. Dette knyttes ofte til en diskusjon om hvilke formater som er best når det gjelder lyd kvalitet. Dette er en evigvarende diskusjon musikkinteresserte i mellom. Vinylentusiaster hevder gjerne at vinylplater har en mye bedre lyd enn for eksempel cd-en. Dette har en forbindelse med og tilskrives ofte formatets utforming, både teknisk og estetisk. Det er spesielt vinylens fysiske karakter som spiller en avgjørende rolle for mange. Selve stoffligheten – vinyl – oppleves å gjengi en bedre lyd. Samtidig er det fysiske aspektet et viktig premiss når det gjelder avspilling og lytteopplevelse. Formatet oppleves som sensuelt fordi det gir en egen opplevelse å holde i det, samtidig som du kan se på plata mens den spiller (Milano 2003: 35-36). Noe som er typisk for platesamlere er å samle på originale plater, såkalte første pressinger. Lyden på slike plater oppleves som mer autentisk enn nyere formater (Shuker 2010:65).

Det tredje momentet er spenningen i forbindelse med jakten på plater. Vinylsamlere er alltid på jakt etter nye plater til samlingen og har som regel klart for seg hva som er neste ultimate funn. Å være på jakt etter en spesiell plate beskriver Milano som det er noe der ute som vil endre livet ditt når du først finner det, og sammenligner det med å være på leiting etter det perfekte forholdet (Milano 2003:189). Ofte kan platesamlere ha særegne ritualer knyttet til katalogisering; det å behandle, spille og lytte til platene, samt det å lese på omslaget og beundre albumets coverart. Det er også forbundet nytelse til det å vise fram og dele samlingen; det å vise, låne bort og spille platene for andre (Shuker 2010:109).

Det sosiale aspektet er også et viktig for mange samlere. Det å møte andre likesinnede på platemesser, kjøpe og bytte plater med andre samlere. Platesamling defineres av Shuker (2010:8) som en sosial aktivitet.

Jeg har nå beskrevet grove trekk ved hva det vil si å være platesamler, men siden platesamling er en sosial aktivitet påvirkes den av samlerens motivasjoner. Det finnes derfor ingen typisk platesamler. Oppsummert kan man likevel si at platesamlere har en felles interesse i plater som kulturelle objekter. Som annen samling kjennetegnes platesamling også av spenningen ved jakten, komplettering, sjeldenhet og verdi, bevaring, selvutvikling, kunnskap og samlingen knyttes til deres sosiale identitet (Shuker 2010:56).

Historisk utvikling

Platesamling har vært et fenomen helt siden begynnelsen av 1900-tallet. Kombinert med forbrukersamfunnets framvekst, mer fritid og økt inntekt ble samling en del av folks identitet (Shuker 2010:3). Platesamling oppsto parallelt med utvikling av musikkindustrien og grammofoonkulturen (Shuker 2010:32). På denne tiden var formatet et annet enn det vi kjenner det i dag, nemlig grammofoonplater. 78-plater var det mest vanlige formatet mellom 1912 og 1952 (Shuker 2010:59). Men selve samlepraksisen var ganske lik den vi kjenner i dag. Det var på denne tiden en grammofoonkultur med plateselskaper, plateklubber, musikkforretninger og musikkpresse (Shuker 2010:3). Vinylplatene ble introdusert på 1950-tallet og erstattet 78-platene. Så da vinylen ble introdusert var allerede platesamling en veletablert hobby blant mange (Shuker 2010:3). Den såkalte «78-æraen» var over ved rundt 1960. Selv om mange fortsatte og fortsatt samler på de såkalte «steinkakene». Vinylen stod for en stor endring i musikkformat. Fra 78-platene som bare hadde fire minutters spilletid på hver side, hadde vinylen lengre spilletid med to ganger 20-25 minutter. Det var også forbundet med en forbedring i selve formatet. 78-platene var skjøre og kunne lett brette, mens vinyl var et mykere format, men den også var lett utsatt for hakk og riper (Shuker 2010:58).

Siden 1960-tallet har infrastrukturen i forbindelse med platesamling utviklet seg. Det finnes i dag platemesser og spesialbutikker for vinylplater. Plateselskapene har blitt opptatt av spesielle utgivelser og *reissues*. Det gis ut platesamlingslektyre i form av

magasiner og bøker (Shuker 2010:3). I 1979 ble *Record Collector* utgitt for første gang, hvor det å samle på plater var i fokus. Magasinet finnes fortsatt og gir i dag ut *Rare Records Prize Guide* som anses som en bibel blant samlere. Dette er en bok som inneholder en oversikt over sjeldne og samleverdige britiske plateutgivelser fra 1950-tallet og fram til i dag. Med over 100 000 nevnte plater og over 1400 sider, vitner boka om at platesamling er en vel organisert aktivitet med stor utbredelse (www.rarerecordpriceguide.com).

CD-ens inntog på markedet på slutten av 1980-tallet hadde en stor innvirkning på vinylsalget. I 1988 var det første året cd-en passerte antall solgte vinyl (Plasketes 1992:11). Plasketes spådde en «slow death» for vinylen. Men i dag opplever vinylen et slags «comeback». Spesielt på 2000-tallet har vinylsalget økt. I dag selges det for eksempel flere platespillere enn CD-spillere her i landet (Dagbladet 4/11-2011).

De siste tjue årene har det skjedd mye når det gjelder platesamling. På mange måter har aktiviteten blitt mer organisert. Mye skyldes bruk av internett. Kjøp og salg har blitt lettere og det finnes mange forum, nettsider og grupper for platesamlere. Samtidig som platene er mer tilgjengelig for et større publikum har også prisene gått opp. I 2008 ble verdens største platesamling lagt ut for salg på ebay med en estimert verdi på 50 millioner dollar (Shuker 2010:1). Den dyreste plata som er solgt, er ifølge Popsike, Beatles White album, mono utgave, nummerert 0000005. Den ble solgt for £ 19201 i 2008 (www.popsike.com). Vi ser at det er store verdier innenfor platesamling, og vi skjønner at det ikke bare er musikken som verdsettes, men det å ha sjeldne og originale utgaver. Platene blir samleobjekter. «Today, record collecting is a major form of collecting, with its own set of collecting practices» (Shuker 2010:4).

Sosiologisk og samfunnsmessig relevans

Som vi ser innledningsvis er interessen for vinylplater økende. Men økning i salg sier ikke nødvendigvis noe om hva det betyr for forbrukere (Douglas & Isherwood 1979; De Certeau 2006). Dette betyr at varer kan få en annen betydning enn det produksjonen tilsier. Derfor vil jeg foreta en symbolsk tilnærming til vinylformatet i min oppgave ved å se på meningen som tillegges platene. Jeg ser på hvilken betydning vinyl får, som fysisk format i dagens digitale musikkverden og hvordan platene får en spesiell betydning som samleobjekter. Selv om platesamling er en utbredt praksis er det forsket

lite på (Shuker 2010). Kjølørød (2003;2004;2009), blant andre, hevder at komplekse fritidsaktiviteter er lite utforsket i sosiologien. Det er en grunn til å anta at også platesamling, forstått som voksnes «spesialiserte lek» har betydning for å skape autonomi (Kjølørød 2004:109). Gjennom platesamling finner de et rom fri fra hverdagens krav, hvor de kan utfolde seg innenfor egne rammer (Kjølørød 2003:473). Mitt prosjekt kan være et bidrag til bedre å forstå hvordan platesamlerne kan bruke platesamlingen som et slags brudd i hverdagen, hvor man kan utvikle seg.

1.2 Tidligere forskning på feltet og min egen posisjon

Platesamling er ikke et stort felt, og det finnes ikke mye litteratur på feltet. Shuker (2010) hevder at platesamling er et oversett tema. Det finnes et fåtall av studier. Blant andre finnes Straw (1997), som i sin artikkel «Sizing Up Record Collections. Gender and Connoisseurship in Rock Music Culture» knytter platesamling til typiske maskuline trekk, Hayes (2006) har studert unge vinylsamlere og ser deres vinylkjøp som en motstand i dagens digitale musikkmarked og Shuker (2010) som har gitt ut boken *Wax Trash and Vinyl Treasures: Record Collecting as a Social Practice*. Sistnevnte er et sentralt bidrag i denne oppgaven. Shuker er professor i musikkvitenskap og er selv platesamler. Han skriver at han hadde sett seg lei på hvordan platesamlere blir framstilt, spesielt i filmer og bøker. Han trekker spesielt fram både boka og filmen *High Fidelity* (Hornby [1995] 2011, filmatisert i 2000), hvor Shuker mener at platesamlerne i slike filmer portretteres som besatte menn med en snever og besatt holdning til musikk. Platene framstår på denne måten som en erstatning for virkelige relasjoner i livet (Shuker 2010:8-9). Vi ser innledningsvis at Milano bruker begrepet «vinyl-junkie». Det er ofte vanlig å omtale platesamlere, eller samlere generelt på denne måten. På denne måten framstilles det å samle som en avhengighet, og dermed som noe sykelig og avvikende. Det har altså vært som en reaksjon mot slike framstillinger at Shuker har studert platesamlere. I norsk sammenheng kom jeg over en nettartikkel «Musikkelskere og platesamlere – en psykopatologisk analyse» skrevet av musikkskribent Geir Levi Nilsen (2004). Dette er et eksempel på bidrag som bygger opp under slike stereotypiske framstillinger nevnt ovenfor:

Platesamlere er alt annet enn edle skapninger. Etter å ha vært platesamler i over tredve år, nøler jeg ikke et sekund med å kalle de fleste platesamlere for en gedigen gjeng med tapere (...). Plata må være Mint (...). 'Som ny' - i freudianismens seksualorienterte verden hva sier dette oss?

Hvilke assosiasjoner får vi? Det er ingen tvil om det er jomfrua de vil ha, jomfrua som de aldri fikk (Nilsen 2004).

Slike stereotypiske beskrivelser av platesamlere er åpenbart forenklende framstillinger, som har et negativt personfokus og platene knyttes til (mangel på) seksuelle erfaringer. Lignende beskrivelser fant jeg i forberedelsene til prosjektet da jeg så ulike dokumentarer om platesamling (blant annet *Vinyl* 2000; *Red Beans & Rice* 2010; *Vinylmania* 2012). Spesielt dokumentaren *Vinyl* (2000) av Alan Zweig tegner et dystert bilde av ham selv som platesamler. Han framstiller seg som en ensom mann, uten særlig dameerfaring og anklager nærmest andre platesamlere han intervjuer hvis de uttrykker at de er fornøyd med tilværelsen. Dette mener jeg er en grov, uheldig og entydig framstilling av platesamleren. I tråd med Shuker (2010) vil jeg unngå et psykologisk perspektiv, i den forstand at jeg ikke ser samling som uttrykk for noe sykelig og som et avvik. Jeg vil med mitt prosjekt derimot se på platesamlingens meningsskapende potensial. I tråd med Shuker (2010) vil jeg legge vekt på platesamling som sosial praksis som styres av sosiale motivasjoner. Samlernes motivasjoner er dermed ulike, som innebærer at det finnes store variasjoner blant platesamlere.

Da jeg rekrutterte platesamlere til å være med i prosjektet var det en som kommenterte «Skal du studere galskapen nå?». Flere var nysgjerrige på hvilket perspektiv jeg ville ha, flere var skeptiske og fortalte om uheldige framstillinger av platesamlere i mediene. Dette gjorde at jeg ble enda mer bevisst på at jeg ville se på platesamling som en positiv praksis, som er meningsfull for dem som holder på. Det blir derfor viktig i mitt prosjekt å høre platesamlernes fortellinger, legge vekt på deres motivasjoner og deres samlerpraksiser. Dette innebærer ikke et fokus på *hvem* som er den typiske platesamleren, men heller hvordan platesamlerne *bruker* platesamlingen som et slags rom i hverdagen. Jeg legger i denne studien vekt på at de er *samlere* og vil belyse temaet ved hjelp av generell litteratur om samling for å gripe dette særegne aspektet ved platesamling. Det er Baudrillard (1994), Belk (1995) og Kjølørød (2003; 2004; 2009;2013b) som er de sentrale bidragene.

1.4 Problemstilling og forskningsspørsmål

Oppgavens problemstilling er:

Hvordan får vinylplater betydning og hvilken betydning har platesamling for platesamlere?

Mening anses i denne sammenheng som sosialt konstruert. Oppgaven tar sikte på å vise hvordan materielle objekter får en betydning som strekker seg langt utover deres vanlige bruksverdi. Meningen er derfor ikke naturlig gitt av objektets utforming, men noe som tillegges av personen og/eller kollektivet (Griswold 2008:12). For å se hvordan platesamling, både som objekter og praksis, får betydning for samlerne, vil jeg legge vekt på det meningsskapende potensialet som praksisen innebærer. Dette betyr at jeg vil studere kultur som *meningsskapende prosesser* (Spillman 2002:2). Jeg vil derfor først og fremst legge vekt på «meaning-making 'on the ground'», som Spillman (2002:7) uttrykker det. I dette ligger det et fokus på hvordan interaksjonen mellom samler og objekt, samler og praksis, skaper mening. Vi ser at mening er noe som først og fremst *skapes*.

Det å samle på plater, ser ut til å skape meningsfulle rom. Jeg bruker generelle teorier om samling for å belyse hvordan platesamling kan forstås, spesielt. På samme måte som språket får også objekter betydning i sitt forhold til andre objekter. Det å samle handler nettopp om å sette sammen objekter, både mentalt og fysisk sett, og på denne måten får objektene betydning (Pearce 1995:14). Gjennom å analysere intervjuer med platesamlere ser jeg hvordan de konstruerer vinylens betydning og hvilken betydning aktiviteten har for dem.

Jeg har utledet fire forskningsspørsmål som besvares kronologisk i oppgaven:

- 1) Hva er forskjellen på å være platekjøper og platesamler?
- 2) Hvilken betydning får vinylplata som samleobjekt?
- 3) Hvilken betydning har jakten for platesamlerne?
- 4) På hvilken måte skaper praksisen et rom for platesamlerne i deres hverdag?

I kapittel fire presenterer jeg hvordan platesamlerne konstruerer platesamling som praksis. De definerer seg selv som platesamlere og utvikler det som kan kalles en samlerkarriere.

I kapittel fem presenterer jeg jakten, som beskrives som evigvarende. Situasjonen som oppstår når samlerne skal sikre seg nye samleobjekter oppleves som spennende og dramatisk, og samlerens egen individuelle karakter er avgjørende.

I kapittel seks presenterer jeg hvordan vinylplatene får status som samleobjekt nærmest ved magisk transformasjon. Platesamlerne konstruerer platas betydning som «original» og «autentisk», samtidig blir platene et viktig bindeledd til minner og konstruksjon av sin egen biografi.

I kapittel sju presenterer jeg hvordan platesamling kan forstås under ett og besvarer oppgavens siste forskningsspørsmål, hvordan platesamling som praksis skaper et rom for dem i hverdagen. I forlengelsen av funnene i de andre analysekapitlene beskrives platesamlingen nærmest som et «hellig» rom.

2 Teoretiske perspektiver

Det å samle dreier seg om vårt forhold til materielle ting som er både fascinerende og komplekst (Pearce 1995:3). Det å samle kan defineres som «gathering together and setting aside of selected objects» (Pearce 1995:3). Motivasjonene for samle er mangfoldige, men likevel felles for alle samlere er at det er «passionate and urgent» (Saarinen 1959:xx). Det å samle er noe som går på tvers av alder, kjønn og klasse. Men når det gjelder platesamling er det stort sett er menn som samler på plater (Straw 1997).

Platesamling defineres av Shuker (2010:1) som en sosial praksis, hvor han beskriver at karakteristikken, motivasjonene og praksisene som kjennetegner platesamling er sosiale aktiviteter. Platesamlere kan vanskelig defineres entydig, derfor bør studier av platesamlere legge vekt på deres motiver og sosiale praksiser (Shuker 2010:8). I dette kapittelet presenterer jeg de teoretiske bidragene som vil være sentrale når materialet skal analyseres. Siden mening er et sentralt begrep, vil jeg hovedsakelig bruke teorier som belyser samlernes praksiser og hvordan samleobjektene får betydning. Samling teoretiseres på ulike måter med ulike forklaringsmodeller. Eksempler på dette er påvirkning fra samfunnet som markedet (f.eks Belk 1995), påvirkning fra psyken (f.eks Muensterberger 1994) eller «spillet karakter» som motiverende i seg selv (Kjølsrød 2003;2004;2009;2013b). I tråd med Shuker vil jeg ikke psykologisere samling i den grad at jeg vil sykeliggjøre ved å søke forklaringer i personers utvikling eller seksualitet. Shuker hevder at Muensterberger (1994) og Baudrillards (1994) tilnærminger er med på å underbygge de stereotypiske framstillingene av platesamlere. Det å fokusere på seksualitet løsrevet fra sosial praksis forstås som en limitert tilnærming til menneskelig erfaring (Pearce 1995:8). For å belyse platesamling vil jeg likevel bruke Baudrillard (1994). Selv om han knytter samling til seksuell utvikling vil det her være hans teoretiske bidrag på samleobjektet og samlingens serialitet som er nyttig. Goffmans (1967) begrep om *action* brukes for å se i hvilken grad samling preges av action og hvilken betydning det har for samlerne. For å se belyse hvordan platesamling skiller seg fra annet forbruk vil jeg bruke Belk (1995). For å analysere samling som kompleks helhet som vil jeg bruke Kjølsrøds (2003;2004;2009;2013b) perspektiv *spesialisert lek*.

2.1 Baudrillard: Gjenstander som objekt for lidenskap og kontroll

Baudrillards (1994) artikkel «The System of Collecting» er viktig i denne sammenheng for å belyse hvordan samleobjektet får betydning for samleren og hvordan samlingens serialitet virker motiverende. Som postmodernist og poststrukturalist er Baudrillard opptatt av samleobjektens mangel på essens eller mening i seg selv og samleobjektene beskrives som kontingente. Samleobjektene representerer derfor noe mer enn sin materialitet. Samleobjektets mening blir skapt av samleren selv. Dets objektive verdi er sekundær. I stedet er det samlerens relasjon til objektet som blir viktig. Samleobjektet får en subjektiv verdi og blir samlerens «object of passion» (Baudrillard 1994:7). Dette skjer nettopp ved at objektet fratas sin opprinnelige bruksverdi. Et objekt kan ha to funksjoner, enten er det *utilized* eller *possessed* (Baudrillard 1994:8). Førstnevnte er basert på tingens praktiske bruk i den virkelige verden, mens sistnevnte har mistet sin bruksverdi. Dette innebærer at dets bruk ikke lenger er relevant. «Now its destiny is to be collected» (Baudrillard 1994:8). Ting som fortsatt defineres av sin bruk kan ikke bli «possessed», fordi det stadig viser til den virkelige verden vi lever i. Samleobjektene blir abstrakte, «as an autonomous totality outside the world» (Baudrillard 1994:8). De inngår i et system som skapes av samleren selv (Baudrillard 1994:7). Som vi ser kan derfor alle ting bli et samleobjekt og gjenstand for samling (Baudrillard 1994:11). Baudrillard beskriver samling som et lidenskapelig forhold til materielle ting. Dette er et sentralt poeng hos Baudrillard som blir viktig i min analyse er hvordan mennesker skaper mening ut i fra ting i hverdagen.

Serialitet

Baudrillard legger vekt på samlingens oppbygning, altså dens struktur. Det handler om å rangere, sortere og klassifisere objekter ting. Alt kan ifølge Baudrillard (1994:11) bli «possessed». Grunnleggende i samlingen er dets interne system (Baudrillard 1994:22). Samleobjektene blir derfor et symbol på hele serien av objekter det inngår i. Dette betyr at når et nytt objekt innlemmes i samlingen oppheves dets enslige status og får en betydning utover seg selv.

Samlingen seriestructur virker motiverende, hvor det er det manglende objektet som gjør at man fortsetter å samle, for å fylle de tomme plassene. Ifølge Baudrillard er dette

et viktig aspekt for hvordan man skille mellom hva som er samling og hva som bare er akkumulering av ting. Selv om man bygger opp en samling, er likevel «the collection is never really initiated in order to be completed» (Baudrillard 1994:13). Det som skiller samling fra akkumulering er nettopp at samlingen mangler noe. Selv om dette tomrommet kan oppleves som smertefullt av samleren selv, er det altså det som driver samleren videre. Baudrillard har ikke fokus på hva som samles på, men hvordan det gjøres og hvorfor man fortsetter. Det å bygge opp en samling handler om å bygge opp en egen verdens som er separat fra den virkelige verden. Det å samle beskrives som et tidsfordriv (*pastime*), men ikke bare det. Det er også en flukt fra den virkelige verden.

Baudrillard viser at samlingens oppbygging må ses i sammenheng med identitet. Samlingens interne systematikk er alltid rettet mot diskurser om individet. Når samleren selv blir klar over dette virker det motiverende og samleren setter mer pris på oppbygningen (Baudrillard 1994:12). «For it is invariably oneself that one collects» (Baudrillard 1994:12). Som vi har sett kritiserer Shuker (2010) Baudrillard for å knytte samling til seksuelle opplevelser. Det er bare på et punkt Baudrillard knytter samling til personers utvikling:

In short, a correlation with sexuality can generally be demonstrated, so that the activity of collecting may be seen as a powerful mechanism of compensation during critical phases in a person's sexual development» (Baudrillard 1994:9).

Det er barn mellom 7 og 12 år og menn i førtiårene som trekkes frem som de typiske samlerne. Det å samle beskrives som et steg tilbake i utviklingen. Hvor samling anses som et tilbakeskritt til analfasen¹. Det å samle kan derfor gi en følelse av kontroll. Likevel understreker Baudrillard at samling aldri kan likestilles med seksualitet, men at det kan gi en følelse som er like intens (Baudrillard 1994:9). Baudrillards teoretiseringer om samleobjekt og samlingens oppbygging har fått innflytelse både hos Belk (1995) og Kjølsvold (2003;2004;2009;2013b).

2.2 Goffman: Action

Goffmans (1967) artikkel «Where The Action Is» er en analyse av det som betegnes som *action*. Action oppstår ved å ta sjanser. Goffman bruker gambling som utgangspunkt for å vise hvor og hvordan action oppstår. Han skriver at begrepet om action oppsto i

¹ Ifølge Freud er analfasen den fasen hvor barnet utvikler kontroll over egen kropp (går på do selv), og er dermed viktig for barnets utvikling av selvstendighet og autonomi (Store Medisinske Leksikon:

gamblingmiljøet. Gambling framstår derfor som prototypen på action (Goffman 1967:186). Et pokerspill om penger brukes som eksempel for å illustrere at spilleren går inn i en situasjon med flere utfall. En slik situasjon framstår som en mulighet for å vinne premien, samtidig som det også er en mulighet for å tape det man satser. På denne måten ser vi hvordan action representerer både muligheter for å vinne og risiko for å tape (Goffman 1967:150).

Siden Goffman i hovedsak analyserer gambling inngående, vil jeg presentere de momentene ved hans bidrag som vil være relevant i videre analyse av platesamling. Analyse av action vil være relevant for å analysere situasjonen som oppstår når samleren skal sikre seg et samleobjekt (Kjølsrød 2003).

Hva er action?

Goffman beskriver action som en problematisk situasjon. Situasjonen er skjebnesvanger ved at utfallet av situasjonen alltid får konsekvenser. Goffman beskriver det som å gi seg hen til skjebnen. «He must have 'gamble'». Action handler om «*taking risk and grasping opportunity*». Spilleren utsetter seg for risiko frivillig og gir seg hen i en situasjon hvor utfallet er uvisst (Goffman 1967:161).

Action består av fire faser. 1) «Squaring off phase» hvor veddemålet inngås. Det er ingen vei tilbake. 2) «Determination phase», det man faktisk gjør for å påvirke utfallet. 3) «Disclosive phase», tiden det tar fra utfallet er klart til deltakerne er informert. Denne fasen er som regel veldig kort. 4) «Settlement phase», utfallet er klart og premien utbetales (Goffman 1967:154). Når utfallet er klart vil den *problematiske* situasjonen være klarlagt og spenningen som har blitt bygget opp underveis utløses (Goffman 1967:152).

Brudd med hverdagslivet

I likhet med Baudrillards beskrivelser av samling som en egen verden, beskriver også Goffman at action er et brudd med hverdagen (Goffman 1967:155,194). «Serious action is a serious tide, and rides of this kind are all but arranged out of everyday life» (Goffman 1967:261). Også livet kan tidvis også kan oppleves som skjebnesvangert (valg av utdanning, jobb etc.). Man må ta beslutninger som får uante konsekvenser. Men i livet ellers er ofte konsekvensene tregere. Hva som blir utfallet av de valgene man har

tatt blir klart på et mye senere tidspunkt, slik at det ikke oppleves som action. Action kjennetegnes ved at «outcome is determined and payoff awarded all in the same breath of experience» (156).

«(...) enterprises are undertaken that are perceived to be outside the normal round, avoidable if one chose, and full of dramatic risk and opportunity. This is action. The greater the fatefulness, the more serious the action» (Goffman 261).

Spillerens karakter

Et viktig moment ved Goffmans beskrivelser av action, er samspillet mellom det han kaller spillerens *karakter* og action. Action skapes i sosiale situasjoner. På denne måten er andre deltakerne tilstede og man har slags publikum; det er «mutual monitoring» (Goffman 1967:167). Man kan se den actionfylte situasjonen som en opptreden, hvor deltakerens utførelse er avgjørende (Goffman 1967:233). Som individ i en sosial situasjon er man gjenstand for andres observasjon og bedømmelse (judgement) (Goffman 1967:234). Goffman beskriver at det dermed ikke bare er potten som står på spill, men også deltakernes egen karakter. Siden action preges av spenning og dramatikk, kan det gjøre at personen blir nervøs slik at han ikke klarer å spille på den kunnskapen han har. På en annen side kan spilleren i en slik situasjon få energi som mobiliserer, slik at han presterer «above himself» (Goffman 1967:217). De som ikke takler presset, som ikke klarer å handle effektivt og korrekt, tilskrives det Goffman omtaler som *svak* karakter. Og motsatt; kjennetegn ved en *sterk* karakter er en som klarer å bevare selvkontrollen. Evnen til å være stabil og klare å handle effektivt er avgjørende for å lykkes i aktiviteten (Goffman 1967:217). Det å bevare selvkontrollen har sammenheng med det Goffman omtaler som den mest interessante kvaliteten ved spilleren, nemlig fatningen (*composure*). Fatningen har både en atferdsmessig side og en emosjonell side. Man må oppføre seg *smooth* og kontrollert, men det er også knyttet til å ha emosjonell kontroll. Det betyr at man må holde seg rolig og ikke la seg irritere eller vise at man er oppskaket (Goffman 1967:224). Hvordan aktøren møter risiko blir avgjørende for hvilken karakter vedkommende tilskrives (Goffman 1967:218).

Goffman påpeker at actionfylte situasjoner er tiltrekkende fordi det gir personer en mulighet til å vise seg fram. I situasjoner preget av risiko, får personen mulighet til å «vise fram» sine evner når alt kommer til stykket (Goffman 1967:237). Dette framstår

derfor som en kalkulert form for risiko, fordi man frivillig tar sjanser for å vise seg fram (Goffman 1967:238).

Given the belief that character can be dramatically acquired and lost, the individual will plainly have reason for going through with a chancy situation no matter what the likely material or physical cost to himself, thereby manifesting what is sometimes called pride (Goffman 1967:237).

2.3 Belk: Samling som forbruk

Siden vi lever i et forbrukersamfunn, mener Belk at også samling må ses i lys av de samme kulturelle prosessene som påvirker forbruk. Ifølge Belk er samling en form for forbruk. Han hevder at det å samle har oppstått parallelt med forbrukersamfunnet. Forbruk knyttes først og fremst til følelsen det gir å eie noe. Det å begjære ting og få materielle ønsker oppfylt gir en lykkefølelse. Samling framstår derfor som en sterk manifestasjon av dette. Belk beskriver samling som et evigvarende ønske om uviktige luksusvarer. «Collecting is consumption writ large» (Belk 1995:1). All samling starter som forbruk. Likevel understreker Belk at det å samle skiller seg fra vanlig forbruk på flere måter.

Belks definerer samling på en måte som er inspirert av Baudrillard (1994); «collecting is the process of actively, selectively, and passionately acquiring and possessing things removed from ordinary use and perceived as part of a set of non-identical objects or experiences» (Belk 1995:67). Jeg vil videre utdype de ulike aspektene i definisjonen som vil være relevant for å belyse platesamling.

Å samle

Å være aktiv er en forutsetning for å være samler. Det å *ha* en samling kvalifiserer dermed ikke til tittelen samler. Det forutsettes at man stadig skaffer seg flere ting til samlingen. Dette betyr ikke nødvendigvis at samlingen øker, da mange samlere heller er opptatt av å oppgradere tingene de allerede har (Belk 1995:66).

På samme måte som Baudrillard sier Belk at samling skiller seg fra akkumulering, men han knytter dette til forbruk. Samling har både likheter og forskjeller med forbruk, men skiller seg spesielt fra annet forbruk fordi samlingen har klare grenser for hva som kan inkluderes (Belk 1995:66-67).

I tråd med Baudrillard og forbruksforskning, legger Belk vekt på samlerens lidenskap til tingene. Samleren får et enda mer lidenskapelig forhold til samleobjektene enn ved annet forbruk. Når man går til anskaffelse av samleobjekter, er dette med en annen tilnærming enn andre bruksting i hverdagen. Det å samle innebærer en større lidenskap, fokus og forpliktelse for tingene (Belk 1995:148). Belk understreker derfor at det å samle på ting bryter med «bruk og kast»-mentaliteten som kjennetegner forbrukersamfunnet (Belk 1995:66). Belk sammenligner det å samle med et romantisk forhold, hvor han beskriver det å samle som en positiv avhengighet. Samleren får en relasjon til samlingen som kan virke irrasjonell hvis man bare tar tingens bruksverdi i betraktning.

Identitet

I tråd med blant andre Baudrillard (1994) og Pearce (1995) knytter også Belk samling til personenes identitetsoppbygging. Gjennom samlingen kan samleren få «a sense of self», hvor samlingen blir en del av eierens utvidede selv. Ønsket om å komplettere samlingen er et forsøk på å komplettere seg selv (Belk 1995:89-90).

Selv om Belk omtaler samling som en (positiv) avhengighet, så understreker han at de fleste samlere ikke bryter med de sosiale oppfatninger om hva som er normal oppførsel. De fleste samlere er ikke avhengige eller besatte slik at samlingen går over deres kontroll (Belk 1995:147). Riktignok styres samling av de samme prosessene som forbruk, men Belk mener samlere har en evne til å motstå markedets stadige nyheter, fordi de er tro mot sitt samlertema. På denne måten klarer de å stå i mot markedets fremmedgjøring. I stedet deltar de aktivt som en del av markedet. Samleren fremstilles som mindre manipulerte enn «vanlige forbrukere» (Belk 1995:158). Belk ser samling som noe positivt som må skilles fra «hoarding» og gjerrighet som har negative assosiasjoner. Belk framstiller samling som en relativt sunn aktivitet som styrker forbrukerlivet og gir det mening. Gjennom samlingen kan samleren utvikle selvet på en måte som kanskje ville vært uoppnåelig i deres arbeidskarriere eller i husholdet (Belk 1995:158). Belk skiller mellom individuell samling og kollektive samlinger, hvor han er kritisk til kollektive samlinger, f.eks museumssamlinger, og deres fokus på ting, som han beskriver som «uncritical celebration of stuff» (Belk 1995:158).

2.4 Kjølørød: Spesialisert lek

Kjølørød har utviklet perspektivet spesialisert lek for å forstå voksnes komplekse fritidsaktiviteter. Hun hevder at forbrukerteorier har fått for stor plass, og mener at et slik perspektiv overser de dypere meningen personen knytter til aktivitetene som de holder på med (Kjølørød 2003). Den spesialiserte leken beskrives som en kilde til autonomi. «Ved å tre inn i en slik aktivitet, utvikle kompetanse og dessuten være villig til å ta noen sjanser, er det mulig å oppleve spenning/tilfredsstillelse og samtidig slippe unna hverdagens forventninger og krav på en legitim måte» (Kjølørød 2013b:3).

Kjennetegn ved spesialisert lek

Kjølørød har utviklet spesialisert lek med inspirasjon både fra kunst og lek. Den spill-lignende situasjonen er inspirert av Simmels «The Adventurer» (1971), mens lekens beskyttelse mot hverdagens forventninger er inspirert av Huizingas (1955) beskrivelse av lek. Kjennetegn som er hentet fra lek, er at aktivitetene er frivillige og de «overskrider daglige nødvendigheter» (Kjølørød 2004:91). Leken er med andre ord selvvalgt og deltakeren er fri fra sine vanlige posisjoner og strukturer. Leken har en klar begynnelse og slutt. Leken skaper derfor et rom deltakeren kan tre ut og inn av (Kjølørød 2013b:3).

Som kunsten gir spesialisert lek frihet til å eksperimentere og rendyrke det essensielle. Det kreves kunnskaper og ferdigheter for å delta. Uttrykket formes av konvensjonelle regler, som likevel er tøyelige. Jo mer komplekse reglene er, jo lenger er det mulig å være fri (Kjølørød 2013b:3). På en annen side er den spesialiserte leken langt mer demokratisk enn det kunsten er, og det finnes «en nisje for alle som er villige til å ta omkostningene ved å tre inn og utvikle aktiviteten» (Kjølørød 2004:109).

Samling er én form for spesialisert lek, mens backpacking og rollespill kan være eksempler på andre. Selv om aktivitetene er ulike, peker Kjølørød på at deres oppbygning og grunnelementer er like. Ved å fokusere på «spilletts karakter» har hun definert tre felles kjennetegn ved kunnskapsbaserte fritidsaktiviteter som betegnes som spesialisert lek; *action*, *flair* og *serier*. Ved å se nærmere på disse grunnelementene kan man se hvorfor aktiviteten er motiverende (Kjølørød 2013b:3).

For det første innebærer det *action* i Goffmans (1967) forstand. Den som er på jakt etter spesielle gjenstander vil oppleve dette som action. Som vi har sett beskriver Goffman dette som spenning og dramatikk knyttet til utfallet av situasjonen, om man vil lykkes eller mislykkes. Det å gripe slike muligheter kan være tilfredsstillende i seg selv, men hvis man lykkes «gir det ytterligere gratifikasjon» (Kjølørød 2013b:3). For det andre er man avhengig av å ha kunnskap for å lykkes, men også flaks er verdsatt. Benjamin (1969) betegner dette som *flair*. Flair kan beskrives som en slags kunnskapsbasert intuisjon. Den erfarne samleren opplever selv å ha flair, som er både avgjørende for å lykkes og er motiverende. Flair gir samleren selvtillit til å satse, en følelse av å vite når man skal slå til. For det tredje er det *serialitet* som Baudrillard påpeker. Nesten alle samlinger består av naturlige eller definerte serier. Samleren setter sammen ting og hendelser ved å trekke linjer mellom det som har vært og det som skal gjøres. En slik struktur virker motiverende. Man fortsetter å samle fordi man har et ønske om å se at tomme plasser fylles, samtidig med tilfredsstillelsen man opplever av å vente på nye og ulike former for action (Kjølørød 2003:466).

Som regel vil deltakeren etter hvert avgrense aktiviteten og finne sin nisje. Det er nettopp dette som gjør den spesialiserte leken *spesialisert*. I likhet med arbeidsmarkedet blir også dagens fritidsaktiviteter mer spesialiserte. «Work becomes 'play' and play becomes strenuous 'work'» (Kjølørød 2009:385). På samme måte som en arbeidskarriere utvikles den spesialiserte leken over tid. Deltakeren vil på denne måten finne egne spesialområder og stille egne krav til objektene. Dette gjør at aktiviteten får retning og man får utfordringer på et høyere nivå (Kjølørød 2004:96). Når samleren setter seg høyere og vanskeligere mål vil det ta lengre tid å finne de etterlengtede skattene (Kjølørød 2003:469).

Lekens symboler og identitetskonstruksjon

Kjølørød viser at samtidig som deltakeren går inn i aktiviteten utvikler man også et språk å kommunisere med. «Tesen er at kvinner og menn som finner glede i denne type aktivitet, foretar mentale simuleringer i leken av forhold som er viktige for dem i livet» (Kjølørød 2004:88). På samme måte som kunsten har deltakerne i spesialisert lek en mulighet til å «bearbeide personlige eller politiske spørsmål på en mer metaforisk måte eller abstrakt måte enn i det som er mulig i med vanlig språk» (Kjølørød 2013b:4). Samlingen blir derfor et metaforisk system hvor lekens gjenstander blir «signifikante

metaforer» som er nyttig i personenes identitetskonstruksjon (Kjølsrød 2003:460). Gradvis vil lenken mellom person og aktivitet styrkes og etter hvert som man har holdt på en stund vil man se seg selv i samlingen (Kjølsrød 2003:463-5). Samlingen framstår som et middel hvor man kan bli klar over sin egenart gjennom leken (Kjølsrød 2004:88). Den spesialiserte leken er på mange måter fortellingen om selvet. Kjølsrød skriver at deltakerne ikke ser det som en hobby, men de *er* samlere, basehoppere eller klatrere. På samme måte som man *er* sykepleiere eller arkitekter (Kjølsrød 2004:106).

2.5 Oppsummering av teoretiske perspektiver

I dette kapitlet har jeg valgt å presentere de teorier som jeg vil bruke for å belyse hvordan platesamling skiller seg fra vanlig forbruk og hvordan platene får status som samleobjekt. De utvalgte begrepene ovenfor skal også kunne vise hvordan platesamling innebærer et brudd med hverdagen som i sin tur kan vise hvordan platesamlerne skaper et overskridende rom.

3 Metode

Som problemstillingen tilsier er jeg ute etter å finne ut hva slags *mening* platesamlerne tillegger vinyl og det å samle på den. For å kunne si noe om hvordan platesamlerne konstruerer mening i forbindelse med dette er det nødvendig å høre hva de forteller. Valg av metode må forstås som valg av et verktøy. Som metodisk verktøy har jeg benyttet meg av forprosjekt, kvalitative intervjuer og deltagende observasjoner på platemesser. Som en del av intervjuene besøkte jeg også samlernes hjem. Å besøke dem hjemme, samt forprosjekt, intervju og observasjon gjorde at jeg fikk en mer helhetlig forståelse av platesamling som fenomen. Ved å velge disse metodene har jeg ønsket å få fram platesamlernes forståelse, framfor fakta om platesamling (Widerberg 2001:58). Saarinen (1959) har intervjuet kunstsamlere og skriver:

The motives that drove the men and women in this book to collect art, and the satisfactions they derived, could not, without distortion, be forced into a common mold. The life of each illuminates his own necessities, means and pleasures, and, I believe, adds a fragment to truth (Saarinen 1959:xxiv).

I tråd med Saarinen vil jeg legge vekt på å få fram samlernes fortellinger. Det er derfor intervjuene som vil danne hovedgrunnlaget for analysen. I forbindelse med kvalitativ forskning kan det være en bekymring knyttet til om «fikk vi den riktige historien?». Ifølge Creswell (2007:44-45) finnes det ingen «riktig» historie, bare mange forskjellige historier. Det å få fram forskjeller og bredde er med på å øke resultatenes gyldighet (Widerberg 2010:225). Ved å kombinere de ulike metodene er dette med på å sikre studiens validitet.

Eget utgangspunkt i forhold til forskningsfeltet

Musikk er en stor del av livet mitt, og musikk har derfor også blitt et interessefelt innenfor sosiologien. Jeg har spesielt vært opptatt av hvordan musikk i fysisk format får betydning. Som mangeårig ansatt i landets største musikkjede har jeg selv også lagt merke til at flere spør etter vinyl, mens cd-en mister interesse. Jeg har blitt fascinert av at vinyl, som format, særlig de siste ti årene har blitt aktuelt igjen. Men jeg har spesielt blitt opptatt av samleres relasjon til formatet. Gjennom samtaler med både kunder og bekjente, samt avisartikler, har jeg fått et inntrykk at for mange så handler vinyl om noe mer enn bare musikken. For mange framstår det å kjøpe vinyl som et bevisst valg og det

å samle som en lidenskap. Selv kjøper jeg helst vinyl, men er på langt nær noen samler slik som dem jeg har intervjuet i forbindelse med dette prosjektet. Mine egne erfaringer og kunnskaper som musikkinteressert har kommet godt med under intervjuene. Stort sett har jeg kjent til band, artister og labels som informantene har fortalt om. Samtidig har jeg i svært liten grad innsikt i samlervirksomheten, som innebærer kunnskap hvilke plater som er verdt hva og hvordan det å samle foregår. Jeg tror likevel at min musikkinteresse og det at jeg er nysgjerrig på vinyl har gjort det lettere for informantene å fortelle. Dette kommer jeg tilbake til seinere i kapittelet.

3.1 Forberedelse og forprosjekt

I tråd med det Widerberg (2001) skriver om forprosjekt, startet jeg med å fortelle venner og kjente om prosjektet. Flere var positive til prosjektet og kjente platesamlere de tipset meg om.

For å få innsikt i hva platesamling dreier seg om startet jeg med å lese bøker hvor platesamling er tema. Både i form av skjønnlitteratur som *High Fidelity* (Hornby [1995] 2011) og *Vinyl Junkies* som er basert på intervjuer med vinylsamlere (Milano 2003). Jeg så også dokumentarer om temaet; *Vinyl* (2000), *Red Beans & Rice* (2010), *Vinylmania* (2012), *Last Shop Standing* (2012) og spillefilmen *Ghost World* (2001). Jeg fant også bloggen *Dust & Grooves* (dustandgrooves.com) hvor vinylsamlere viser fram og forteller om platene sine. Alle disse ulike måtene å presentere vinylsamlere på, gjorde at jeg fikk et innblikk i hva det handler om, hvordan de gjør platesamling og hva de prater om. Dette gjorde at jeg fikk mye ny kunnskap om temaet som var nyttig både i forbindelse med utarbeiding av intervjuguide² og under intervjuene. Det å være forberedt til intervjuet innebærer at man må ha kunnskaper om emnet. «Kunnskap om et fenomen er nødvendig for å kunne stille de riktige og viktige spørsmålene (...)» (Kvale 1997:53). Jeg fikk inspirasjon til temaer som kunne være interessant å se på videre i mitt prosjekt. Jeg så tidlig at det var flere temaer som gikk igjen; forholdet til formatet, nostalgi, det sosiale, jakten og kjønn.

² Se Vedlegg 2

Deltagende observasjon på platemesser

Jeg besøkte to platemesser i starten av prosjektet. Dette hadde jeg sett for meg kunne fungere både som observasjon/bakgrunnsinformasjon og mulighet for å komme i kontakt med mulige informanter. Siden jeg ikke har kjennskap til hva det vil si å samle, anså jeg det å være tilstede på en platemesse som nyttig for å observere og å se hvordan interaksjon foregår samlerne i mellom og mellom selgerne og samlerne. Ifølge Widerberg (2001) er det en fordel å oppholde seg i intervjupersonenes kontekst før intervjuet for å tilegne seg bakgrunnsinformasjon. Det er nyttig for å få en «miljøopplevelse» og samle inntrykk (Widerberg 2001:113). Selv om jeg hadde lest mye på forhånd, gir en slik miljøopplevelse en informasjon det ikke er like lett å få gjennom litteratur eller teoretiske studier. Derfor kan det å oppholde seg i miljøet gi innblikk i språkbruk og rutiner, og gi en anelse om hva intervjupersonene kommer til å snakke om (Kvale 1997:53). Selv om dette bare var to besøk, viste det seg at det var nyttig bakgrunnsinformasjon i forberedelse til intervjuene, samtidig som jeg kom i snakk med både publikum og selgere tilstede, og observerte hendelser som var nyttig i analysen. For eksempel la jeg spesielt merke til det sosiale aspektet ved den ene platemessa. Det ble servert kaffe og vafler, og folk satt og pratet sammen. Jeg fikk et inntrykk av at noen var der hele dagen. Dette sa meg noe om at det handler ikke bare om kjøp og salg av plater.

Platemessene er en offentlig plass og jeg deltok som vanlig publikum. Siden jeg ikke skulle notere ned observasjonene og iaktta spesielle personer trengte jeg ikke informere og be om samtykke (Widerberg 2001:113).

Tilgang til feltet og skaffe informanter

I tillegg til å bruke platemesser som et ledd i prosjektet, hadde jeg sett for meg at dette også var et godt sted å prøve å få kontakt med mulige informanter. Jeg besøkte Norges største platemesse som er i Oslo og Norges eldste platemesse som er i Skien. Jeg besøkte platemessa i Oslo først. Lokalene var fylt med plater, selgere og kjøpere. Her var det veldig mange mennesker. Jeg fikk opplyst om at det hadde vært ca 550 betalende publikum tilstede. Selgerne hadde ofte stor pågang, og det var vanskelig å få kontakt med dem. Jeg følte at de ikke ville ha tid til meg. Jeg fikk en bekjent til å introdusere meg for en selger som han kjente, men selgeren avviste meg raskt og sa at det hadde han

ikke tid til, selv om jeg presiserte at det ikke var snakk om å gjøre et intervju der og da, men ved en senere anledning. Han sa jeg kunne komme innom en gang han skulle selge plater. Da jeg forklarte at jeg gjerne ville gjøre intervjuet i en litt mer privat setting, uttrykte han tydelig at det hadde han ikke tid til. Jeg møtte flere bekjente på platemessa i Oslo. Jeg fortalte dem om prosjektet, og de sa at de gjerne kunne videreformidle informasjon og forespørsel om å bli intervjuet til platesamlere de kjente. Jeg bestemte meg derfor for at jeg ville bruke nettverket mitt, i stedet for å spørre tilfeldige på messene. Ved å spørre via personer jeg kjente, fikk på forhånd litt informasjon om de aktuelle intervjukandidaten. Dette gjorde at jeg visste at personen var aktiv platesamler. På platemessene er det mange som ikke er samlere, slik at å spørre tilfeldige ville være mer tidkrevende. Det å bruke mitt eget nettverk ble derfor en mer effektiv metode å få tak i informanter, samtidig som også dette preger hvem jeg har kommet i kontakt med. Jeg har vært dette bevisst på og prøvd å rekruttere fra ulike miljøer.

Den andre platemessa var i Skien, byen der hvor jeg har vokst opp. Her følte jeg meg rett og slett mer hjemme. Dette er en messe jeg har besøkt flere ganger siden jeg var barn. Jeg så flere kjente ansikter, og jeg møtte igjen en av dem jeg hadde møtt på platemessa i Oslo. Han hjalp meg med å komme i kontakt med platesamlere han kjente som var tilstede i lokalet. Han gikk bort til dem og fortalte at jeg var interessert i å prate med dem, og hvis de syns det var i orden vinket han meg bort slik at jeg kunne presentere meg og prosjektet, samt gi dem informasjonsskrivet³. Det var fire personer som jeg traff på denne platemessa som ville stille opp på intervju (en av dem ble forhindret fra å møte til intervjuavtalen). Resten av informantene har jeg kommet i kontakt med gjennom venner og bekjente. Jeg fikk venner og bekjente til å ta kontakt på forhånd, slik at platesamlerne visste at jeg kom til å ta kontakt. Som regel tok jeg kontakt via facebook, mail eller telefon. I så stor grad jeg klarte, prøvde jeg å få tak i samlere i ulike aldre og ulike miljøer. Noen av informantene kjenner likevel hverandre.

Kjønn

Min antakelse at platesamling er en mannlig hobby, ble tydelig bekreftet da jeg oppsøkte platemessene. Lokalene var fylt opp med menn, i hovedsak fra trettiårene og oppover. Likevel var jeg innstilt på at jeg ville prøve å få tak i kvinnelige platesamlere til

³ Se Vedlegg 1

oppgaven. Jeg spurte selgere, bekjente i platemiljøet og informantene jeg hadde rekruttert om de kjente noen kvinnelige samlere. Det skulle vise å være veldig vanskelig. Svarene var gjennomgående av typen: «kvinner er ikke så opptatt av formatet», «kvinner samler ikke på vinyl» eller «de er ikke ordentlige samlere». Kun ett navn på en kvinnelig platesamler gikk igjen ved et par anledninger. Jeg tok kontakt med henne, og hun sa at hun ville stille opp. Men etter et par korrespondanser fikk jeg ikke mer svar. Jeg purret flere ganger, men måtte innse at det dessverre ikke ble noe av den intervjuavtalen. Jeg kom også over en nyopprettet vinylklubb for jenter på internett. Jeg tok kontakt flere ganger, uten respons.

Kjønn ble derfor også et tema under intervjuene fordi jeg var nysgjerrig på hva platesamlerne mente om funnene jeg hadde gjort. Gjennomgående var oppfatningen blant platesamlerne jeg intervjuet at (plate)samling i praksis var forbeholdt menn. Eksempler på dette er noen utsagn som: «Er ikke alle samlere menn da?»; «Når det gjelder musikk så er jo også det stort sett en manneting»; «Kvinner har ofte ikke den samlerdelen i livet sitt. Kan nok kanskje være opptatt av visse serviser skal være i serie og sånne ting, men det er bare *skin deep* i forhold til hva menn bruker hobbyen sin på»; «Vi gutta samler på et bredere spekter, for vi samler, vi sanker og samler»; «Personlig så *kjenner* jeg ingen jenter som *samler* på vinyl». Og en av samlerne uttrykte sitt syn slik:

Har en kusine som samler på singler (...) hun samler på låtene, ikke hvor verdifulle utgavene er (...) ergo er hun *egentlig* ikke platesamler, hun er musikkinteressert (...). Hun er da noe av det nærmeste jeg har kommet noe som nærmer seg det å ligne på en platesamler. Hun er det egentlig ikke.

Vi ser hvordan kjønn er noe som tillegges som «naturlig» forklaring på hvorfor det er flest menn som er platesamlere. Flere hevder at samling generelt er en mannlig aktivitet, men som teorikapitlet sier innledningsvis er samling noe som går på tvers av kjønn, alder og klasse. Det blir derfor tydelig at platesamleren er en sosial konstruksjon (Shuker 2010:35). Mitt inntrykk er at det stilles strengere krav til kvinner for at man skal oppfattes som dem en «ordentlig» platesamler. Her er det mye uutforsket materiale som jeg gjerne skulle fått sett nærmere på, hvordan det er å være en kvinnelig platesamler, for de finnes (se blant andre Bogle 1999), men ettersom jeg ikke fikk noen kvinnelige informanter ble det vanskelig. Kapasitetshensyn har også bidratt til at jeg ikke har valgt å utdype kjønnsdimensjonen noe særlig i denne oppgaven.

Sitatene om kvinnelige samlere står i forhold til mine egne erfaringer fra tidligere besøk på platemesser og de jeg gjorde under forprosjektet. På den ene platemessa merket jeg tydelig at en av selgerne testet meg da jeg skulle kjøpe ei plate av ham. På en belærende måte pekte han på «M-» merket på plata, og fortalte at jeg har plukket fram ei plate med god kvalitet. Jeg smilte høflig og sa at «det vet jeg». Likevel fortsatte han å teste meg «G-, hva betyr det a?». Jeg følte det først ubehagelig, samtidig som jeg tror at han ville hjelpe meg. Det minner meg om en opplevelse jeg hadde for noen år siden på en annen platemesse, hvor selgeren tydelige stilte spørsmålstegn ved min musikkinteresse ved å stille pågående spørsmål om hvilken musikk jeg var interessert i uten at jeg han var spesielt interessert i å selge meg noe, mens alle de mannlige kjøperne rundt meg fikk stå i fred. Mine opplevelser sammenfaller med beskrivelsene av jenter som stemples som ikke «ordentlige samlere». Kvinnene i Shukers (2010:34) utvalg uttrykker også at de var bevisst sin rolle som minoritet blant de mannlige samlerne.

3.2 Presentasjon av utvalget

Det kan være vanskelig å ha en entydig definisjon på hva det vil si å være en platesamler (Shuker 2010). I rekrutteringsprosessen la derfor jeg vekt på at intervjupersonene skulle være aktive platesamlere som hovedsakelig samlet på vinyl. Det å samle på plater måtte være en stor og viktig del av livene deres. Jeg la også vekt på at det skulle være samlere i alle aldre med ulik musikkinteresse. Som tidligere påpekt er det å få fram forskjeller og variasjon med på å øke resultatenes gyldighet, jeg ville derfor også at utvalget skulle være variert. Utvalget består av sju platesamlere i alderen 23 til 61 år, de er alle aktive platesamlere som samler på vinylplater. Utvalget ble ikke så stort, da to ikke kunne møte til intervjuavtalen. Likevel er det variasjon blant samlerne, både i hva de samler på og hvordan de gjør det. Siden det er platesamlerne som danner grunnlaget for analysen vil jeg vie litt plass til å presentere portrettene deres.

Terje (61)

Terje jobber som kulturjournalist i radio med interesse for kunst og musikk. Han samler spesielt på singler, og eier i dag stort sett alle singler som har ligget på førsteplass på de største hitlistene (Billboard, NME og VG-lista) fra 1950-tallet og fram til i dag. Terje er veldig systematisk når det gjelder samlingen. Han ser seg selv som en «kulturell arkivar», og målet er å bygge opp et slags arkiv. Siden han samler på singler, så har han

merket formatendringene de siste årene. Han foretrekker vinyl, men må ta til takke med andre formater når det ikke er å oppdrive. Når platene i dag bare kommer som digital nedlastning lager han egne sju-tommer cover til låtene, slik at de skal passe inn i platearkivet. Han bruker mye tid og gjør seg flid med disse coverne, og for ham er det en viktig kreativ utfoldelse siden han alltid har vært en «kunstnerspire».

Kjetil (49)

Kjetil jobber i musikkbransjen. Han sier han er heldig som kan kombinere arbeid og hobby. Han har samlet på plater siden 15-16 års alderen. I dag samler Kjetil helst på lp-er, det er hans «store kjærlighet». Han har et eget rom til de over 10 000 platene sine. Han samler i hovedsak på musikk fra 1960- og 1970-tallet som helst skal være førstepressinger fra England eller Japan. Han uttrykker at det er kjedelig hvis det blir for smalt. Han har derfor ikke noe uttrykt mål for samlinga, fordi han forteller at da ville han se en slutt på det hele. For ham er de heller viktig å «til enhver tid ha en bra platesamling». For ham er det inspirerende å stadig oppdage ny musikk, samtidig som han også er opptatt av hva slags utgaver av platene det er.

Karl (57)

Karl jobber innen kulturfeltet. Karl forteller at han har vært interessert i musikk siden midten av 1960-tallet, men det var først på 1980-tallet at han aktivt begynte å samle på plater. Han føler at han er i generasjonen til å samle på vinyl, siden det er det formatet han er vokst opp med. Karl samler spesielt på Beatles og har i dag komplett Beatles-samling med strøkne førsteutgaver av lp-er og en samling med sjeldne, nordiske Beatles singler. I løpet av de siste ti-tjue årene har han solgt mye plater, og har i dag en samling på omtrent 500 lp-er og 300 singler. Av de platene han har i dag er 99% førstepressinger. Utenom Beatles samler han spesielt på engelsk progrock. Karl har i flere år vært med på å arrangere platemesser.

Morten (49)

Morten jobber som konsulent i et salgssfirma. Morten har siden han var ti år vært veldig interessert i musikk. Han samler i dag fortsatt på band og artister han hørte på som yngre. Samlerinteressen har blitt større med årene, og han er i dag opptatt av å samle på førstepressinger. Morten samler spesielt på Ozzy Osbourne. Han sier selv at med Ozzy

Osbourne er samlerdelen «ekstrem». Tatt i betraktning at Ozzy Osbourne har gitt ut 13 album, så har Morten over fire hundre titler med artisten. For Morten er platesamling en lidenskapelig interesse og han ser det som en «sunn hobby» som gir mye glede og mening i hverdagen. For ham er både musikken og samlerdelen viktig. Han har ca 2500 vinylplater, som han har framme i stua. Morten er den eneste av dem jeg har intervjuet som har en egen lyttestol plassert i stua, midt på gulvet mellom høytalerne. For ham er nemlig lyttestunden en «kosestund». Vinylplater handler om hele totalopplevelsen, som inkluderer lyd, lytting, cover og avspilling.

Kristian (38)

Kristian jobber innenfor psykiatri. Kristian forteller at han tidlig var interessert i musikk. Fra han var rundt ti år bestilte han kassetter fra Sverige, men etter at han sto til konfirmasjon kjøpte han platespiller og siden har han kjøpt plater. For Kristian er musikken viktigst og han er derfor ikke så opptatt av førstepressinger, men sier at han anser seg som platesamler. Kristian har omtrent 3000 plater, hvor alle i hovedsak tilhører metallsjangre, mest ekstremmetall som death metal. For Kristian er det sosiale viktig, og han forteller at musikken mange ganger har vært en inngangsport for å knytte nye sosiale bånd. Han har bodd flere år i utlandet, og da har dette vært spesielt viktig. De siste årene har han kjøpt mindre plater fordi han sier han ikke har tid til å høre på alt.

Thomas (23)

Thomas jobber som grafisk designer. Han har siden han var 16 år vært DJ, men sier at han ser seg først og fremst som samler, deretter lager han musikk og så er han DJ. Han understreker at han prioriterer de ulike aktivitetene i den rekkefølgen, og er opptatt av å skille jobb og fritid. For Thomas var hip-hop musikk inngangsporten til platesamlingen. Sammen med Ole (24), som jeg også har intervjuet, ble han interessert i å sjekke ut låter som hip-hop platene de hørte på hadde samplet fra. I dag sier han at han føler at de gamle platene betyr mest for ham, mer enn hip-hop platene han først ble interessert i. I dag har han over 3000 plater. For ham er det viktig å samle på musikk han liker. Samtidig som han også samler på obskur musikk og originale plater. Han har opparbeidet seg et stort internasjonalt nettverk når det gjelder platesamlingen, og har kontakter over hele verden som han selger og kjøper plater med.

Ole (24)

Jobber med markedsføring. For Ole var det også hip-hop som var inngangsporten til platesamlingen. Han forteller at mye av hip-hop musikken han hørte på var samplebasert, og da han selv ville produsere egen musikk måtte han finne musikk som han kunne lage samples fra. Det var da han begynte å «grave» etter plater. Han forteller at han etter hvert begynte å sette pris på musikken i seg selv, ikke bare som et verktøy for å lage musikk. Det var på denne måten han oppdaget «ekte disco», som han samler spesielt på i dag, sammen med boogie og soul. Ole uttrykker at han ikke er så opptatt av formatet, men at det er viktig å ha musikken på det formatet det originalt ble gitt ut på, og at det derfor «er naturlig å samle på vinyl». Som dj er han opptatt av å bruke vinyl når han spiller ute. Han sier at det er «kult» at det fortsatt er noen som spiller det «originale formatet». Jakten etter sjeldne plater er viktig for Ole, fordi han understreker at det er viktig å ha en «original selection» slik at andre DJ-er ikke kan kopiere ham. Han har ved flere anledninger tatt kontakt med gamle artister og gjort byttehandler med kjente dj's for å få tak i helt spesielle plater.

Jeg har nå presentert de sju platesamlerne som jeg har intervjuet. Som vi ser er det et relativt stort aldersspekter. Vi ser at yrkene deres representerer ulike bransjer og utdanninger. De samler på ulike måter og har spesialisert seg innen forskjellige retninger. Likevel felles for alle er at platesamlingen startet med musikkinteressen og de fleste har samlet på plater siden tenårene.

3.3 Gjennomføring av intervjuene

På forhånd hadde jeg bestemt meg for at jeg helst ville gjøre intervjuene hjemme hos samlerne. Med unntak av ett intervju skjedde også det. Å gjøre intervjuene hjemme hos intervjupersonene bidrar til å gi et helhetsinntrykk som innebærer opplevelser og informasjon som er verdifull både i intervjukonteksten og i den etterfølgende analysen (Widerberg 2001:94). Det å se platene ga meg et inntrykk av platenes rolle både i hjemmet og i livene deres. Alle hadde platene sentralt plassert i stua eller i egne platerom. Samtidig skapte denne intervjusituasjonen rammer som gjorde at det var naturlig å prate om platene, og flere tok fram plater de ville vise meg. Det å gjøre intervjuene hjemme hos informantene gjorde at det var en avslappet stemning. Jeg ble

godt tatt i mot og følte meg velkommen. Flere serverte kaffe, te, hjemmelaget kringle og middag og intervjuene hadde en god atmosfære.

Selv om de fleste var positive til å bli intervjuet, var flere skeptiske til hvor lang tid det ville ta, dette til tross for at jeg hadde informert dem om at de ville ta en times tid. Men når vi først kom i gang så varte ofte intervjuene lenger. Med unntak av ett intervju som varte akkurat en time, så varte resten av intervjuene fra halvannen til fire timer. Når intervjuet nærmest seg en time, kommenterte jeg ofte at nå begynte vi å nærme oss slutten og at vi hadde vært innom de fleste temaene. Dette gjorde jeg for å vise at hvis de ville avslutte så var det i orden. Som regel fortsatte vi, og informantene kom inn på nye temaer og vi hadde mer å prate om. Intervjuguiden besto av noen få åpne hovedspørsmål som dreide seg om temaer som: platene i samlingen, jakten, det sosiale aspektet og platenes betydning i livet. Til hvert av disse hovedspørsmålene hadde jeg også laget mange små oppfølgingsspørsmål som jeg kunne stille hvis det skulle bli behov for det. Ifølge Silverman (2010:248) bør man begynne med enkle «hva» og «hvordan»-spørsmål, for å unngå forhastede forklaringer. Jeg startet derfor med å stille enkle spørsmål, for eksempel spurte hva den første plata var og hvordan det hadde utviklet seg siden. Etter hvert som vi hadde pratet en stund, stilte jeg de litt «store spørsmålene» som dreide seg om «hvorfor», altså hvilken mening platesamlingen har for dem (Silverman 2010:248).

Under det første intervjuet hadde jeg intervjuguiden framme, og brukte den litt mer aktivt enn i de resterende intervjuene. Det første intervjuet var et unntak fra resten av intervjuene fordi to av samlerne, Thomas og Ole, ble intervjuet sammen. Intervjusituasjonen ble dermed annerledes enn jeg hadde forberedt. Jeg følte en trygghet i å ha intervjuguiden foran meg, slik at jeg var sikker på at vi kom inn på alle temaene. De to kjente hverandre godt, slik at samtalen mellom dem fløt av seg selv, derfor brukte jeg intervjuguiden mer aktivt for at samtalen ikke skulle skli helt ut.

Til de neste intervjuene hadde jeg innarbeidet intervjuguiden, slik at det ikke var nødvendig å ha den framme. Vi kom ofte naturlig inn på de fleste temaene i intervjuguiden. Hvis samtalen stoppet opp, styrte jeg samtalen inn på temaer som ennå ikke var berørt. Å gjennomføre intervjuet på denne måten gjorde at intervjuet framsto som en mer uformell samtale. Dette gjorde også at det var åpent for å snakke om andre

ting jeg ikke hadde forberedt på forhånd. Dette gjorde også at intervjuet ble ganske ustrukturert. Det hendte derfor at vi kom inn på de samme temaene om igjen, men fra litt andre sider eller at informantene kunne komme med mer utfyllende svar. Widerberg (2001:88) skriver at det er viktig å være lydhør ovenfor informantene. Ved å gjøre intervjuene på denne måten fikk de fortalt hva som var viktig for dem og intervjuet ble ikke bare styrt av hva jeg var interessert i på forhånd. Som regel fant jeg fram intervjuguiden mot slutten av intervjuet for å se om det var noe vi ikke hadde pratet om. I de fleste tilfellene var det ikke det. Ofte oppsummerte jeg til slutt hva jeg syntes hadde vært hovedtrekkene i det personen hadde fortalt. Dette var også en fin anledning for dem og legge til noe eller utdype mer. Ifølge Kvale kan det oppstå en slags tomhetsfølelse når intervjuet er over. Det å oppsummere innholdet i intervjuet er derfor en fin måte å avslutte intervjuet, slik at ikke informanten sitter igjen med følelsen av å ha utlevert seg og følelsen «hva har jeg egentlig sagt?» (Kvale 1997:76). For å runde av samtalen spurte jeg ofte hva de tenkte om vinylens framtid. Ofte så spurte informantene mer om oppgaven. Det var også flere som spurte meg mer om min musikkinteresse og mitt forhold til plater. Stort sett gikk jeg fra intervjuet med en følelse av at dette hadde vært mer som en hyggelig samtale og jeg var takknemlig for at platesamlerne slapp meg inn i deres verden.

Mellom nærhet og avstand

Flere av informantene har vært interessert i min rolle og spurt om jeg kjøper vinyl og hva slags musikk jeg liker. Som nevnt ovenfor har jeg selv hatt et aktivt forhold til musikk ved at jeg har en personlig interesse for det, i tillegg til at jeg selv har jobbet flere år innen bransjen. Slik kan min posisjon sier å være både nær og fjern til feltet (Album 1996). Det å være nær og fjern på samme tid har hatt sine fordeler, men også sine ulemper. Man må være nær nok til å forstå, men samtidig ha avstand nok til å analysere. Jeg har prøvd å være denne rollen bevisst under intervjuene. Samtidig som mine kunnskaper har kommet godt med, har jeg også prøvd å gjøre meg forskerrollen bevisst ved å stille spørsmål «hva betyr det?», «kan du utdype?», «hvorfor det?» når det har vært snakk om noe jeg har en innsikt i, for unngå misforståelse og at jeg bare *tror* hva informanten snakker om.

Nærhet og avstand har paralleller til begrepsparet «deltakelse» og «observasjon». Selv om jeg kom hjem til platesamlerne først og fremst for å intervju, fikk jeg likevel et

innblikk i samlerens naturlige omgivelser, deres hjem, hvor de praktiserer platesamlingen. Disse observasjonene viste seg nyttig i analysen av både det fysiske rommet – platene i seg selv, men også av det mentale rommet som platesamlingen er for dem. Flere fortalte for eksempel hvor og hvordan de pleide å lytte, «da sitter jeg der» (Morten om lyttestolen) eller så satt de på plater de ville jeg skulle høre slik at vi lyttet sammen. Jeg observerte hvordan platene ble sortert og hvordan de ble innlemmet i samlingen. Jeg fikk på denne måten et innblikk i samlingens system. Dette er informasjon det ville vært vanskeligere å få tak i om intervjuene hadde blitt gjort andre steder. De kom på ting å fortelle med utgangspunkt i de umiddelbare omgivelsene. På mange måter samhandlet jeg med platesamlerne, samtidig som jeg også iakttok dem og den konteksten de var en del av. Måten jeg pendlet mellom disse posisjonen kan minne om «deltakende observasjon» (Fangen 2004:29). Min rolle som intervjuer ble i større grad deltakende, enn bare observerende.

At jeg er kvinne som har studert en, hovedsakelig, mannlig interesse hadde jeg også reflektert over på forhånd (Repstad 1993). Under intervjuene følte jeg at dette ikke påvirket situasjonen særlig, men som jeg har beskrevet tidligere, hadde dette større påvirkning «ute i feltet» på platemessene, hvor jeg følte jeg ble behandlet annerledes enn det mannlige publikum.

3.4 Analyse

Etter at intervjuene var gjennomført ble de transkribert i sin helhet. Jeg startet med å gå i dybden på mitt eget materiale først (Widerberg 2001:120). Siden jeg var ute etter å få fram samlernes fortellinger og forståelse, var det viktig å legge intervjuene til grunn for analysen. Jeg leste gjennom intervjuene grundig og markerte sitatene i ulike tematiske kategorier som «samleobjekt», «jakt», «det sosiale» osv. Kategoriene var basert både på hva fant fremtredende i materialet, men samtidig var de også preget av teori jeg hadde lest om samling og inspirert av litteratur om platesamling. I slike tilfeller er «en stor del av analysen er bestemt på forhånd, ikke bare gjennom hva man spør om, men også hvordan man gjør det» (Widerberg 2001:59). Intervjuguiden var også utarbeidet med bakgrunn i både litteratur om platesamling og samling generelt, slik at dataene jeg fikk var også selvsagt preget av hvilke spørsmålene jeg hadde forberedt.

Siden jeg ville få fram den meningen platesamlerne knytter til aktiviteten valgte jeg å presentere deres portretter i dette kapittelet og i første analysekapittel. Siden intervjumateriale ikke er så stort, valgte jeg ikke å bruke idealtyper. Jeg ville heller få fram platesamlernes fortellinger. Der idealtyper er konstruerte sammenstillinger, er portretter sammendrag av virkelige personers liv eller situasjon (Widerberg 2001:123). En annen grunn til at jeg valgte portretter var nettopp også på grunn av at jeg ønsket å unngå stereotypiske framstillinger av platesamlere, som Shuker (2010) også framhever.

Analysene er først og fremst basert på intervjumateriale. Dette er analysert i lys av generelle teorier om samling. Ved å koble samlernes utsagn til annen forskning om samling er dette også med på å styrke studiens validitet.

3.5 Etikk

I tråd med Den Nasjonale Forskningsetiske Komité for Samfunnsvitenskap og Humaniora (NESH)⁴ retningslinjer lagde jeg et informasjonsskriv som presenterte formålet med prosjektet og at jeg søkte platesamlere som ville la seg intervju, og som kanskje også ville vise fram samlingen sin. Skrivet informerte om at jeg ville bruke båndopptaker og at intervjuet ville ta ca en time. Videre opplyste jeg om at det var helt frivillig å være med, og at man når som helst kunne trekke seg. Jeg skrev også at jeg ville anonymisere personene. Både min og min veileders kontaktinformasjon var oppført. Informasjonsskrivet ble delt ut når jeg traff samlerne første gang eller sendt over mail.

Samtykket om å være med i prosjektet ble gjort muntlig. Jeg hadde med meg informasjonsskrivet på intervjuene, og jeg gikk igjennom skrivet før vi startet med intervjuet og lurte på om de hadde noen spørsmål. Jeg tok kontakt med NSD fordi jeg var usikker på om prosjektet mitt var meldepliktig, fordi jeg sannsynligvis ville innhente få personidentifiserende opplysninger. Jeg fikk beskjed om at så lenge personene kunne gjenkjennes i transkripsjonene og båndopptakene, måtte jeg melde prosjektet. Samlernes historie er såpass detaljerte, slik at prosjektet mitt var meldepliktig. Dette stiller krav til oppbevaring av materiale, slik at dokumentene og filene som innebærer personidentifiserende opplysninger må oppbevares utilgjengelig for andre.

⁴ <http://www.etikkom.no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>

På forhånd hadde jeg bestemt at platesamlerne skulle være anonyme siden platemiljøet er lite og det er lett å bli gjenkjent. Jeg visste ikke på forhånd hva samtalene ville dreie seg om. I ettertid ser jeg at dataene ikke ble spesielt sensitive, men siden jeg lovet dem anonymitet ville jeg holde dette. Det er likevel et lite miljø, slik at selv om jeg har endret navn, alder og yrke kan kanskje personens kjennes igjen av noen som kjenner dem godt. Jeg forklarte intervjupersonene dette i forkant av intervjuet, og ingen syns det var problematisk.

4 Samlerkarrierer

Platesamlerne jeg har intervjuet har samlet i mange år, ofte helt siden ungdommen. Men hvordan begynte det? Hvorfor begynner man å samle på vinylplater? Samling er som regel en livslang aktivitet. Det kan likevel være vanskelig å vite når samlingen starter. Når går det fra å bare kjøpe plater, til å samle på dem? Som regel finnes det ikke noen klar begynnelse (Bal 1994:101). For alle platesamlerne jeg intervjuet startet det med å kjøpe plater. På denne måten kan vi se at samling kan starte som vanlig forbruk (Belk 1995). I dette kapitlet skal jeg nærmere platesamlernes forståelse av hva som skiller en platekjøper fra en platesamler.

I tråd med Kjølørøds perspektiv om spesialisert lek må samling forstås som en aktivitet som utvikles over tid. Hun sammenligner slike aktiviteter med utvikling av en karriere, i tråd med Stebbins (1997) begrep om *serious leisure*. Karrierebegrepet er ofte forbundet med suksess i arbeidslivet, og legger vekt på en persons utvikling over tid. På samme måte utvikles også den spesialiserte leken ved at man spesialiserer seg innenfor aktiviteten ved å avgrense seg til utvalgte serier (Kjølørød 2003; 2004; 2009; 2013b). Man kan langt på vei snakke om en samlerskarriere. For å få et innblikk i starten på platesamlernes samlekarriere, startet jeg alle intervjuene å spørre om de kunne fortelle hvordan det utviklet seg fra første plate og fram til i dag. Jeg vil i dette kapitlet se nærmere på starten på deres samlekarriere hvordan det har utviklet seg siden. I dag har samlerne spesialisert seg innen utvalgte artister, sjangre, pressinger og utvalgte land. Som samler finner man sin nisje i hva man samler på og samlingen får retning (Kjølørød 2003; 2004). Men hva er målet med å samle på alle disse platene? Kan samlingen noen gang bli komplett?

4.1 Hvordan begynte det? Portretter av starten

For alle platesamlerne jeg har intervjuet har musikkinteressen vært viktig helt siden oppveksten. Utover dette er det også ulike andre aspekter som trekkes fram som grunner for å starte og samle på plater. Selv om materialet ikke er så stort, har jeg likevel valgt å dele inn i ulike kategorier. Målet er ikke å generalisere, men å peke på interessante aspekter ved starten på de ulike platesamlerskarrierene for å vise at det er variasjoner blant samlerne. Lignende funn og svar finnes i andre studier, intervjuer og

dokumentarer om platesamlere (for eksempel Milano 2003; Shuker 2010; *Red Beans & Rice* (2010); Dustandgrooves.com 2013).

Det sosiale blant «gutta i gata»

Terje (61)

Journalisten og singelsamleren Terje sier at mye av samleinteressen startet blant «gutta i gata». De pleide å kjøpe forskjellige plater så de kunne låne av hverandre. Da tok de opp på spolebånd og noterte favorittmelodiene sine i små notisbøker. Han sier at det på mange måter var systematisk allerede da med disse notisbøkene. Han omtaler seg som «barn av Beatles-tida», selv om han sier at han likte å kjøpe litt andre ting enn Beatles. Han begynte å kjøpe plater med jevne mellomrom hele sekstitallet, men siden han ikke hadde så god råd blei det mest singler. 1979 framstår som et viktig år i Terjes platesamlerkarriere. Dette er året han betegner at han ble «proff, sånn mer super-systematisk samler». Da var han ferdig med å studere og begynte å jobbe og fikk bedre økonomi. Samtidig oppdaget han dette året mye ny musikk på ferie i London, som fikk stor betydning for hans musikkinteresse; *indiemusikk*. Han forteller at da «dukker den gamle sekstittallsnysgjerrigheten opp igjen. På et litt annet nivå kan du si». Han solgte derfor hele platesamlinga si for å få mulighet til å kjøpe nye plater. Gjennom blader som *New Musikal Express* og *Record Collector* orienterte han seg og begynte å samle på førsteplassene på singellistene. Det var egentlig indiescenen som var spesielt interessant for ham, så han har ikke noen god forklaring på hvorfor han begynte å samle på de kommersielle førsteplassene. «Men jeg begynner hvertfall å gjøre det da (...) og da ble jeg jo helt avhengig av å få de listene hver uke (...)». Siden da har han fortsatt med å samle på singler, og etter hvert har det blitt et mål å ha alle singler som har ligget på førsteplass på lister i USA, England og Norge.

Inspirator og mentor

Kjetil (49)

Kjetil forteller at interessen for plater startet hjemme hos broren. Han var eldre og introduserte Kjetil for musikk og plater. Han forteller at det ble nok «satt et frø der da». Det var ikke bare et høydepunkt å besøke broren, men «jeg besøkte jo også platesamlinga hans».

Kjetil: Og da hadde vi hyggelige kvelder hvor han spilte ting for meg. Da satt jeg i et sånn rom ala dette her, bortsett fra at han hadde litt mindre plater da, enn det jeg har her og dro fram det ene fine omslaget etter det andre ofte bilder, spennende ting og kule fine tegninger, og ofte utbrettcover med masse å se på og drømme seg inn på. At musikken og sånn ble trylla ut av høyttalerne også var veldig spennende det var. Det kom som en naturlig følge av det. Da var man selvfølgelig veldig disponert for å like det som blei spilt, når den flotte broren din presenterer ting for deg og bruker tid på å gjøre det. Det var en veldig gunstig setting å bli glad i musikk i og se på fine plater.

Kjetil begynte å kjøpe plater da han fikk litt egne penger, og da var det plater som broren hadde spilt for ham som han da senere «jaktet på». Han tror at platesamleren blei «født» i 15-16 års alderen. Det gjorde inntrykk at broren behandlet ting pent. «Det så ordentlig ut, plastcover og det var skikkelig. Det var ikke sånn at det hang og slang ikke sant. Det var alfabetisk og fint, orden!». Siden den gang har han fortsatt i samme sporet og samler fortsatt helst på musikk fra 1960- og 1970-tallet, men er også opptatt av å ha originale plater.

Morten (49)

For Morten var det også et eldre, mannlig familiemedlem som introduserte han for plater, fetteren hans. Han husker at han syns det var «gildt å komme til han på det rommet med alle de platene». Han sier selv at han tror at samleinteressen startet allerede der og han husker at han tenkte at hver lp han selv kjøpte eller fikk var som en slags «skatt» «så den håndterte du forsiktig». Å være på besøk blant platene var som å være i «en annen verden, for da kunne jeg sitte og bla i alle de platene og sette på og høre». Da han fikk mulighet til å kjøpe plater sjøl forteller han at «det var jo verdens største glede». Siden da har det bare gått oppover. I starten var han ikke så opptatt av hva slags pressing platene hadde, «det var jo den pressinga du fikk». Men etter hvert som han blei mer interessert så blei han også opptatt av førstepressinger og at platene skulle være komplette med alt tilbehøret som originalt fulgte med.

***Crate digging* – å grave etter plater for samples**

I hip hop-produksjon av musikk er det vanlig å lage musikk ved bruk av samples fra andre låter, og som regel brukes gamle vinylplater som kilde. Å «grave» etter gamle plater er derfor en vanlig praksis i hip hop-miljøet, og kalles «digging in the crates» (Schloss 2004:79). Schloss skriver at i dag finnes det andre og mer lettvinde måter å sample på (for eksempel digitalt), men likevel er det mange som fortsetter å grave etter gamle vinylplater. Fortellinger om slike funn er ofte myteomspunnet hvor det fortelles

om kupp som er gjort i skitne kjellere, søppelkasser eller loppemarkeder. Schloss hevder *digging* har mye å gjøre med ønsket om å være knyttet til hip-hop-tradisjonen, «paying dues», lære om musikken og sosialisere med andre *diggers* (Schloss 2004:91-100). Av dem jeg har intervjuet, er det spesielt Ole og Thomas som kan knyttes til en slik praksis.

Ole (24)

Sammen med Thomas hadde han en tidlig interesse for norsk hip hop som gjorde at de ble inspirert til å lage musikk på egenhånd. Da var det nødvendig for dem å lete etter gammel musikk som de kunne «klippe ut og lage en beat av». Ole forteller at han «fikk veldig sansen for den musikken vi sampla. Så i stedet for at det bare var noen sånne skiver som vi bare, sånne *billigskiver* som vi bare kjøpte, så begynte vi å høre mer på den musikken da». Ole forteller at han alltid har vært interessert i dansemusikk, men det var først når han «oppdaga hva virkelig ekte disco er (...) så begynte jeg bare å grave mer og mer etter det».

Thomas (23)

I likhet med Ole startet Thomas å kjøpe vinylplater da han trengte musikk til å lage musikk med. Han forteller at han først var interessert i hip hop, men at han etter hvert satt mer pris på de gamle platene han får tak i. Derfor ble det også etter hvert viktig å få tak i originale og obskure plater.

En særegen musikkinteresse

Kristian (38)

For Kristian så er det først og fremst musikken som gjorde at han blei interessert i plater. Han startet tidlig med å bestille kassetter fra Sverige fra han var 12-13 år, på midten av 1980-tallet. Da han fikk platespiller til konfirmasjonen, begynte han å kjøpe vinylplater. For Kristian har det alltid vært metall som har vært sjangeren. Han forteller at det ikke var noe særlig platemiljø når han vokste opp. Han hadde noen kompiser som også var interessert, men ikke på samme måte som han, mens han fortsatte å «søke videre».

Karl (57)

Beatles-samleren Karl sier at han er «nok generasjonen til dette her vet du. Jeg er født og oppvokst med vinylen». Samtidig understreker Karl at han var interessert i musikk lenge før han blei bevisst det å samle på plater. Han vokste opp med sekstitallsmusikk, men blei etter hvert mer opptatt av den progresssive rocken og psykedelia. Det var først tidlig på 1980-tallet at han begynte å samle på plater. Record Collector fungerte som kilde til anskaffelser av plater og han kjøpte plater som var annonsert der. I løpet av 1980-tallet ble Karl og andre venner inspirert av platemessene som de hadde vært på i England, og startet opp en av Norges første platemesser som fortsatt i dag arrangeres flere ganger i året.

Vi har nå sett portretter av starten ved de ulike platesamlernes karriere. Vi ser at det er ulike flere aspekter som det sosiale, mentor og crate digging som trekkes fram som viktige i starten av platesamlerkarriere. Selv om det kan være vanskelig å sette fingeren på hvorfor man begynte å samle på plater, hadde de fleste platesamlerne et reflektert forhold til dette spørsmålet. Slik framstår ikke samlingen som en sykkelig trang som de ikke kan forklare, slik Muensterberger (1994) hevder.

4.2 Fra platekjøper til platesamler

Musikkinteressen er likevel en felles faktor for alle dem jeg har intervjuet. Musikkinteressen framstilles, blant platesamlerne jeg har intervjuet, som en grunnleggende forutsetning for å samle på plater. Milano (2003:12) skriver at «this is where the addiction starts: when the music and the sound get so beautifully overwhelming that you wouldn't mind devoting a chunk of you life to more of the same». Mange platesamlere forteller om et slikt øyeblikk, hvor musikken treffer på en sånn måte at man «blir hekta for livet» (Milano 2003:10).

Platesamlingen har for alle mer eller mindre utviklet seg siden den første plata og fram til i dag, selv om den første plata ikke var ment som et samleobjekt. Som nevnt kan det være vanskelig å definere når en samling går fra å være «å kjøpe ting», til å bli en samling (Bal 1994:101). Skillet mellom å «bare være musikkinteressert» og platesamler er et tema som har gått igjen da jeg intervjuet platesamlerne. Alle definerer seg selv som

samlere, men understreker at de samler på plater med musikk de liker og hører på. Samleinteressen har på mange måter utviklet seg samtidig med musikkinteressen.

Morten: (...) når man er såpass interessert i musikken som jeg har vært bestandig, så har det blitt (...) det er noe spesielt med den samlerdelen også på en måte. Det er kanskje litt vanskelig å forklare hvordan den blir, men det har vel noe med å gjøre at du bygger opp en del lp-er, også syns du det er veldig moro og så selvfølgelig jo flere (...) blir nok litt sånn bitt av den samlerdelen. Mye vil ha mer på en måte.

Vi ser at Morten vektlegger at for ham var det moro å bygge opp en samling. I denne oppgaven legges det vekt på at de nettopp er *samlere*, som gjør at deres praksis skiller seg fra vanlig musikkforbruk. Ifølge Shuker er det en forskjell på å være musikkfan som først og fremst er ute etter musikken, og en platesamler som metodisk søker etter musikken og det å eie den. Som musikkfan vil man kanskje nøye seg med å kjøpe og høre på platene, mens en platesamler karakteriseres av det Shuker kaller «secondary involvement» i musikken. Dette innebærer aktiviteter som overgår det å *bare* høre på musikken, som i tillegg vil være å jakte på sjeldne utgaver, lese fanzines⁵ i tillegg til kommersielle musikkmagasiner, gå på konserter og være interessert i spesielle platelabeler og produsenter så vel som artister og band (Shuker 2010:8). Flere av dem jeg har intervjuet bruker mye tid på å lese seg opp på kunnskap om plateutgivelser både i blader og på internett, lese musikkanmeldelser og jakte på spesielle plater på platemesser, i butikker og via internett. Som platesamler jakter man gjerne på plater som er sjeldne, dyre, vanskelige å få tak i eller verdifulle for andre samlere. Som platesamler er man derfor villig til å gjøre ekstra mye for å få tak i plater (Campbell 2001).

Å være aktiv

Som vi så innledningsvis er det å være på jakt etter nye plater til samlingen et viktig moment ved platesamling. Det er ikke bare samlingen i seg selv som er viktig, men også det å *samle* – det å være en aktiv samler. De fleste samlerne jeg har intervjuet er ikke opptatt av kvantitet. For dem er det ikke om å gjøre å ha flest mulig plater. Likevel er alle aktive og bruker nesten hver dag på å lete etter og orientere seg om plater. Thomas sier litt humoristisk at man likevel som samler bør skaffe seg i snitt ei plate om dagen: «jeg kjøper hvertfall 365 plater i året, hvis man ikke gjør det syns jeg man er en rævva samler, syns jeg da (ler)» (Thomas). Thomas er den yngste jeg har intervjuet, og sitatet

⁵ Uoffisielle publikasjoner produsert av fans.

kan ses i sammenheng med alder. Selv om Thomas har opparbeidet seg en samling på over 3000 plater, har han, naturlig nok, kortere fartstid enn de eldre samlerne. Kjetil som er eldre har over 10 000 plater, og sier at han *egentlig* har det meste han trenger. Men likevel er det alltid noe som frister. Når andre påpeker at han har mer enn nok og «prøver å gi meg dårlig samvittighet, fordi vi ikke spiller de nok, så må det helst bare prelle av» (Kjetil). Han sier at som platesamler *må* man forholde seg til platene og man kan ikke ta en «samlerpause».

Kjetil: Er du en platesamler hvor flammen brenner fortsatt så vil du jo hele tiden bli fristet, og vil la deg friste. Det er ikke sånn at du går og tenker, «nei, nei nå vil jeg ikke mer, på med håndbrekket. Nå er det noen stemmer inni meg som sier ikke la deg friste». Da er du jo ikke der du vil være! En platesamler vil gjerne ha kontroll over ting, men han vil også ikke ha kontroll! Det er litt komplisert det der. For går du inn i en butikk så ønsker du jo tross alt å gå derfra med noe du har lyst på. Du må ikke ha for mange motforestillinger, da er du i ferd med å miste litt av entusiasmen, og den entusiasmen må du holde ved like. Det er det uttrykket *out of sight, out of mind*, så hvis du ikke forholder deg til ting og ikke bruker det så visner det litt. Hvis en platesamler tar seg en samlerpause for lang tid, da kan han plutselig våkne opp og så er han ikke samler lenger. Det tror jeg kanskje noen er litt redde for, så de må holde hjula i gang.

«Å holde hjula i gang» som Kjetil sier er en forutsetning i Belks definisjon av å samle, man må være en aktiv samler. Det vil si at man må stadig erverve nye ting til samlingen (Belk 1995:66). Campbell (2001) skiller mellom en platesamler og en musikkinteressert ved å si at «a record collection does not at record collector make» (Campbell 2001). Altså, selv om man besitter en platesamling så betyr ikke nødvendigvis det at man er *samler*. Man må fortsette å skaffe nye plater til samlingen.

Serialitet i samlingen

Selv om også platekjøpere er aktive og kjøper nye plater, hevder Shuker at den systematiske tilnærmingen platesamlere har til platene, skiller en platesamler fra en platekjøper. Platesamlerne er mer systematiske i det de skal anskaffe seg nye plater til samlingen (Shuker 2010:8). Det å samle kjennetegnes, som vi har sett, av å sette sammen et bestemt utvalg objekter (Baudrillard 1994; Pearce 1995:3). I tillegg til at musikkinteressen er en forutsetning for platesamlerne jeg har intervjuet, er platesamlerne altså opptatt av hva slags plater det er. Morten sier «jeg er ikke så opptatt av hvor mange folk har, men mer opptatt av hva de har». Igjen ser vi at det handler ikke om antall plater, men om samlingens innhold. «Det avhenger ikke av hvor mye en kjøper» (Kristian). «Det er jo ikke vanskelig å få tak i tolv tusen lp-er hvis du skal gi tjue kroner stykket» (Morten). Dette sier noe om at samlingen må ha en serialitet som

Baudrillard (1994) påpeker. Man kan ikke samle på hva som helst, det må være definert. Samlingen kan bestå av naturlige forekommende serier eller definerte serier for hva samlingen skal inneholde (Baudrillard 1994). Blant samlerne jeg har intervjuet er det noen som for eksempel samler på utvalgte labels eller artister, dette kan ses som naturlig definerte serier. Det å samle alle Ozzy Osbourne platene som Morten gjør. Men samleren kan også sette grensene selv. Det å velge ut spesielle land hvor platene er trykt, er en måte å gjøre det på. Kjetil forteller at det finnes «godkjente samlerland». «Det er noen pressinger rundt omkring i verden som er første divisjon, så er det noen som er andre, tredje og fjerde divisjon, som er spanske, filippinske og sånne ting, uten å høres rasistisk ut, så er det sekundære pressinger» (Kjetil). Blant platesamlerne jeg har intervjuet er det spesielt England og Japan som trekkes fram som de ypperste utgivelsene. Når samlingens serialitet er klar, oppleves det som en motiverende struktur fordi det blir tydelig hva man har og hva man mangler. Man lager derfor også «programmer» for det som skal skje framover, hvilke plater man skal skaffe seg (Kjølsrød 2004:94). På denne måten skapes det en kjede av ting og hendelser, og man ønsker å fylle tomme plasser i kjeden (Kjølsrød 2009:377). Samtidig som man har opparbeidet seg en samling, er det som regel alltid plater som mangler. Det er blant annet dette som gjør at det å samle skiller seg fra ren akkumulering av ting og vanlig forbruk (Baudrillard 1994:23, Belk 1995). Ut i fra samlingens serialitet har man som platesamler ofte en klar ide om hvilke plater som mangler og som «står øverst på lista» for å fylle de tomme plassene i hylla.

«Noen ganger er jeg kanskje mer i den samlerverden enn gleden over musikken, men så kan det bikke andre veien i neste runde»

Blant platesamlerne jeg har intervjuet så samler alle først og fremst på vinylplater, men likevel er det variasjoner i hva de samler spesielt på. Noen samler på singler, andre på lp-er, utvalgte artister eller sjangre, obskure plater eller en kombinasjon av disse. Dette er altså noe en vanlig musikkfan ikke nødvendigvis vil bry seg særlig om fordi det er andre aspekter enn bare musikken som blir viktig (Shuker 2010). Blant dem jeg har intervjuet er det særlig førstepressinger som trekkes fram som et typisk skille mellom en platesamler og en som bare er musikkinteressert.

Karl: Forskjellen mellom de og oss som samler, vi skal ha førsteutgaver ikke sant. Samlere skal ha førsteutgaver. De skal være fine, helt strøkne, alt som følger med i lp-en skal i dag også være der.

Det er det som skiller samlerne med de andre som kjøper vinyl som ikke bryr seg om det er en andre eller tredje utgave. Som ikke er så dumme som oss og må betale ti tusen kroner for en lp når du kan få den samme lp-en til 150. (ler) Så det er nok litt der.

Selv om det finnes variasjoner i hva platesamlere samler på, tegner platesamlerne et bilde av den typiske platesamleren som opptatt av førstepressinger eller originale plater. Blant dem jeg har intervjuet er likevel musikkinteressen fortsatt viktig, så alle understreker at de samler på plater med musikk de liker. Man si at de to aspektene, musikk og samling, forenes. Morten forteller at «(...) musikken er viktigst, men samlebiten er nok 30-40 prosent, den er nok det».

I: Det er kanskje vanskelig å skille etterhvert?

Morten: Ja, og det også. (...) Sånn som KISS da som kom med ny plate nå, som kom både på vinyl og cd. (...). Det hadde vært helt utenkelig for meg å kjøpe cd-en og slått meg til ro med det, men jeg hadde jo fått hørt musikken, men jeg... Det hadde vært helt uaktuelt å ikke ha den på vinyl. Så da kommer samleinteressen inn i bildet. Og hadde den kommet i ulike varianter på vinyl som mange også har gjort, så hadde jeg... jeg kan være troende til å kjøpe alle.

Sitatet illustrer samspillet mellom musikken og formatet. Det holder ikke bare å eie musikken, men det må være på riktig format. Det er vinylen som trekkes fram som det ultimate samleobjektet og understeker samleaspektet. Kjetil uttrykker også at musikkinteressen og samlerdelen har utviklet seg parallelt, og at det på hver sin måte tilfredsstiller ulike måter.

Kjetil: (...) det ligger jo en enorm musikkglede i bunn. Det er der det begynte. Jeg skal overhodet ikke skyve det vekk altså, musikkgledden er kjempestor. Og heldigvis! For jeg blir jo glad og lei meg og følsom og emosjonell av musikk, alt det greiene der. Det er jo fine reaksjoner å få på musikk, og sånn skal det jo være. Så lenge jeg reagerer på musikk med kropp og sjel da er jeg sunn og frisk jeg egentlig. Da syns jeg det er gøy at som en sideeffekt av den musikkinteressen så samler jeg på plater. Så jeg syns det veier hverandre fint opp. Noen ganger er jeg kanskje mer i den samlerverden enn gleden over musikken, men så kan det bikke andre veien i neste runde. Jeg føler meg litt heldig at jeg har det sånn. Da føler jeg at jeg får det beste ut av det. Men musikk bør og skal bevege meg. Da er det gøy å samle på det også. Men i neste omgang kan det være at musikken ikke gir meg så veldig mye følelsesmessig, men det gir meg noe på et annet plan og da... Når jeg får komplettert en rekke eller får liksom alle på riktig selskap, riktig land, da gir det en litt sånn akademisk spennende oppfylling av et eller annet...dårlig formulert, men da er det andre deler av hjerte som blir stimulert.

Kjetils sitat illustrerer holdningen til de fleste av samlerne jeg har intervjuet. Det er først og fremst musikken som er viktig, men samlerpraksisen har utviklet seg til å bli en vel så viktig del. Man har en fot i musikkverden og en i samlerverden. Dette gjør at man veksler mellom fascinasjonen for musikken og plata som samleobjekt. Ifølge Milano (2003:17) er det nettopp fascinasjonen for vinylplata som objekt, som gir grobunn for å

samle på plater. Kjetil forteller videre at det er forskjell på å verdsette musikken og sette pris på en fin lp-utgave.

Kjetil: Jeg kjøper ikke stygge ting lenger, det gjør jeg ikke. De må være over en viss...ganske pent egentlig. Det tror jeg gjelder for veldig mange platesamlere, som kaller seg platesamlere. Hvis man er likegyldig til om du kjøper en slitt eller en nice price plate i forhold til en original så, okei, da er du kanskje bare, da har du kanskje ikke helt kommet opp på supersamlernivå ennå. Da er du kanskje, heldigvis vil noen si, bare musikkinteressert! (ler)

Vi ser at kvaliteten på utgavene er avgjørende. Derfor kan det oppstå en ambivalens hos samlerne. Hva skjer hvis de ikke får tak i en fin utgave av musikk de vil ha? De fleste vil ha fine utgaver, men noen ganger forteller de at de må ta til takke med andre utgaver for å få tak i musikken. Kristian forteller at han har kjøpt ganske stygge utgivelser for å få tak i musikken.

Kjetil: Nøden lærer naken kvinnen å spinne (...) hvis man skal bli helt slave av det der med pressinger så går du glipp av veldig mye god musikk! Så får jeg kompensere litt og balansere litt den galskapen; formatet og land på pressing. Noen ganger så er musikken viktigst, og da får man ta det man får.

Som vi ser er ikke samlerne slavisk drevet av samlingens serialitet. Man kan gjøre unntak for å få tak i musikken. Som vi skal se senere i oppgaven er det derfor en vanlig praksis å oppgradere slike plater senere.

Vi ser at samlerne jeg har intervjuet definerer seg som platesamlere. For å definere hva en platesamler er og hva platesamling er for dem, ser vi at samlerne trekker grenser til den musikkinteresserte. Dette gjøres for å skille deres egen praksis fra «de som bare kjøper plater». Vi kan tolke dette som uttrykk for at samlerne vil understreke at det de holder på med er ikke vanlig musikkforbruk. Dette gjør de ved å distansere seg fra den musikkinteresserte. Dette er et eksempel på at platesamlerne hegner om sin egenart ved å trekke grenser til den nærmeste omverden. Grensene kan virke fremmedartede for utenforstående. Det kan tilsynelatende se likt ut på avstand, hvis man ikke kjenner til kodene. Dette kan ses i sammenheng med for eksempel basehoppere som ønsker å skille seg fra fallskjermhoppere. For utenforstående kan aktiviteten se lik ut, og det kan være vanskelig å forstå de symbolske skillene (Kjølsrød 2004:105).

Stereotypiske samlere som «handler med hodet og ikke med hjertet»

Platesamlerne jeg har intervjuet trekker ikke bare grenser mot den musikkinteresserte, men også mot andre platesamlere. Dette gjøres ved å sammenligne seg selv med

stereotypiske samlere. Ved å konstruere slike stereotypiske samlere, sier de hvem de selv er som samler, ved å si hvem de *ikke* er. Terje er for eksempel opptatt å skille seg fra andre jevnaldrende platesamlere som bare er opptatt av en spesiell sjanger eller utvalgte artister, mens han selv er opptatt av å oppdage ny musikk.

Terje: Det er veldig mange som samler på sekstitalls *beat* eller *prog*, eller samler på Beach Boys eller Beatles, det er veldig mye sånn, men jeg vet ingen som samler på den måten jeg gjør liksom, men nå er jeg ekstrem.

Terje uttrykker at han ikke klarer å identifisere seg med dem som bare samler på et bestemt utvalg artister eller sjanger. Dette er et uttrykk for at samlingen ikke må være for snever.

Thomas: Jeg kjenner folk som har mye mer enn oss, men de har liksom dødsmasse stygge hip hop 12" og litt sånn, har mye tull stående som er helt verdiløst. (...). Jeg har kanskje tre og et halvt, tre-fire tusen, et eller annet sånt, men med god musikk da. Ikke noe tull.

Dette sitatet understreker at samlingen må ha stil, noe som innebærer at man ikke kan samle på hva som helst. Slik kan dette sitatet forstås som et uttrykk for at samleren heller ikke må være for ukritisk.

Gjennomgående for flere av platesamlerne er at de distanserer seg fra samlere som er mest interessert i verdiene og det å bare samle på sjeldne og dyre plater. «De er mest interessert i å kjøpe en plate for at det er dyr eller sjelden, og spiller den kanskje minimalt» (Morten). Slike samlere framstilles med mangel på musikkunnskap og liten interesse i selve musikken. Samlerne jeg har intervjuet er opptatt av å fremheve sin egen genuine musikkinteresse. Dette gjøres ved å tegne bilder av andre samlere som er opptatt av helt andre aspekter enn musikken, slik sitatene til Kristian nedenfor viser:

Kristian: (...) som ikke bryr seg så mye om musikken, men skal ha den og den plata fordi at de er ettertraktet og dyre. Og de kan fortelle vennene sine 'nå har jeg kjøpt den og den utgivelsen og betalt så og så mye for den' også tror de at de får respekt. Det får de faktisk ikke!

I: Men vil du si at det finnes ulike typer samlere?

K: Eh ja. Du har dem som legger musikkinteressen i bunn og du har dem som har jakten på godbitene i bunn. For eksempel du har de som samler på labeler som betaler gull og grønne skoger for en plate de overhodet ikke liker. De syns musikken er elendig men den er gitt ut på den og den labelen. Du har dem som betaler gull og grønne skoger for en eller annen plate hvor det er en eller annen musiker de er opptatt av med. De liker ikke musikken, men fordi han er med så skal de ha den i hylla. Der har jeg aldri vært og det er kanskje et skille som de som kjøper musikk for å høre på den og de som kjøper det av andre grunner.

Det fortelles om samlere som har dyre samlinger, men som ikke har gode anlegg eller kjenner igjen musikken på plater som regnes som klassikere. «Jeg har vært hjemme hos noen av dem, og du skjønner at det ikke er noen *lyttemann* du er hos. En høyttaler snudd den veien mot veggen og en annen i toppen av trappa liksom» (Morten). Som et eksempel på samlere som først og fremst samler på sjeldne eller dyre plater, trekkes *Vertigo* fram, et engelsk label som ga ut progressiv rock fra slutten av 1960- til midten av 1970-tallet. I dag har platene som er gitt ut på Vertigo med *swirl label* blitt et yndet samleobjekt. Karl, Kjetil og Morten sier at de alle har vært spesielt interessert i dette labelet, og at de i en periode samlet spesielt på plater som var utgitt på Vertigo. Men siden det er mange om beinet på disse platene har også prisene steget voldsomt. Karl uttrykker at hvis man vil samle på det «så må du snart være millionær for å ha noen av de dyreste der, de som er veldig dyre, som koster mange tusen kroner i dag. Og de får du som regel bare på auksjoner i dag altså, du ser det ikke på platemesser lenger». Alle tre uttrykker at det er veldig variert musikk som er gitt ut på den labelen, og de sier de ikke er villig til å betale mye for plater de ikke liker, selv om de har samlestatus. Morten sier at han har «et par kompiser som samler på den labelen og egentlig bryr seg lite om hva slags gruppe som har gitt ut, de skal bare ha alt med den labelen». Karl forteller at han hadde komplett Vertigo samling, med alle platene i førsteutgaver. I dag har han solgt mesteparten, men beholdt de platene han liker.

Karl: (...) jeg holdt på å si tredivet av de syns jeg er...det er mye rar musikk, og de savner jeg ikke. Det var mye dårlig (...) gi masse penger for en lp som en ikke kan...du visste hva det var men du kunne ikke høre på den fordi du ikke likte musikken en gang (...) Det var litt sånn uinteressant musikk der syns jeg da, så de kvitta jeg meg med, solgte til samlere i utlandet.

Kjetil forteller videre at paradoksalt nok så er det «de dårligste platene som er de dyreste, for de har solgt minst. Og da er det jo sånn at å betale fem tusen kroner for noe som er rævva, da er det jo bare, nei, det blir for dumt. Så da overlater jeg den galskapen til andre».

Som vi ser tegnes det bilde av ulike typer samlere. Vi ser hvordan de sier noe om seg selv som samlere og sin forståelse av platesamling ved å trekke grenser til andre platesamlerstereotyper. Ved å ta avstand fra samlere som samler for snevert, for ukritisk eller som bare er opptatt av verdi, definerer de også seg selv. Dette kan forstås som distinksjoner, hvor man ønsker å skille seg fra andre typer samlere. Dette kan ses som en «distingverthet» hvor de skiller seg fra andre platesamlere på *bestemte måter*

(Østerberg 1995:1). Selv om samlerne jeg har intervjuet har ulike motivasjoner med tanke på hva de samler på, er samleridentiteten deres ganske lik. Alle vektlegger musikkinteressen som en forutsetning, men påpeker at dette har utviklet seg til å handle om det å samle i nesten like stor grad. Mortens sitat kan stå som uttrykk for dette: «Musikken i seg sjøl er ekstremt viktig, men det er også ekstremt viktig å ha den samlerdelen. Så kall det en sånn der 60/40-delning da (...)». Samtidig er alle platesamlerne opptatt av å understreke gleden de får ved å samle. På denne måten tar de også avstand fra de verdiene og statusjaget som de hevder noen platesamlere er ute etter. Utsagnet nedenfor er uttrykk for dette:

Kristian: Da blir det en konkurranse om å ha størst lønningspose eller være mest ungar (...). Det handler heller ikke om hva man gjør for å få tak i det man vil, fordi da kommer også litt av det samme, for da kommer i tillegg tid (...). Jeg hadde også mye bedre tid jeg også, da jeg var 17 liksom enn det jeg har nå (ler). Så det avhenger ikke av det heller. Det avhenger kanskje av gleden.

Som vi ser er Kristian ikke opptatt av det ytre eller materielle ting når det gjelder platesamling. For ham er det heller et uttrykk for «indre» verdier, som gleden som oppstår ved å samle. «Glede» er et gjennomgående svar fra mange av platesamlerne da de skal beskrive hva platesamling betyr for dem.

Relasjoner til andre ikke-samlere

I tråd med Shuker (2010) ønsker jeg å unngå stereotypiske framstillinger av platesamlere. Derfor vil det være uheldig å ikke si noe om deres personlige liv utenom samlingen. Utviklingen av samlerkarrieren foregår også i samspill med samlerens familie. Bortsett fra de to yngste, Ole og Thomas, har alle samlerne jeg har intervjuet enten vært eller er gift/samboer og flere har barn. De fleste bor i dag sammen med familie, med mindre barna har flyttet ut. Blant samlerne jeg har intervjuet finnes det altså ingen «enslige menn» som Shuker mener portretteres på i populærmedia. Slike portretter finnes spesielt i filmen *Ghost World* (2001). Under intervjuene spurte jeg hvordan det gikk å kombinere platesamling og familieliv, men valgte ikke å være utspørrende på dette tema. Det var platesamlingen først og fremst jeg har ute etter, ikke deres privatliv. Likevel var det flere som var interessert i om jeg hadde med forhold som tema og var nysgjerrig på hva andre hadde sagt. Det var tydelig at flere av platesamlerne forholdt seg til slike stereotypiske framstillinger.

Det er ulikt hva samlerne forteller om å kombinere platesamlingen og familielivet. Mulige problematiske aspekter dreier seg som regel om tid, økonomi eller plass. Noen forteller at kona syns at det brukes for mye penger på platene. Mens andre forteller at det sjelden er et tema. En forteller at han får dårlig samvittighet når barnebøkene må vike for nye plater. En annen sier at han fikk dårlig samvittighet fordi han brukte for lite tid sammen med kona, men samtidig fikk han dårlig samvittighet for at han trakk seg tilbake fra platene.

Ofte er platesamling knyttet til et økonomisk spørsmål. For meg virker det som de fleste har god kontroll på økonomien og flere forteller også dette. Likevel er det mange som ønsker å legitimere pengebruken, ved å si at de ikke bruker penger på hytte, uteliv osv. De uttrykker tydelig at det er platesamlingen de ønsker å bruke penger på.

Inntrykket er at samlerne jeg har intervjuet ikke framstår som endimensjonale eller ensporet. Mitt utvalg er selvsagt ikke representativt, og det finnes nok avvik fra dette når det gjelder platesamlere generelt, men i alle aktiviteter vil det finnes ulike typer mennesker. Til tross for at platesamlerne bruker mye tid og penger på samlingen, framstår de balanserte og er ikke i tvil om at de ville solgt unna plater, hvis de virkelig var nødt.

Kjetil: For livet består jo av mye mer enn dette her. For å kunne nyte en platesamling og kunne sette det i perspektiv, så må man også putte andre ting i livet i et perspektiv. (...) Den største jakten i livet er jo å få seg familie, barn og alt det der. Det er det ingen tvil om.

4.3 Spesialisering

For alle har platesamlingen utviklet seg med årene, og alle vektlegger økonomi som en avgjørende faktor. Etter de har blitt ferdig med utdanning og fått faste jobber har også muligheten til å skaffe seg flere plater blitt større.

Kjetil: Rent volum så fikk jeg ikke det før mange år seinere, men sånn interessen og platesamler ideen blei skapt tidlig, er helt klinkende klart og hadde jeg hatt mer penger og tid og mulighet hadde jeg jo også kjøpt mer da.

For Terje startet allerede samlingen i barndommen med musikk han hadde tatt opp på spolebånd. «Mangelen på penger gjorde at du måtte ta opp det meste. Den platesamlinga mi var ikke stor, den vokste etter hvert da. Men det var veldig mange spolebånd de første åra! (ler)». Til tross for mindre romslig økonomi når de var yngre,

vektlegger flere at de fortsatt brukte mye tid på plater og interessen var likevel stor. Morten sier at han var rundt 12 år da han begynte å høre «ordentlig på musikk» og forteller at han brukte «*veldig* mye tid på å høre på plater selv om jeg kanskje hadde ti lp-er». Felles for de platesamlerne jeg har intervjuet er at de tidlig ble interessert i musikk og startet å kjøpe plater i tidlig tenårene. Shuker (2010) skriver nettopp at en «typisk» karriere innenfor platesamling starter som regel i tenårene som musikkinteresse. Et viktig moment ved platesamling, er at inngangen til samlingen framstår relativt demokratisk (Belk 1995; Kjølørød 2003). Samlerne kommer fra typiske arbeiderklasse- og middelklassebakgrunner. Man kan derfor ikke snakke om en høy inngangsterskel når det gjelder platesamling. Selv om noen av dem påpeker at de hadde få plater de første årene på grunn av økonomi, var det likevel meningsfylt for dem allerede da. Slik framstår den spesialiserte leken som «mer tilgjengelig for folk flest enn kunsten er» (Kjølørød 2004:108).

Etterhvert vil kunnskapen om musikk utvides til mer omfattende kunnskaper om utgivelser og en mer systematisk praksis knyttet til kjøp av plater. Det vil gradvis utvikle seg til å dreie seg om platesamling, og man føler seg komfortabel med betegnelsen «platesamler». Når man har samlet en stund vil man bli enda mer selektiv. Shuker skriver at for mange vil man nå et punkt hvor man innser at man har «nok» musikk, og at dette kan føre til at man nedskalerer eller rasjonaliserer samlingen (Shuker 2010:198-199). Dette er tråd med Kjølørøds beskrivelse av spesialisert lek hvor samleren i starten som regel favner bredt og interessen vil ofte snevre seg inn. Samleren vil etter hvert skarpere definere hva samlingen skal inneholde. På denne måten vil samlingen få en klarere profil og tydeligere retning (Kjølørød 2003:468). Det å være innom ulike faser er derfor vanlig som platesamler, før man finner samlingens retning. Slik en av samlerne gir uttrykk for:

Kjetil: I begynnelsen av min samleperiode, da jeg begynte for alvor da, da jeg fikk penger nok til å kunne være tung samler var vel fra 85 og utover da hadde jeg nok penger til å kunne satse på det jeg ville, studielån også videre vet du (ler). Da begynte jeg å samle på labeler (...) og gikk sånn slavisk jeg også, jeg har vært gjennom den fasen der. Nå vil jeg påstå at jeg ikke er der lenger, jeg samler på de artistene jeg forholder meg til. Og det er ganske mange da, så det er nok å ta av.

Kristian forteller også at han «har kutta ut mye underveis», som for eksempel bootlegs, «det kjøper jeg ikke lenger. På åttitallet gjorde jeg det, men nå ser jeg ikke poenget lenger. Jeg samler ikke på et spesielt band heller». Han forteller likevel at han i dag

fortsatt kjøper plater med band som «gir ut mer eller mindre dårlig album», men at han prøver å «kutte ut» det også.

Morten forteller at i starten var han ikke så opptatt av pressinger, fordi man da ofte måtte ta til takke med den pressinga man fikk tak i. Men i dag har han «et mye større sug etter en førstepressing enn det jeg hadde da jeg var 25». Han forteller at dette har sammenheng med at han har bedre råd nå, men samtidig så sier han at det er mer moro nå som han har lært mer. Etter hvert som man spesialisere seg på denne måten vil også utbyttet av leken bli større. Spesialisering fører til at man setter høyere og vanskeligere mål, som gir større utfordringer. Dette gjør at det tar lengre og lengre tid å finne de ønskede objektene, og gir derfor større tilfredsstillelse når man lykkes (Kjølørød 2003:468-469). De fleste samlerne jeg har intervjuet har fortsatt i det sporet de har startet, men har i dag klarere definisjoner på hva samlingen skal inneholde. Likhetsstrekkene mellom spesialisert arbeid blir tydelige: «deltakeren holder gjerne på noen år, tidvis 'et helt liv', de utvikler virksomheten i bestemte retninger, blir svært kyndige på sine områder og identifiserer seg med det de gjør» (Kjølørød 2004:91). Samlerne finner sine måter å samle på som er basert på «spilletts grunntrekk», platesamling generelt, men de finner «sin vei».

Kulturarkivaren

Terje skiller seg fra de andre platesamlerne jeg har intervjuet fordi han samler med tanke på å opparbeide et arkiv. Selv betegner han seg som en kulturarkivar. Hans måte å samle på skiller seg distinkt fra de andre, og er verdt å bruke litt plass på for å vise hvordan han har funnet sin vei. Han forteller selv at han ikke kjenner noen som samler på samme måte som ham selv. Selv om han vektlegger at han gjennom oppveksten musikalsk har vært «litt på sida» og likt andre ting enn det som har vært populært, har han begynt å samle på singler som har ligget på førsteplass på hitlistene. Han leser anmeldelser hver uke, og selv om han sier at han er «kritisk til mye av det», så bruker han anmeldelsene til å oppdage nye låter til arkivet. Han forteller at han bruker mye tid på å lage oversikt over hva som skal skaffes og hva han har. Han har mange ulike excel-dokumenter på dataen med forskjellige lister (blant annet lister med oversikt hva han har, hvilke plasseringer singlene har hatt, liste over innkjøp etc). Han sier at det er viktig for ham å ha system.

Terje: Altså jeg mener at jeg lager et kulturarkiv som ingen andre gjør. Prøver å gi disse platene et eller annet form for tidsbilde, det er ikke bare plata, men anmeldelse eller intervju og omtale, så det får en eller annen sammenheng til tida og hvordan den ble tatt i mot. Så det er viktig for meg. (...) Du kan jo kalle det hva som helst, pop arkiv eller kulturarkiv, eller rockarkiv (...). Det er helt avgjørende for meg at du kan liksom putte inn anmeldelser og drive med det.

Vi ser at det å bygge opp et arkiv på denne måten er motiverende i seg selv og helt «avgjørende» som Terje uttrykker det. Å se objektene i en slik historisk kontekst kan føre til økt spesialisering. Det å ha noen ideologiske grunnprinsipper som man kan knytte til aktiviteten fører til at aktiviteten får en dypere mening, enn at det bare er ren og skjær moro (Kjølsrød 2003:464). Terje klipper ut anmeldelser og intervjuer fra musikkblader og legger dem inn i plastcoverne sammen med plata. Singlene har han arkivert i kronologisk rekkefølge. Han uttrykker at han er veldig opptatt av orden og bruker mye tid på å lage systemer, både på dataen og i platehyllene. Han har laget en egen avdeling for toppsinglene, det vil si dem som har havnet på kåringer over de beste singlene gjennom tidene. Han har derfor tatt de ut av det andre kronologiske systemet, og plassert dem for seg selv. Han kaller det «indrefiletten i samlingen». Når han da tar ut singlene fra det kronologiske systemet, plasserer han et merke der hvor singelen opprinnelig sto for ikke å miste oversikten. Å lage nye systemer, sånn som topplista og plassere singlene inn i nye arkiver kaller Terje for å «forelde» samlingen. «Så kommer det topplister og da lager jeg et nytt arkiv da på en måte, og tar ut platene fra der de vanligvis står og setter de inn i det nye arkivet, og det kaller jeg å foredle det og gjøre nye ting».

Terje legger også vekt på at nesten hele drivkraften bak samlingen er å oppdage ny musikk, og mener at «jeg holder meg ganske ung på det da!». Han sier at han ikke klarer å identifisere seg med andre jevnaldrende som «bare skal samle på Beatles eller Kinks». «De sier at det er mye dårlig musikk nå, at de gidder ikke mer, men det er feil. Jeg syns det er helt feil. Jeg syns det er jævlig mye bra musikk som kommer hele tiden». Han uttrykker likevel at det er mye musikk som han kjøper inn til samlinga som han «holder seg for nesa» for, men understreker at «det er jo morsomt å ha det! (...). Det er historiel!».

Siden det er færre låter som gis ut på fysiske singler, har Terje begynt å lage egne cover som han kan sette inn i arkivet. Han bruker bilder og utklipp fra blader for å lage collager som albumcover. For ham er dette en viktig kreativ utfoldelse. Han forteller at

som ung var han en kunstnerspire, men at han ikke hadde selvtillit til å satse på kunsten. Han viser fram noen av coverne han er spesielt fornøyd med. Han uttrykker at det som er fint med platesamling er at «det er jo gøy å være god til noe».

4.4 Samlingens mål

Som vi har sett spesialiserer samlerne seg og hvor samlingen får en klar retning. Et tema som er sentralt når det gjelder samling er om det er mulig å få en komplett samling. Kan den noen gang bli komplett? Baudrillard (1994:13) skriver at en samling aldri er ment for å kompletteres. Pearce (1995) skriver at en samler ofte har et ambivalent forhold til komplette samlinger. Derfor oppleves det som en spenning til ønsket å gjøre samlingen komplett, for samtidig er det forbundet en frykt for at man skal oppnå nettopp dette (Pearce 1995:185). De fleste samlerne jeg har intervjuet sier at det vanskelig skal gjøres å få en komplett samling.

I: Har du hatt noe mål med samlinga?

Kjetil: Nei heldigvis ikke. Nei en må ikke ha mål. Det er ikke bra. Da ser du en slutt på det, da vet du (...). De færreste platesamlere ønsker ikke det. Det er ikke en prosess og så skal du gå videre med noe annet, du her er...du er inne for livet. (...). Hvis jeg har noe mål så er det å ha til enhver tid en veldig fin platesamling, og det har jeg jo, så det målet har jeg jo målet nådd, men den kan jo alltid bli bedre, og så syns jeg at den skal leve. At jeg kan selge ting og kjøpe nye ting, så er den i bevegelse, det er også helt greit.

Vi ser at Kjetil vektlegger at det er positivt å ikke ha noe bestemt mål med samlingen. Ole sier også at det vil alltid være plater han har lyst på.

Ole: Nei det finnes alltid noe der ute. Det er ting som man har sett som man kanskje ikke har sett på mange år da, men man vil jo ha det en eller annen gang. Så det drivet etter å finne nye ting, også plutselig så finner du noe som aldri har blitt oppdaga før da. Så er det sånn, «shit»!

Alle forteller at det alltid vil være plater de mangler. Derfor ser for de seg at de kommer til å være platesamlere også i framtiden. «Man er inne for livet» (Kjetil). «Kommer til å holde på til jeg er hundre» (Morten). Men det er spesielt to samlere, Karl og Terje, som kanskje mer enn de andre har et tydeligere ønske om komplette samlinger på utvalgte serier. De samler henholdsvis begge på singler i ulikt omfang. Terje har som mål å eie alle singler som har ligget på førsteplass i England, USA og Norge, mens Karl har som mål å få en komplett Beatles-samling, av førstepressinger på LP og nordiske Beatles singler. Her ser vi hvordan samleobjekter kan tilhøre limiterte serier. Kjølørød skriver at en slik seriestruktur innbyr til spesialisering og økte ambisjoner (Kjølørød 2003:468).

Karl sier at når det gjelder Beatles singlene og LP-ene så er han komplett: «Det har vært et mål på Beatles da, der har det vært et mål og der er jeg i mål». Men samtidig sier han at det finnes kanskje en plate der ute som er hakket finere enn de han har.

Karl: På LP sida så tror jeg faktisk det bare topp utgaver. Det går jo an å pirke selvfølgelig, den som er 99.9% og så finner du den som er 100. Men det er veldig sjelden. På LP sida av de som står her i dag så er det nok, der har jeg ingen jeg skal bytte for å si det sånn. Det er meget bra kvalitet hele veien, både på cover og plate. Men så er det et par Beatles singler, norske utgaver som jeg kunne tenke meg å (...). Jeg har vel to stykker som jeg kan tenke meg, av de norske utgavene, som jeg kan tenke meg å bytte som ikke er fine nok. De er bra, men de er ikke fine nok (ler)

Som vi ser er det nesten umulig å få en komplett samling. Kjetil sier at å bli komplett må være en samlers «verste mareritt». For mange platesamlere er det ofte et mål å eie alle plater i en konkret serie. Samtidig som man spesialiserer seg, må man også stadig utvide for å unngå kjedsommelighet eller redefinere (Kjølørød 2003:468). Thomas forteller at en av verdens største samlere som brått byttet sjanger, han «stagnerte i det han gjorde, det var grunnen til at han byttet sjanger». Ved å samle på konkrete serier ser man muligheten for en avslutning, men dette kan utsettes ved at man konstant utvider grensene for samlingen (Shuker 2010:47). Dette sier noe om at det ikke nødvendigvis er komplette samlinger som er målet, men heller det å være på jakt.

Kjetil: (...) men man leiter alltid etter et påskudd for å kjøpe den femte versjonen av samme plate i en katalog hvor du har alle utgavene, du har alle utgivelsene fra a til å men du har ikke alle variantene, men det kan jo være at du ikke her helt klar over alle de variantene, også blir du gjort klar over det, også må du ha dem likevel. Det er jo, det er en del av det å være samler sånn som jeg ser det.

Ofte er det dyrt å få tak i de aller fineste og mest sjeldne eksemplarene. På mange måter kan man se det som «veien er målet», hvor det er det å bygge opp samlingen som er målet. Det innebærer at man alltid er på jakt etter noe nytt, som gjør det meningsfylt å fortsette.

4.5 Samlerkarrierer

Ved å se hvordan platesamlerne definerer seg selv og andre platesamlere, ser vi at platesamleren i seg selv er en sosial konstruksjon. Platesamling er noe som konstrueres relasjonelt ved trekke grenser utad til den musikkinteresserte, men også innad til andre samlere. Som Shuker påpeker er platesamling en sosial praksis som får betydning i relasjon til andre. Hver enkelt samler forholder seg til andre samlere. Det er vanskelig å komme med en klar definisjon på hva en platesamler er. Dette er heller ikke ønskelig

fordi det overskygger variasjoner og platesamlerens motivasjoner. Et slikt konsept kan ikke forstås ensidig, men i stedet må det forstås som «a set of motifs and social practices (...)» (Shuker 2010:8). Derfor finnes det mange ulike typer platesamlere og ulike måter å samle på. Vi ser hvordan platesamlerne setter sitt preg på aktiviteten og hvordan de gir spillet en egenart som går utover spillets generelle grunntrekk. De er opptatt av å skape en definisjon av seg selv som platesamler og platesamling som aktivitet som gjør det meningsfylt for dem å holde på.

Blant alle samlerne jeg har intervjuet er musikken inngangsporten til samlingen. Musikkinteressen og samlingen har utviklet seg parallelt og begge deler framstår fortsatt som like viktige. Utviklingen av musikkinteressen kan langt på vei defineres som en samlerkarriere. Begrepet viser til hvordan personen utvikler seg, sine kunnskaper og ferdigheter. De definerer sine egne kriterier for hva platesamling er og dermed er suksessen basert på egne kriterier. Ingen av samlerne er ute etter å tjene penger eller investere i platene, «satse proft». Flere tar avstand fra platesamling som kun investering i verdier. I stedet handler det om «gleden». Samlingen kan vanskelig gjøres komplett, snarere er det slik at selve veien er målet. I neste kapittel er det jakten, som en evigvarende reise, som er tema.

5 Den evigvarende jakten

Som vi så i forrige kapittel er det å være aktiv og være på jakt et viktig premiss i forståelsen av hva det vil si å være platesamler. I dette kapitlet skal jeg derfor se nærmere på hva det vil si å være på jakt etter plater. Å være samler handler ikke bare om objektene som det samles på, men like fullt hvordan man gjør det – *det å samle*. Benjamin (1969:62) beskriver at for en boksamler er opplevelsen av å skaffe seg en bok, noe helt annet enn når andre kjøper seg bøker. For noen platesamlere er faktisk jakten viktigere enn selve eierskapet (Shuker 2010:110). Vi skal se hvordan jakten framstår som et uendelig prosjekt uten endelig avslutning.

I tråd med Kjølørød (2013b) vil jeg legge vekt på «spilletts karakter» ved å analysere grunnelementene i spillet; *action, serier, flair*. Å være på jakt etter plater vil oppleves som *action* i Goffmans (1967) forstand. Action oppleves stort sett alltid når man må ta sjanser (Goffman 1967). Som platesamler må man utsette seg for situasjoner preget av action. Man må ta sjanser og gripe muligheter i håp om å få tak i plater man vil ha. Å gjøre dette kan være i tilfredsstillende seg selv, men hvis man lykkes gir det «ytterligere gratifikasjon» (Kjølørød 2013b:3). For å lykkes må platesamleren ha kunnskaper om platene. Benjamin beskriver at erfarne samlere oppleves å ha *flair*. Som vi så i forrige kapittel dreier samlingen seg om serialitet. I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvordan jakten kan ses som en serie av hendelser med action. Dette er nødvendig for å prøve å fylle de tomme plassene i samlingen.

I siste del av kapitlet vil jeg se nærmere på det sosiale som oppstår når platesamlere er på jakt. Hvordan har denne interaksjonen betydning for samlerne og deres opplevelse av platesamling?

5.1 Å være på jakt

Platesamlerne jeg har intervjuet bruker blant annet «jakte» og «grave» som metaforer på å leite etter plater. Selve funnene kalles blant annet «kupp», «skatt» og «trofé». Slike metaforer er vanlig når det gjelder å samle (Belk 1995; Pearce 1995; Kjølørød 2003; Shuker 2010). Belk (1995:71) beskriver det som en «skattejakt» og et «eventyr». Jaktmetaforen er, ifølge Pearce (1995), nyttig for å beskrive de ulike aspektene som

forbindes med å være på jakt. Blant annet det å vite når man skal slå til, være listig, konkurranseaspektet og suksessen man føler når «byttet» kan bringes hjem i triumf (Pearce 1995:183-4). Jakten er for mange platesamlere «en veldig stor del av moroa», forteller Kjetil. Jakten blir et eventyr i Simmels (1971) forstand, den er et brudd med hverdagslivet som får mening i seg selv. Som platesamler ser vi at jakt-etos kombineres med en seriell oppbygning og komplettering (Shuker 2010:110).

Noen av samlerne forteller at de gjerne kan selge plater, nettopp fordi de vet med seg selv at de har klart å jakte på en plate og funnet den. Kjetil sier at «følelsen av å ha vært der, gjort det» gjør at han noen ganger syns det er helt greit å selge plater.

Kjetil: Du har fått tak i den på en redelig måte, for å si det litt dumt. Du har brukt kunnskapene dine, og du har hatt den og du har hatt den kanskje i et par år og så kommer det en kar som kommer og tilbyr deg en ganske god slump hvor du får ta del i den verdiøkningen som den plata har vært gjenstand for. Så går det an å selge, så får du bare tenke at, ålreit, da får jeg bare leite etter den igjen.

På den ene platemessa kom jeg i prat med en selger da jeg skulle kjøpe ei plate av ham. Jeg spurte om han også var platesamler. Han fortalte at han startet som samler, inntil han «skjønnte at jeg kunne tjene penger på dette». Da jeg spurte om det ikke var viktig for ham å eie platene, svarte han at han fortsatt hadde en del plater hjemme, men for han var «kicket» han fikk i forbindelse med funnet selve drivkraften. «Også får jeg et nytt kick når jeg selger dem igjen!». Vi ser at selve opplevelsen av jakten og den følelsen som oppstår i det man finner plata verdsettes. At man faktisk kan tenke seg å jakte på samme objektet på nytt, som Kjetil forteller, sier noe om dette. Dette understreker det vi så i forrige kapittel om komplettering. Samlingene kan vanskelig gjøres komplette, men det er heller ikke alltid et uttrykt mål. I stedet framstår det å være på jakt, viktig i seg selv. På denne måten blir veien i seg selv målet og det å ha et stadig «pågående prosjekt», altså være på jakt etter noe, virker givende for samlerne.

Kjetil: Altså den jakten på originaler, hvis man ønsker å finne originalpressinger fra seksti- og syttitallet, kan være et sånt evig korstog, du blir aldri ferdig. Det er alltid et eller annet som man ikke har, heldigvis!

Karl: Jeg hadde en kunde i Oslo som samlet Beatles singler sånn som jeg gjør, de norske tingene da, og jeg tror han manglet én. Jeg vet ikke om han har fått tak i den ennå. Han har sikkert brukt tjue år på å få tak i den, og det holder han i gang på den Beatles-greia da. «Den ene mangler jeg, og jeg skal få tak i den. Det kan godt ta tre eller tjue år lissom, men den skal jeg ha». Jeg tror det er sånn for mange. For hva hvis du kommer i mål?!

Her ser vi at Kjetil og Karl trekker fram det manglende objektet som noe positivt. På denne måten ser vi at det manglende objektet fungerer som drivkraft for å samle videre (Baudrillard 1994:13). For å fylle tomme plasser må det gjøres stadig ny *action* (Goffman 1967). «Hvis jeg må kjøpe meg to hyller til, så er det bare moro» (Morten).

Selv om samlerne stadig skaffer seg nye plater til samlingen innebærer ikke det alltid at samlingen øker. Noen av samlerne jeg har intervjuet selger plater, men i hovedsak skyldes det at det er vanlig å *oppgradere* platene sine. De skaffer seg plater de allerede har, men i «finere utgaver» (Belk 1995:66).

Karl: Og det er noe av det ultimate samlergreia da, du vil gjerne ha, du oppgraderer hele tida hvis du finner noe, søker hele tida, det perfekte lissom, og det hender at du finner. Det er veldig moro! Da kan du selge det andre. Så det har jeg gjort endel. Jeg vet ikke hvor mange Beatles singler jeg har hatt her opp igjennom åra, det er mange! Har bytta de ut og bytta de ut og.

I: Men nå er det ferdig?

K: Njaaa..jeg har vel to stykker som jeg kan tenke meg, av de norske utgavene, som jeg kan tenke meg å bytte som ikke er fine nok. De er bra, men de er ikke fine nok (ler).

Som vi ser er jakten stadig pågående. Selv om man allerede har gjort et godt funn, ligger det i kortene, slik vi så i forrige kapittel, at en samling vanskelig kan avsluttes. Det finnes kanskje et enda finere eksemplar der ute. Målet er å finne det «perfekte» eksemplaret. Dermed er det bare samleren selv som bestemmer når jakten er over.

Jakten blir derfor et sentralt aspekt i samlernes fortelling om hva de har gjort for å bygge opp samlingen. Historier om spesielle funn og gode jakthistorier blir en del av en slags *samlerfolklore* (Shuker 2010:112). Flere av samlerne har historier om plater de har måttet gjøre noe ekstra for å få tak i. Ole forteller for eksempel om en gang han tilfeldigvis hørte en låt i et DJ-set av den verdenskjente DJ-en, Dimitri From Paris, som han aldri hadde hørt før. «Blei helt satt ut når vi hørte den, den var helt sjukt bra lissom» (Ole). Han startet jakten med en gang for å finne ut hva slags låt det kunne være og hvordan han kunne få tak i den.

Ole: Da gikk vi rett på Google og brukte flere timer (...) men det endte med at jeg kontaktet Dimitri From Paris på Myspace, så tok han bilde av skiva. Helt sånn rar label uten noe logo på toppen. Så googlet jeg litt mer så fant jeg han karen som hadde produsert det (...) Men klarte ikke å få tak i den der, men tok kontakt via en annen som kjente Dimitri From Paris for å spørre hva han ville ha for den skiva, nå betaler jeg nesten hva som helst lissom (...) Han sa «hvis du skaffer han den skiva her», så viste han en annen skive som også er helt sykt umulig å få tak i, «hvis du skaffer den, så får du den skiva!» Så jeg gjorde enda litt mer research og så kontaktet en annen samler som har den skiva og kjøpte den for en del penger og møtte Dimitri når han spilte, eller jeg kunne ikke, så jeg fikk han kompisen min til å møte Dimitri når han spilte på Stratos.

Slike historier viser hva man potensielt må gjennom for å ta tak i plater. Det å bygge opp samlingen «krever ikke bare tid, kunnskap og kapital, men også utholdenhet». (Kjølsrød 2013b). Jakten oppleves som et eventyr og det fortelles videre om den som et eventyr.

Utvikling over tid

Det har vært en endring i platesalget siden mange av samlerne var i starten av sin samlerskarriere. Vi så innledningsvis vinyl var det mest solgte formatet på syttitallet, men siden slutten av åtti-tallet har vinylsalget gått kraftig nedover, selv om salget i dag opplever en økning. Tilgjengeligheten på vinyl påvirker jakten. Eldre samlere forteller at på syttitallet så var det mange platebutikker, slik at det var lettere å få tak i plater før. I Oslo var det butikker som Electric Circus og Utopia som fikk inn nyheter fra utlandet hver uke. «Du trengte ikke gjøre noe, det var helt fantastisk. Perfekt for en platesamler!» (Terje).

Morten: Før så var det jo bare å gå ned på nærmeste platesjappe i by'n å kjøpe. Det var jo plenty av dem. Det var jo like lett som å kjøpe brød og melk. Men når cd-en kom på midten av 80-tallet så skulle jo på en måte vinyl etterhvert ut, og da blei det trangt med vinyl tidlig på 90-tallet.

Med mindre vinyl tilgjengelig her hjemme, så forteller platesamlerne at de måtte begynne å bestille fra utlandet, via musikkmagasiner og plateselskaper. Platesamlerne forteller at de ringte direkte til platebutikker og selgere i utlandet. Spesielt er det magasinet Record Collector som trekkes fram som sentral kilde. Her annonserte selgere plater til salgs. «Når det bladet kom i posten var det bare å glemme alt annet, også prøve å være relativt kjapt ute hvis det var noe der man ville ha» (Karl). Selv om det finnes færre plateforretninger i dag, kan man si at mulighetene er flere for å skaffe seg samleobjekter. For eksempel Oslo har flere nisjebutikker for vinyl (Big Dipper, Tiger, Jord og Stein etc.), antikvarier (Ringstrøms Antikvariat), bruktbutikker (Råkk and Rålls) og loppemarkeder. Samlerne jeg har intervjuet handler på slike steder, men det er platemesser og internettauksjoner som trekkes fram når det gjelder å få tak i de mest ettertraktede platene. Det er her sjansen er størst for å finne gamle og originale plater. Ole forteller at den musikken han samler på, ikke har blitt gitt ut i Norge. Derfor gjør han de aller fleste handlene på internett eller i utlandet. Internett er den største endringen i muligheten for å skaffe plater, og har hatt en enorm betydning for

platesamling. Dette har gjort at plater er lettere tilgjengelige, men samtidig har konkurransen blitt større.

Kristian: Det er jo mye lettere nå enn før. For før måtte du jo gå, bruke beina, men nå kan du søke, så du finner mye (...). Det har blitt lettere å finne ting, men prisene har blitt høyere. For nå har du jo hele verden som marked. For eksempel ebay drar prisene veldig opp, for der kan jo hele verden by.

Karl og Kristian er de eneste som ikke benytter seg av nettauksjoner. Likevel er internett den viktigste kilden for Kristian for å få tak i plater, men han liker best å ta kontakt med selgerne direkte via mail. Internett har også åpnet muligheten for å få tak i plater på andre måter. Med internett som utgangspunkt er Ole og Thomas enda mer pågående i jakten på plater, enn resten jeg har intervjuet. De har flere ganger tatt kontakt med gamle artister fra hele verden for å få tak i deres gamle plater.

Thomas: Vi to er jo ganske flinke til å kontakte gamle artister som ikke vet at platene deres har blitt verdt penger og sånn. Så vi kjøper mange kopier av platene og bruker de platene til å selge og bytte mot plater vi har lyst på. Også beholder man jo selvfølgelig noen kopier til seg selv og.

Ole: Det er ofte veldig vanskelig da. Det pleier å være vanskelig å få tak i de artistene. Noen ganger har de kanskje glemt at de lagde den skiva.. Noen har de har ikke email, fordi de er så gamle ikke sant. Noen av dem har lissom blitt kristne og har begynt å gå i kirka og sier bare 'nei, jeg lagde ikke den party disco låta der. Det vil jeg ikke snakke om'.

De ulike mulighetene for å få tak i platene gir ulike arenaer for hvordan kjøpet foregår, Dette påvirker opplevelsen og spenningen knyttet til kjøpet. Selv om de største kjøpene blir gjort over internett, verdsetter likevel samlerne flest å kjøpe plater fra fysiske utsalgssteder som butikker, platemesser, loppemarked eller direkte fra selger. Dette skal vi se ha sammenheng med spenningen som er knyttet til situasjonen.

5.2 Å sikre seg samleobjekter

Nedenfor skal vi se hvordan man som platesamler opplever å være på «konstant jakt». Dette dreier seg om spenningsfylte situasjoner som kan karakteriseres av det som Goffman (1967) kaller action. Det å sikre seg vinylplater som samleobjekter er forbundet med spenning. Slike situasjoner Som vi har sett er action forbundet med spenning. Utfallet av situasjonen er på forhånd usikkert, slik at spenningen man opplever er knyttet til dramatikken om man vinner eller taper (Kjølsrød 2003:466).

Siden de mest ettertraktede samleobjektene som regel er sjeldne, er det konkurranse om dem. Platesamlere må derfor være «shrewder, quicker, more knowledgeable, more

discerning, more diligent, or simply luckier than other collectors in order to be successful» (Belk 1995:69). Dette gjør at samleren går inn i en presset situasjon når han skal sikre seg samleobjektet. Det er en risiko for å tape, gjøre tabber og man risikerer å bli skuffet. Terje beskriver det som å gamble da han tidligere bestilte plater fra magasiner før i tiden. Han forteller om en gang da han så at en engelsk selger annonserte to Joy Division singler for salg på tidlig åttitallet. Han hadde sett annonsen i et blad, så det var om å gjøre å være først ute med å ringe og slå til. «Så måtte bare være først ute, det var bare gambling!». Han var den første som ringte og fikk tak i begge to, og i dag regnes de som de to mest sjeldne Joy Division singlene. Benjamin (1969:63) beskriver at det alltid er en overraskelse å bestille samleobjekter fra kataloger, som kan føre til «grievous disappointments, but also happy finds».

Selve kjøpsituasjonen kan være stressende og det er mye å holde styr på. Som platesamler er det mange små detaljer som kan være avgjørende, spesielt når det gjelder å skille førstepressinger fra andre pressinger, det er derfor en risiko for å gjøre feil.

Morten: Der er det veldig viktig å holde tunga rett i munn. For de platene som er første- og andrepressing er jo klin like. Bortsett fra noen matrixnummer, som det heter, som står rissa inn utafor labelen. (...). Da kan det jo fort skille to tusen kroner på de to platene. På noen førstepressinger kan det kanskje stå til høyre nederst «Made in Great Britain», men så kan det kanskje stå lenger til venstre på andre. Det er noen sånne små forskjeller som kan være helt avgjørende på prisen.

Som Goffman påpeker må man ikke miste fatningen, og det er om å gjøre å «holde hodet kaldt». Evnen til å være stødig og stabil i en slik situasjon er derfor avgjørende. De som ikke klarer å handle effektivt og korrekt, og bukker under for presset, er et uttrykk for det som Goffman (1967) kaller *svak* karakter. Mens de som klarer å bevare selvkontrollen er et uttrykk for *sterk* karakter (Goffman 1967:217). Selve karakteren står dermed også på spill i slike actionfylte situasjoner (Goffman 1967:237). Opplevelsen av situasjonen påvirkes om kjøpet gjøres over internett/post eller fra et fysisk utsalgssted, som platemesse, butikk, loppemarked eller direkte fra selger og får betydning for samspillet mellom action og karakter.

Det å handle på internett/post

Selv om de største kjøpene gjøres over internett eller via post, så er det flere av selgerne som misliker å skaffe plater på denne måten. Selgerne kan ikke ta og se på plata, det er

ofte større konkurranse, betalingen skjer i forkant og som regel er selgeren ukjent. Dette er momenter som påvirker opplevelsen.

Stress

Når kjøpet foregår over internett har selgerne har ofte på forhånd sett seg ut de auksjonene de skal delta på. En nettauksjon på Ebay varer som regel fra 6 til 9 dager. Det er vanlig at samlerne har satt seg et tak på hvor høyt de vil by, og det er vanlig å bruke tjenester som byr for dem, en såkalt *sniper*⁶. På denne måten kan man si at samleren er litt mer forberedt enn på en platemesse eller loppemarked, for der må man slå til med en gang. Likevel preges nettauksjonen av stress på flere måter.

Først og fremst forteller samlerne at selv om selgerne legger ut bilder av platene, kan man aldri sjekke plata på samme måte som når man finner den selv fysisk. Platene har ofte beskrivelser av platene basert på graderingssystemet, men som flere samlere påpeker er det ulike oppfatninger. Stresset er derfor i stor grad knyttet til om man kan stole på om selgeren gir korrekte opplysninger. Når plata er sendt, så forteller flere at de er bekymret med tanke på om plata er pakket ordentlig.

Morten: Det jo tross alt litt bedre å stå med plata i handa hvor du også kan se på kvalitet, hvertfall så langt det er mulig. Og sjekke cover. Du tar ikke noe sjans på postgangen for eksempel, er den pakka ordentlig? Har selgeren pakka den sånn at den ikke blir ødelagt i posten? Er plata tatt ut av coveret så det ikke er lager kutt i kantene? Men den sjansen må du på en måte ta på nettet, så det slipper du jo på en messe. Så det beste er jo å finne et fysisk eksemplar som du kan stå med i handa og bestemme deg, men de platene en helst vil ha er jo veldig ofte på ebay framfor en platemesse.

Med ebay har betalingen likevel blitt sikrere med betaling via kredittkort og betalingstjeneste. Men på åtti- og nitti-tallet forteller flere av selgerne at de sendte kontanter i posten for å kjøpe plater.

Karl: (...) ringte jeg da forskjellige plateselgere i England og bestilte, og da var det jo bare å glede seg til postpakka kom i posten med de platene da. Men det var jo en sjans å ta også, for det var jo folk du ikke visste hvem var. Du måtte betale på forhånd (...). Kunne sende fem til ti tusen kroner, det gikk bra hver gang det. Fikk de platene en skulle ha.

Selv om de fleste forteller at de aldri har blitt lurt, så beskriver de det som en spenning hver gang.

⁶ For eksempel www.gixen.com

Konkurranse

Når man handler plater på en nettauksjon så er det flere andre samlere som har mulighet til å delta i samme auksjon. Som påpekt tidligere har internett gjort «hele verden til marked» (Kristian), noe som gjør at prisene stiger. Flere av samlerne jeg har intervjuet sier at de syns det er negativt at konkurransen i dag handler i større grad om penger.

Platas pris på forhånd er ofte vanskelig å avgjøre. Hva som blir vinnerbudet er avhengig av hvem som deltar i auksjonen. Kristian setter det litt på spissen når han sier at det skal bare to interesserte til for å øke prisene.

Kristian: Det avhenger av så mye, at de riktige folka tilfeldigvis er innom og kikker. Så har du tilfeldigvis to personer som er på utkikk etter den, også byr de mot hverandre, så går den for veldig mye. Så kan du få inntrykk at det var så dyr, men i praksis så var det bare de to som ville ha den (ler).

Budrundene kan derfor bli stressende hvis det er mange interesserte og prisen går opp. Selv om de fleste samlerne har satt seg et tak på forhånd, kan de likevel kan de bli grepet av «et øyeblikks galskap» som Kjetil sier, slik man ender med å by langt over platas egentlige verdi.

I: Du har jo ganske god peiling på hva platene er verdt, hvor mye er du villig til å gå over det du vet at den egentlig er verdt?

Kjetil: Ganske mye. Veldig bra spørsmål. Det er så mye jeg føler jeg har råd til der og da. Hvis vi skal ta prosent. Hundre prosent, to hundre prosent, det spiller ingen rolle. Det er det magen min sier at jeg har råd til å gi. Eller ikke magen, men lommeboka (ler). Fordi at det er et øyeblikks galskap eller mangel på kontroll, det er jo det de ebay auksjonene baserer seg på. Folk mister fornuften det lille øyeblikket de trykker på den knappen og byr over. Det er noe som heter vinnerforbannelse og det er at du gir deg ikke før du har vunnet, selv om du vet at du har gitt ti ganger så mye som du burde gjort, men du vinner. Da blir du på en måte litt lykkelig, men litt blakk også. Men det er noe med det å klare å vinne, ergo, altså du kan strekke deg ganske langt hvis du først har funnet noe du vil ha. Det er ikke mulig å tallfeste det, men det går langt, langt over en normert pris.

Det å samle handler på mange måter om vekslingen mellom det å ha kontroll og det å gi slipp på kontrollen, og gi seg hen til skjebnen – «He must have gamble» (Goffman 1967). Flere av samlerne understreker at de sjelden gir mer enn de har råd til, selv om det kan skje. Noen ganger må man innse at budet har gått for høyt, og man må gi seg. Kjetil forteller at hvis man ikke klarer å stoppe, «så begynner det å ligne på spillegalskap (...)». Jeg *håper* hvertfall at ingen byr mer enn de har råd til. For det jeg har hørt om det, og da da sliter du. Den kontrollen må man jo aldri miste». Så til tross for skuffelser og nederlag, forsetter likevel samleren. Det å fortsette til tross for skuffelser og «set-backs»

kalles *gameness* (Goffman 1967:219). Det dreier seg om å «stick to it» og understreker samlernes utholdenhet (Goffman 1967; Kjølørød 2013b). Ifølge Baudrillard (1994:19) inngår både skuffelser og tilfredsstillelser i en syklisk prosess som holder samlingen i gang. Suksesser virker motiverende, samtidig som skuffelser også gjør at man må fokusere på hva som skal bli neste anskaffelse.

Kunnskapens betydning

Når man handler over nett har man i større grad mulighet til å skjule at man er nervøs, hvor mange penger man har osv. På denne måten skjules i større grad personens karakter når handelen foregår over internett. Likevel kan samlere bevisst skryte av seg selv hvis de har gjort et godt kjøp. Ole forteller at han stadig observerer folk som skryter på nettforum. Han har lagt merke til at andre samlere legger ut bilde av plater som de hevder å ha fått billig, mens han vet at den plata nettopp har blitt solgt for en høy pris på ebay. «Man merker fort på samlere som har helt syke skiver, og da vet du, det går ikke an å bare finne disse tilfeldig billig» (Ole). Vi ser at flaks verdsettes, det å finne en plate billig. Det gir uttrykk for at man hadde kunnskap nok til å slå til for å gjøre det kuppet. Samleren får derfor likevel vist seg og sine evner fram, og gir uttrykk for sine *sterke* karakter (Goffman 1967).

Å handle fra fysiske utsalgssteder

Stress

Når handelen foregår i et fysisk utsalgssted er det som regel mer uforutsigbart å vite hva man kommer over. Jeg har tilstede rett etter åpningstid på den ene platemessa. Til tross for at det var veldig mange mennesker i lokalet, var det relativt stille. Det var tydelig å folk var konsentrerte og hadde fullt fokus på platene. På slike platemesser er det mange plater å se gjennom og er det viktig å følge med. Det er fort gjort å gjøre feil. Samtidig sier alle samlerne at det er bedre å sjekke platene med egne øyne, «så langt det lar seg gjøre» (Morten). Kristian forteller at han er villig til å betale litt ekstra for å finne plata sjøl. Likevel beskriver flere at de alltid er spent når de kommer hjem fra en platemesse. For da må platene spilles gjennom og sjekke at de ikke har blitt lurt eller gjort et bomkjøp.

Selv om platesamlerne jeg har intervjuet forteller at de har god oversikt over hvilke plater de har, har det hendt at de i slike situasjoner mister oversikten over hva de har.

Det har derfor hendt at noen har kjøpt plater de allerede har, eller det som verre er, det å la en plate stå igjen som man egentlig mangler.

Morten: Det har faktisk hendt at jeg har kjøpt noe jeg har, og det har hendt at også jeg har latt være å kjøpe noe fordi jeg har trodd at jeg har hatt det.

I: Hvordan føles det?

M: Det er veldig kjipt. Det er mye bedre å kjøpe noe du har! (ler) Men det kan faktisk skje altså, det kan det.

Kjetil: Det finnes ikke noe man får så mye trøbbel med nattesøvnen av, det å ha latt en plate stå igjen enn andre veien. Det å ha brukt et par hundre kroner på noe du hadde fra før av, det er penger som du ikke tenker på. Men å latt være å kjøpe den skiva fordi du var kjipt eller forsiktig også viser det seg at det var en plate som egentlig var verdt veldig mye. Det er sånn platesamlere husker. Det er ikke noen god opplevelse (ler). I tillegg så er det det at man har begått en tabbe da og du blir litt sånn selvkritisk og tenker sånn «å fasken, så dum!». Ikke bra (ler).

Slike tabber gjør at man bli selvkritisk og kan påvirke samlerens selvbylde. Vi ser hvordan personens karakter står på spill. Når man gjør slike tabber er det uttrykk for *svak* karakter, det å ikke klare å motstå presset og handle korrekt. Når man gjør slike tabber det ikke er like lett å unnskyldes seg eller gjøre det om igjen (Goffman 1967:237). Spesielt på platemesser eller på andre fysiske utsalgssteder blir det vanskeligere å dekke over, og det kan gi en knekk for karakteren.

Konkurranse

Særlig på platemesser og loppemarkeder er konkurransen i større grad fysisk, enn for eksempel på internett. Man ser dem man konkurrerer mot og det gjelder rett og slett å være førstemann til mølla. På de fleste platemesser er det slik at man kan betale ekstra for å slippe inn en time før andre, slik at man kan sikre seg kupp. I forberedelsene til denne oppgaven pratet jeg med en samler som fortalte at også folk tilbyr seg å prise plater på loppemarkeder, for å selv å forsyne seg av godbitene. Eller at man reiser rundt og leverer inn én plate til loppemarkeder, for muligheten til å få et glimt av de andre platene som er levert inn. Slike observasjoner sier noe om konkurransen som platesamlerne opplever i slike situasjoner. Med mange andre likesinnede tilstede i samme lokale må man være rask og lokalisere de kassene hvor man tror man vil finne det man leiter etter. Thomas forteller at når han og Ole er i platebutikker sammen, pleier han alltid å sjekke de kassene han vet Ole også er interessert i først. «For jeg vet at du ikke kommer til å sjekke jazzen etterpå uansett (...). Men altså, jeg er ikke en *dick* lissom, hvis det står disco der og soul der, så sjekker jeg soul først mens du sjekker

disco» (Thomas). Samlerne jeg har intervjuet uttrykker at de syns det er negativt når det blir åpenlys konkurranse. Morten forteller om en gang kona hans hadde vært på loppemarked hvor hun hadde plukket opp ei plate hun trodde han ikke hadde, men «da kom det en og reiv den ut av handa på henne. Sånt takler jeg ikke, da har jeg ikke lyst til å gå der. Jeg orker ikke sånn griskhet eller hva du skal kalle det, da trekker jeg meg tilbake med en gang » (Morten). Samtidig er samlerne ute etter å gjøre kupp. Dette kan de oppnå ved å prøve være lurere enn andre samlere ved lete etter plater på alternative måter eller være litt mer «på» selgeren.

Thomas: Sjekke ut sjappa litt. Ikke nødvendigvis bare gå bort til der hvor alle andre går bort. Hvis det står disco, så går alle som vil ha disco bort dit. Det kan godt hende at du finner disco andre steder også. Det alltid gøy å spørre de som jobber der om de har noe som de ikke har satt ut ennå av den og den type musikk. (...) Det er jo første mann til mølla. Så sier han kanskje «gi meg en halvtime så skal jeg prise det, eller jeg priser det nå, jeg prisa det i går du kan få det nå».

Kunnskapens betydning

På fysiske utsalgsteder blir samlerens kunnskaper og karakter tydelige, og kan derfor ses som slags arena hvor samleren kan vise seg fram. Da jeg var tilstede på en av platemessene observerte jeg en mann som gikk rett bort til en annen selger etter et kjøp for å høre om han nettopp hadde gjort et skikkelig kupp. Han mente selv at han hadde kjøpt en original plate for en billig penge. Den andre selgeren svarte at han hadde nok ikke det. Igjen ser vi at flaks verdsettes, samtidig som det må kombineres med samlerens kunnskaper. Det å vise fram plater man har kjøpt billig, er en måte å vise seg fram på for å få skryt og anerkjennelse fra andre samlere. Kunnskap er avgjørende for å gjøre gode kjøp. Det å vite hva plater er verdt er viktig for å unngå å bli lurt. «Hvis man har lyst til å få ting billig så må man alltid vise at vi vet hva de er verdt og sånne ting» (Thomas). Thomas forteller at som ung platesamler har han ofte opplevd at eldre selgere ikke tror at han har peiling.

Thomas: Det står folk på messer som er veldig gamle og tror at de vet veldig mye, og så vet de egentlig veldig lite. Så blir de veldig glade ofte da, når de merker at unge folk er interessert. For meg er det sånn at jeg undervurderer ofte gamle og de undervurderer meg (...). Det pleier å være veldig enkelt å opplyse en eldre person om hva den går for på nettet nå, og hvor billig du faktisk kan få den og at du ikke trenger å kjøpe den for den prisen han tilbyr deg. Så sier han bare, «okei, greit du kan få den for det den koster på internett».

Samtidig påpeker samlerne at det også lønner seg å spille ned kunnskapen sin for å gjøre kupp.

Thomas: Hvis jeg ser en plate som jeg vet er veldig dyr til en god pris så viser jeg aldri det. Da er det pokerfjes! Må aldri å vise at jeg blir glad for at jeg finner den, da bare tar jeg den og legger den

sammen med andre skiver også spør jeg kanskje selgeren hva det er, og da får jeg et eller annet dust svar «å..bare..vet ikke hva det er, har jeg ikke hørt», jeg kan prute til og med, bare for å være kjip.

Man må derfor late som ingenting for å sikre seg slike kupp. For å gjøre gode kjøp må man ikke bare holde hodet kaldt, men man må også bevare fatningen. Dette er den mest interessante kvaliteten ved spilleren, ifølge Goffman (1967:222). Samtidig må spilleren ha en *stage confidence* som gjør at han tåler å stå foran et publikum uten å rødme, vise dårlig selvtillit eller få panikk (Goffman 1967:226). Dette kan ses i sammenheng med det Thomas kaller «pokerfjes». Goffman bruker også uttrykket *coolness*, som han egentlig knytter til sosiale situasjoner hvor det er om å gjøre å ikke gjøre så mye ut av seg. Men i denne sammenheng kan vi også se at det er om å gjøre å spille *cool*, late som ingenting når man står overfor et mulig røverkjøp. Det er en fare for å avsløre seg; «Baby, don't blow your cool» (Goffman 1967:227). Ole forteller at han har hørt historier om samlere nettopp har gjort det, som blir veldig glad for å finne ei plate, men hvor selgeren da trekker plata tilbake og sier at den ikke er for salg likevel. «Så sjekker han prisen på internett og henger den på veggen» (Ole). Derfor er det om å gjøre å inneha mer kunnskap enn selgere, samtidig som man ikke må gjøre et poeng av det hvis man oppdager plater som er priset litt lavt. Det å beholde selvkontrollen kan ha en direkte innvirkning på å gjøre god kjøp (Goffman 1967:222).

Kjetil: Det som er morsomt med den jakten er hvis du klarer å være et hestehode foran selgeren når det gjelder kunnskap, så kan du alltid utsmarte. Du kan mer enn han, og da kan du få gjort gode kjøp. Du skjønner at her er det noen som har priset feil. Det finnes vel ikke noe sånn moralsk krav om at man skal si i fra om at dette her, hvertfall er det ikke det på platemesser.

Morten forteller at han nylig kjøpte ei plate til 70 kroner, som egentlig var verdt rundt tusen kroner. «Jeg gir den prisen en selger forlanger for den, uten noen diskusjon. Da kan ikke jeg begynne å si at jeg syns du burde ta tusen for den, for det er det den kanskje går for» (Morten). Som vi ser er det derfor en balanse mellom å vise kunnskap for å unngå å bli lurt, men samtidig spille en rolle som litt uvitende for å gjøre kupp.

Utfall: funnet av plata

Når utfallet av situasjonen er klar vil spenningen som har bygd seg opp utløses (Goffman 1967). «Jeg husker det var en sånn ganske satt vestlending som beskrev at han ble sånn *instant riverdancer* når han hadde fått tak i en veldig fin plate til en billig penge, og det sa mye altså» (Kjetil). Shuker beskriver funnet som en renselse

(*catharsis*). Samtidig er funnet ofte forbundet med en slags «skuffelse», hvor man må videre på ny jakt. Når man gjør et funn vil det derfor ofte oppleves ned blendede følelser. Man bli glad for det man har funnet, men det innebærer at man må ut på en ny tokt for å finne noe nytt (Shuker 2010:109).

O: Når du leter etter en skive i kanskje noen år, også får du den og så bare «yes»! Også bare hører du på den og «yes, jeg har den», og så bare... Nå må jeg finne den andre skiva jeg skulle ha. Også begynner du å lete!

Karl: Den er veldig god! Den er kjempebra, samtidig som det er litt sånn, «åja», da har jeg ikke den å jakte på lenger. Men da finner du en ny ikke sant! Det er litt av det samlegriene for veldig mange.

Som under jakt får man en følelse av *accomplishment* og suksess når man lykkes. Som vi har sett har dette sammenheng med spillerens karakter. Når man lykkes er det et uttrykk for spillerens sterke karakter. Goffman hevder derfor at action ikke er et mål i seg selv, men at det å bevisst utsette seg for risiko, ta sjanser, nettopp gjøres for å vise seg fram. «To consider action literally as an end in itself would be to trivialize and truncate social explanation» (Goffman 1967:238).

Å bruke den «sjette sansen»

Som vi har sett fortrekker samlerne førstepressinger og sjeldne plater. Å være på jakt etter sjeldne plater gir en større utfordring og følelse av tilfredshet når man lykkes (Belk 1995:74; Kjølørød 2003). Men for å lykkes som platesamler må man ikke bare ha flaks. Som vi har sett må man ha inngående kunnskap om platene. Uten god kunnskap kan det være vanskelig å avdekke forfalskninger eller gjøre feil (Kjølørød 2003:467). Campbell (2001) skriver at det tar år å mestre navn, labels, datoer, titler, markedsdemografi, opphavsland, priser og andre mystiske detaljer. Når platesamleren lykkes, gir det samleren en mulighet til å demonstrere sine kunnskaper (Kjølørød 2003:466). Samlerne legger vekt på at de har opparbeidet seg kunnskap ved å leite etter plater, samtidig som de har lest magasiner og bøker. Ifølge Benjamin (1969:63) er ikke flaks og økonomi aleine avgjørende for å lykkes, i tillegg må man ha *flair*. Flair kan beskrives som en slags kunnskapsbasert intuisjon, som oppleves som en naturlig instinkt.

Dates, place, names, formats, previous owners, bindings, and the like: all these details must tell him something – not as dry, isolated facts, but as harmonious whole; from the quality and the intensity of this harmony he must be able to recognize whether a book is for him or not (Benjamin 1969:64)

Flair er avgjørende for et vellykket utfall, men kan også ses som en drivkraft (Kjølørød 2013b). Som samler må man ikke bli for redd for å gjøre feil, man må satse og ta sjanser. Når man selv opplever at man har flair gir det en ekstra guts for å satse. Flair kan oppleves som et instinkt slik at man vet når man skal slå til. Kjetil sier at det noen ganger kan føles som en «utenomjordisk følelse».

Kjetil: (...) bruke opparbeida kunnskaper, bruke den sjette sjansen man får. Særlig det er et viktig poeng da, du lærer, ikke sant, instinktivt at de og de musikerne representerer det og det, og du bruker alt du kan. Ser du plater som er på det og det selskapet og som man lukter at det her kan være bra, du har aldri hørt om den utgivelsen før, du kjenner ikke navnet, men du får en slags utenomjordisk følelse av at her er det noe, og så bruker du den sansen på kjøpe den skiva, kanskje får du den billig og alt mulig, og så har du oppdaget noe fantastisk noe. Det er også en form for jakt som også er veldig spennende. Men veldig ofte så er den basert på opparbeidede kunnskaper over tid.

Vi ser at Kjetil langt på vei beskriver opplevelsen av egen kunnskap i tråd med Benjamins beskrivelse av flair. Det å vite når man skal slå til beskrives som en slags intuisjon, men samtidig ser vi har den har grunnlag i samlerens inngående kunnskap om plater.

5.3 Sosiale samlere

Selv om mange av platesamlerne holder på aleine, er de koblet til hverandre gjennom sosiale praksiser. For å få tak i plater må man være i interaksjon med andre samlere eller selgere. For mange har denne, i utgangspunktet, praktiske interaksjonen utviklet seg slik at det sosiale aspektet blir en viktig del og for noen et mål i seg selv. Platesamling må forstås som en sosial aktivitet (Shuker 2010).

Kjølørød viser hvordan deltakere i spesialisert lek er gjensidig avhengig av hverandre. «To engage in transactions; to negotiate standards, methods, and 'tricks of the trade'; to learn how to savour gratifications and bear strains; to appreciate identity stories; and to enhance infrastructure» (Kjølørød 2013a:7). Slik interaksjon kan foregå i både mer formelle, men også i mer uformelle settinger. Som regel er det i forbindelse med platemesser og loppemarkeder at samlere treffes, men det finnes også vinylklubber i ulik størrelse over store deler av landet. Ingen av dem jeg har intervjuet er medlemmer av en slik klubb. Likevel er det flere som møtes uformelt til lytte- og byttekvelder, reiser på konserter og platemesser sammen eller er en del av et internasjonalt internettnettverk.

Thomas: Ole har oppretta en gruppe på Facebook hvor mange av de mest ivrige discosamlere i hele verden er, også mange av de mest respekterte disco house dj-ene i verden er med. Man selger plater til hverandre som ikke havner på Ebay. Det er veldig personlig da. Man stikker til en by, man må møte de folka som bor i den byen. Det er lissom obligatorisk da, og så stikker man å spiser sammen, kanskje gjør en spillejobb, handler litt plater av hverandre. Så det er jo en liten kjerne lissom, med nerder.

Vi ser at det ikke kun dreier seg om å bytte plater med hverandre, men vi ser at kontakten beskrives som personlig. En selger på en av platemessene fortalte at platesamlingen hadde gitt han et nettverk over hele verden. Og fortalte at det var ikke en by han ikke hadde noen kjente i, slik at han alltid hadde noen å overnatte hos. Flere av samlerne jeg har intervjuet sier at platemiljøet er lite, og man kjenner til de fleste som er med selv om man ikke kjenner dem personlig. «Du kjenner igjen ansiktene eller du kjenner kanskje navnene, men du vet ikke hvordan personen ser ut» (Kristian). Alle samlerne sier at de føler tilknytning til et platemiljø, i mer eller mindre grad. Platesamling beskrives av samlerne som en aktivitet som er sosial, men samtidig er det en aktivitet som er veldig personlig og mange bruker mye tid på platene hjemme, aleine. «Det kan både være sosialt og noe som kan gi deg mye alene» (Kristian). Ikke alle jeg har intervjuet er i like stor grad aktiv i et samlermiljø.

Terje: Du kan si det sosiale var mer utgangspunktet mitt kanskje, enn nå. Nå er jeg kanskje mer asosial (ler). For det har blitt en sånn hobby på en måte, som er en litt altoppslukende greie (...). Jeg er veldig *loner* jeg altså. Det miljøet der, det er jeg ikke med på, det større miljøet. Men jeg har jo kamerater som samler tungt på plater altså, men de driver ikke på min måte.

Terje forteller at han er sosial, men når det gjelder platesamlingen så er det først og fremst en hobby han gjør aleine. Men for de fleste jeg har intervjuet er det sosiale som oppstår på platemesser, platebutikker og loppemarkeder et viktig moment for å delta. Det å handle plater fra fysisk utsalgssted dreier seg altså ikke bare om å gjøre et sikrere kjøp, men det sosiale er et viktig trekkplaster. Kristian forteller at han sjelden faktisk finner noe han er interessert i på platemesser, men sier at det sosiale er viktig. «Hadde det ikke vært for det sosiale på messene så trur jeg ikke at jeg hadde giddet å gå» (Kristian).

I :Platemesser, hva syns du om det?

Morten: Det er vel ikke noe som er stort morsommere enn det! (ler) Nei, det er glede hver gang det. Det er lissom opplevelse det også, å gå å bla i vinyl og snakke med folk som samler på vinyl. Du er lissom sammen med likesinnede da i en sær interesse (ler).

Vi ser at det sosiale kan være et mål i seg selv. Samlerne vektlegger det å tilhøre et fellesskap, være sammen med «likesinnede», utveksle historier og kunnskap. Det sosiale

går også tvers av alder. Thomas forteller at han har kommet i kontakt med eldre selgere og forteller at har vært hjemme hos noen av de «gamle» samlerne «for å shoppe fra kjelleren deres». Eldre samlere er ofte generøse mot nybegynnere. Det kan ses som en slags investering, slik at de kommer igjen (Kjølsrød 2013a:8). Karl understreker at platemessenes framtid er avhengig av rekruttering blant selgerne for at de skal overleve.

Karl: Det er jævlig dårlig med rekruttering! (...). Jeg tror platemessene egentlig har en veldig lys framtid, men det avhenger av at det også blir litt rekruttering blant selgerne. Fordi mange av de samme som er der i dag, var der for 25 år siden, en del av dem, og vi kan jo ikke komme med stokker og rullatorer til slutt altså (ler)

På grunn av den lange fartstiden hevder Karl at selgerne på platemessene besitter verdifull kunnskap som man ikke kan få andre steder. Kunnskapsutveksling er derfor også et nyttig utbytte ved det sosiale. Man kan lese seg opp på mye, men mye lærer man fra andre likesinnede platesamlere. (Kjølsrød 2013a). Ikke alle jeg har intervjuet bytter plater med andre selgere, men det er noen som inviterer andre samlere hjem eller har vært hos andre samlere for å kjøpe plater. Når Kjetil inviterer andre samlere hjem til seg handler det om å *dele* samlingen med andre, og på denne måten blir samlingen mer verdt for ham.

Kjetil: Jeg har endel folk her, jeg vil gjerne dele. Jeg syns det er moro. Jeg vil ikke sitte som en dust på en topp å ha dette her. Det er godt jeg fikk sagt, platesamling må ikke bli en ensom hobby, fordi gleden ved å eie platene blir gitt næring ved at andre kan dele det med deg. Hvis du har de fine platene så ønsker du å vise de fram, og få et beundrende blikk og kommentarer tilbake. Det er en del av pakka. Det er det virkelig, det er det hvertfall for meg. Jeg tror det er det for alle platesamlere. Jeg tror veldig mange har behov for å skryte, oppfatt det som litt kjærlig sagt, at de vil fortelle om ting og jakt som har lyktes, og gode kupp.

I tråd med Durkheims (2008) beskrivelser av sosiale ritualer, kan vi på samme måte se hvordan det vokser fram sosiale bånd som gir følelse av samhold og danner grunnlag for et slags *community* (Kjølsrød 2013a). Austin (2009) viser på samme måte i hvordan motorsykkellentusiaster som deltar i organiserte aktiviteter som motorsykkeltreff utvikler et sosialt samhold, hvor møtene forstås som et sosialt ritual som er med på å forsterke samholdet og identiteten til gruppemedlemmene.

Samlerne jeg har intervjuet forteller at det sosiale som oppstår i interaksjon med andre samlere, også kan legge grobunn for vennskap som går utover at det *bare* handler om plater. Flere påpeker at selv om samling er en veldig stor del av dem, er det ofte at musikken og platesamling som tema bare en inngangsport til et vennskap.

Kristian: Man blir kjent med så utrolig mange folk som du kanskje prater musikk med de første ti minuttene, og etterpå prater du om alt mellom himmel og jord, og svært lite musikk. Det er bare en innfallsport. Sånn har jeg blitt kjent med utrolig mange mennesker forskjellige steder.

Morten: Alle de nærmeste kameratene mine samler jo på musikk, og liker musikk like godt som meg. Alle de fem-seks-syv kompisene sånn i nær krets er jo akkurat det samme, alle har jo masse plater, eller cd-er da, og bruker mye tid på å høre på det og bruker like mye penger omtrent. Det er kanskje ikke tilfeldig? Jeg setter jo ikke det som en betingelse for å bli kamerat med folk altså, men det har bare blitt sånn.

Etikk og moral

Til tross for at samling kan oppleves som en kompetitiv aktivitet, så har vi sett at samlerne ikke liker når konkurransen blir for åpenlys eller aggressiv.

Kjetil: Platesamlermiljøet er som andre miljøer det, det er vel litt sånn skule hverandre litt over skulderen, men samtidig syns det er gøy at andre får tak i fine ting (...) jeg vet ikke i hvor stor grad platesamlere unner andre å ha flaks, det er jeg ikke sikker på, særlig hvis man er på samme loppemarked eller samme messa.

Som vi ser av sitatet til Kjetil kan forholdet til andre samlere være tvetydig. Han beskriver at man kan bli misunnelig, samtidig som man syns det er gøy at andre lykkes. Som vi så tidligere, sa Thomas at det er litt konkurranse mellom han og Ole når de ser etter plater sammen. Samtidig kan vi se det som en litt kjærlig form for konkurranse når Thomas lar Ole slippe til først på disco, fordi det er Oles sjanger. Morten forteller at han syns det er moro hvis vennene han gjør kupp og bidrar gjerne, selv om det er snakk om plater han kanskje har lyst på selv.

Morten: Det blir mer sånn, «å, faen, fant du den du a! den skulle jeg hatt», for moro skyld. Tvert i mot vi unner jo hverandre alt sånt. Nå på sist messe sa jeg til en kamerat at «det her er noe for deg», jeg kunne kanskje tenkt meg den sjøl også, men det var ikke spesielt viktig. Men jeg vet at kanskje han hadde enda mer lyst på den enn meg da. Selv om jeg hadde kjøpt den sjøl hadde ikke han vært der. For da sa jeg til han, «den kan du få». (...) Så er det kanskje meg en annen gang som kan komme først i køen. Så det er ålreit.

Dette kan forstås som en etikk eller moral om hvordan man oppfører seg. Som deltakere i et «leisure community» må forholde seg til en slags moralsk orden som gir føringer på hvordan man skal oppføre seg. Man er dermed sosialisert inn i måter å samhandle på (Kjølsrød 2013a:7). Dette har sammenheng med det sosiale aspektet, hvor samlerne er gjensidig avhengig av hverandre (Kjølsrød 2013a). Som vi ser sier Morten at det kanskje er han neste gang, og i dette ligger det en forventning om gjensidighet. Dette kan også ses i forholdet mellom selgere og samlere. De fleste understreker at de aldri har blitt lurt når de har kjøpt plater. Karl beskriver det som en seriøs bransje, hvor jukserne fort har blitt luket ut. I en slik bransje må man både som selger og kjøper være oppriktige

for å overleve. Flere av mine funn kan ses i sammenheng med vanlige binære opposisjoner som samlere ofte bruker for å beskrive seg selv. De motiveres av glede, ikke eksterne belønninger. Innsatsen deres er metodisk og kunnskapsbasert, ikke drevet av impuls. Mange samlere beskriver seg som altruistiske, og fokuserer ikke på personlig glede (Kjølørød 2003:469-470).

Som vi har sett flere steder er flaks verdsatt. Vi har sett at samlerne beskriver nettauksjoner som urettferdige når det er de pengesterke som vinner.

Kjetil: Det ender ofte opp med at det er et økonomisk spørsmål så lenge man har internett, og sånn sett er det litt usosialt eller udemokratisk at det er de som har nok penger kan alltid skaffe seg store samlinger, mens vi med normal inntekt vi må plukke fra andre hyller. Så det er en litt frustrerende del av å være platesamler i dag når du konkurrerer mot folk som har mange penger. Det baserer seg på budgivning, og så er det gjerne to pengesterke som byr mot hverandre og de har jo ikke noe tak, de behøver jo ikke stoppe opp. De kan jo holde på til de blir ferdige, mens vi normale lønnsinntakere må jo hoppe av lenge før det. Det jeg vil med det, at det kan ta fra motet til del platesamlere, fordi de får jo aldri tak i de fine tinga lenger. Rett og slett utkonkurrert på pris og da må man jo velge nødløsninger eller styggere ting eller hva som helst, bare for å få plata, og det er det jo ikke alle som liker.

Vi ser at Kjetil opplever det som «usosialt» eller «udemokratisk». En etikk blant samlerne som heller vektlegger samlernes kunnskaper, gjør at det oppleves mer rettferdig. Samlerne tar avstand når det er snakk om auksjoner som går langt over det de har mulighet til å by. Det blir viktig for samlerne å holde aktiviteten atskilt fra den virkelige verden. Slike etiske retningslinjer skiller aktiviteten fra et rent business etos (Kjølørød 2003:469). Selv om samlerne ikke bruker vinylen som en motstand mot den kommersielle musikkindustrien, kan vi se hvordan det likevel er antydninger til en antikommersialisering av platesamling, hvor de er negative til at pengene skal styre hvem som gjør gode funn. I stedet blir samlers kunnskaper og karakter framhevet. Slik at en plate som er funnet ved å gå gjennom de fysiske belastningene som er forbundet med jakten, er mer verdt og vel ansett blant andre samlere, enn en plate vunnet i en budrunde på internett. Begrepet «digging in the crates» illustrerer dette (Schloss 2004). Selv om dette begrepet har tilknytning til hip-hop kulturen, er selve praksisen verdsatt av de fleste platesamlere. Det å grave etter plater på denne måten er forbundet med å leite i bortgjemte kasser og kjellere. Det innebærer som regel at man må gå gjennom mye søppel for å finne skattene. Man må «get dirty» som en platesamler i dokumentaren *Red Beans & Rice* (2010) uttrykker. Ved å gjøre dette opparbeider man seg «skills». Ifølge Schloss (2004:80) er den beste komplimenten en hip-hop produsent kan få er «you can tell he diggs». Dette sier noe om hvorfor samlere skryter når de har

gjort billige kupp. Slike kupp er et uttrykk for samlerens evner og gir derfor mer status og anerkjennelse blant likesinnede. Samtidig som det også gir uttrykk for å holde aktiviteten slik det var, en etikk om å holde det «ekte». De som er mest opptatt av verdier, og som bare er «only in it for the money» er ikke ordentlige, oppriktige, lidenskapelige samlere (Belk 1995:80).

5.4 Den evigvarende jakten

Beskrivelsene av jakten viser at platesamling dreier seg om noe mer enn et vanlig forbrukskjøp, som Benjamin (1969) sier. Vi ser at action, serier og flair er elementer som også finnes i platesamling, hvor platesamling derfor kan forstås som et slags eventyr som bryter med hverdagslivet. Jakten framstår som et eventyr som bringer spenning. Eventyret er et tydelig brudd med det hverdagslige livet (Simmel 1971:188)

Jakten er uendelig og evigvarende, men likevel motiverende. Kristian sier at hvis en plate først havner på lista over plater han vil ha, «så forsvinner de ikke derfra uten at jeg har fått tak i dem». Det understreker samlernes hengivenhet og utholdenhet. Det er om å gjøre å overvinne hindre. Selve funnet er en tilfredsstillelse i seg selv, samtidig som vi det også er med på å styrke samlerens karakter og gir anerkjennelse fra andre samlere.

Vi ser hvordan samlernes aktivitet utvikler seg til noe mer enn en enslig hobby, hvor samlerne inngår i et større samhold og fellesskap med andre samlere. På denne måten vokser det fram et gjensidig avhengighetsforhold, hvor samlernes interaksjoner preges av etikk om hva platesamling er og hvordan man oppfører seg.

6 «Originale» plater og «autentiske» lytteopplevelser

Som vi har sett er det vinylplater som trekkes fram som samleobjektet framfor andre formater. Hva som anses som et samleobjekt er historisk kontingent. Det avhenger av tilbud og etterspørsel, kvalitet og pris, aura og autentisitet, og sjeldenhet og verdi (Shuker 2010:83). Vinylplata tillegges en kulturell mening som ikke er innebygd i objektet selv; dets mening er noe som konstrueres sosialt (Griswold 2008). Det kan ta tid før et format oppnår status som samleobjekt, mens noen formater oppnår det aldri. Hva er det med vinylen som gjør den så attraktiv som et samleobjekt? I dette kapittelet skal jeg se nærmere platesamlernes opplevelse av samleobjektet; vinylplata. Jeg vil bruke samlernes fortellinger til å se hvordan de konstruerer vinylens mening som samleobjekt. Det å samle på vinylplater er et eksempel, blant mange, på at også vanlige objekter i hverdagen kan bli samleobjekter, og ikke bare objekter som tradisjonelt er forbundet med finkultur (Pearce 1995). Det ser vi også når for eksempel frimerker, miniatyrflasker eller dukker også blir gjenstand for samling. Men hva skjer med opplevelsen av plata når det går fra å være en vanlig bruksgjenstand til å bli et samleobjekt? Som samleobjekt får platene en betydning som går utover sin vanlige bruksverdi. Derfor kan ikke plata i seg selv si noe om meningen den har for samlerne, fordi de oppstår en slags sekundær produksjon utover platas bruk. Vinyl regnes ofte for å være et bedre format enn andre fordi det oppleves å ha en egen aura og autentisitet knyttet til seg (Shuker 2010; Hayes 2006). Som vi skal se handler jakten etter førstepressinger også for mine informanter om jakten etter det originale og det autentiske.

6.1 Som samleobjekt

Pearce beskriver overgangen fra forbruksvare til samleobjekt som en slags magisk transformasjon. «Collections are gathered together for purposes which are seen by their possessors as lifting them away from the world of common commodities into one of special significance, one for which 'sacred' seems the right word» (Pearce 1995:27).

Som samleobjekter blir altså objektene tatt ut fra sin opprinnelige kontekst og verdsettes ikke lenger på bakgrunn av sin bruksverdi. Samleobjektene får i stedet ofte en betydning langt utover i sin vanlige bruk og ofte mister de helt sin opprinnelige bruksverdi slik også Baudrillard (1994) og Belk (1995) fremhever. Siden platesamlerne jeg har intervjuet samler på musikk de hører på, er det viktig for dem å spille platene. Alle jeg har intervjuet har platespiller enten i stua og/eller i eget platerom.

K: Altså, det må jeg si, *for the record*, at alle platene du ser her har blitt spilt minst en gang!

I: Så det er ikke noen som er for fine til å spilles?

K: Nei, hånda på hjertet, det har jeg ikke. Aldri! Det har jeg aldri tenkt, det er ikke noen så hellige kuer at de ikke kan spilles, nei. Det er jo det de er til for! Jeg kan godt gi flere tusen kroner for en plate, men jeg er ikke hysterisk redd for at den ikke tåler å bli spilt. Hvilken glede har jeg egentlig av den da?

Vi ser at Kjetil understreker at platene først og fremst er til å spilles. Samtidig understreker alle samlerne jeg har intervjuet at de behandler platene sine pent. Dette er et inntrykk jeg også har fått når jeg har besøkt noen av dem hjemme. Som regel er platene sortert nøye og lagret i plastlommer. Det har ikke vært noen plater som har «ligget og slengt». Morten sier han alltid har behandlet platene sine som om «de er gull verdt». Kristian er den eneste av dem jeg har intervjuet som uttrykker at han kan synes det er «moro» hvis ting blir slitt fordi de er godt spilt. Men også han er nøye med hvordan han behandler platene sine, og sier at hvis en plate blir slitt så skyldes det aldri «uvøren bruk». Dermed ser vi at platene langt på vei bevarer sin opprinnelige bruksverdi. De spilles og brukes derfor slik de opprinnelig var ment (Shuker 2010:6).

Samtidig er platene samleobjekter, og behandles på en annen måte enn andre ting. Dette kommer til uttrykk når det trekkes fram spesielle plater, samlingens «holy grail» (Milano 2003). Det er de platene som betyr mest for samlerne. Ikke alle platene blir spilt like mye, og noen plater oppfattes mer som rene samleobjekter og brukes derfor annerledes. Selv om Kristian først og fremst er ute etter musikken, sier at det er et par-tre plater han ikke har «hjerte til å sprette platen på»; «men det er unntaket. Det er unntaket (...) alt jeg kjøper, kjøper jeg for å høre på. Absolutt alt! Så kan jeg si tre unntak da av over tre tusen plater (...)». Vi ser at for Kristian er dette unntaket, men for Karl som har en komplett samling med strøkne førsteutgaver Beatles LP-er og sjeldne nordiske Beatles singler, er dette mer normalen. Hvis han vil høre på Beatles setter han heller på «dubletter». Det vil si at han har flere andre pressinger av de samme platene.

Dette er for å skjerme platene for slitasje. Kjetil uttrykker også at han er redd for platene sine og ville ikke lånt dem bort til noen: «ingen platesamlere låner bort platene sine! Det er totalt forbudt. Musikkinteresserte eller vanlig normaltenkende gjør kanskje det fortsatt, men blant platesamlere...no way!». Så selv om samlerne bruker platene sine er det med forsiktighet. Som DJ er Thomas opptatt av å kunne spille låter som andre DJ-er ikke har. Dette innebærer at sjeldne plater må pakkes med i platebagen når han skal ut å spille. Han sier at «som samler så er jeg litt ukomfortabel med å ta med meg de dyre platene ut og spille ute, ting jeg vet jeg ikke kan få tak i. Jeg har jo våkna opp og hatt pils oppå skiver som jeg vet koster 300 dollar, det er jo ikke noe kult!». Basert på disse sitatene ser vi at selv om platene spilles, så skiller det seg kanskje fra «vanlig» bruk. Samlerne er redd for platene som gjør at de brukes med større forsiktighet, fordi de ikke kan skaffes like lett som «vanlige» plater. På denne måten «opphøyes» platene fra hverdagslig bruk. Dette gjøres særlig med tanke på å opprettholde platas kvalitet. Det mest ettertraktede er å ha platene i *mint*⁷ kvalitet. Dette betyr at plata og coveret er i topp stand, som regel innebærer dette også at platene er nærmest uspilt. I forhold til andre formater, kan vinyl framstå som litt skjørere. Vinylplata får lett riper, hakk og merker. Dette gjør at lyden på ei plate er mer utsatt. Knitring og hakk er velkjente forstyrrelser som lett kan oppstå og plata kan bli slitt etter mye bruk. Derfor er platas stand helt avgjørende for samlere. Dette innebærer at bruken også må minimeres for å holde platene så fine som mulig (Shuker 2010).

Når platene opphøyes fra vanlig bruk gjør det også noe med opplevelsen av plata. Platene blir likevel abstrahert fra vanlig bruk. Det å samle skiller seg nettopp også fra vanlig forbruk fordi de bryter med hvordan man bruker vanlige ting i hverdagen (Belk 1995). De blir «posessed» i motsetning til å være «utilized» (Baudrillard 1994). Dette innebærer at platas funksjon er abstrahert fra dens vanlige omgivelser og får en ren subjektiv status, hvor det blir opp til samleren å definere dens betydning (Baudrillard 1994:8). Baudrillard (1994:8) betegner dette som «passionate abstraction we call possession». Relasjonen mellom samleren og objektet blir derfor viktig, og Baudrillard beskriver dette som et lidenskapelig forhold, hvor objektet blir samlerens «object of passion». Grunnen til at platene brukes annerledes, handler ikke bare om å

⁷ «These are absolutely perfect in every way. Often rumored but rarely seen, Mint should never be used as a grade unless more than one person agrees that the record or sleeve truly is in this condition. There is no set percentage of the Near Mint value these can bring; it is best negotiated between buyer and seller» (www.goldminemag.com)

opprettholde kvaliteten, men fordi samlerens relasjons til objektet vil legge føringer på hvordan plata brukes og oppleves. Ifølge Milano (2003:46) er musikken den egentlige emosjonelle opplevelsen, men samtidig skaper vinylen i seg selv også emosjonelle opplevelser. Samlerne får et forhold til samleobjektet som innebærer lidenskap, fokus og «commitment» (Belk 1995:148). Dette illustrerer Morten (49) når han virkelig skal kose seg med en plate, da tar han nemlig fram førsteprisingene. «(D)et er klart de dyreste tingene nispiller du ikke, da tar du repressen. Da skal jeg sitte og kose meg og ta en cognac og kaffe og litt. Når jeg lissom har satt meg til der da, da snakker vi originalvarer». Lyttestunden blir nærmest som en høytidsstund, og skiller seg klart fra hverdagslig bruk. Vi ser hvordan beskrivelser av den magiske transformasjon fra bruksting til samleobjekt gjøres gjeldende nærmest som en overgang fra profan til hellig (Pearce 1995:24, Belk 1995).

I «det gode selskap»

Flere av samlerne har egne systemer for hvordan nye plater skal innlemmes i samlingen. Det systematiske aspektet gjelder altså også selve systematiseringen av samlingen. Nyanskaffede plater settes som regel til siden før de er lyttet gjennom, før de «plasseres i det gode selskap» som Morten uttrykker det. Er det musikk han ikke har hørt før så forteller han at han hører gjerne på den fem-seks-syv ganger før den havner der. Det å ha orden og system i samlingen framstår som viktig. Alle samlingene jeg har sett var preget av orden. Platene er omhyggelig sortert og oppbevart i plastlommer. Morten sier at han egentlig er en «rotekopp» men når det gjelder platene «må det være ryddig. Jeg må nødt til å ha et system. Det står alfabetisk alt sammen, også har jeg jo det platearkivet på pc-en som oppdateres». Platene sorteres og settes sammen til en helhetlig samling. Når objektet inkluderes i samlingen på denne måten, vil objektet miste sin «enslige» status og få en betydning utover seg selv fordi det er en del av noe større; samlingen (Baudrillard 1994). Dette er også noe som skiller det å samle fra vanlig bruksobjekter, fordi man har et mål; det å bygge opp samlingen (Belk 1995:66). På denne måten framstår samlingens helhet som noe mer en summen av delene (Pearce 1995). Platesamlingene var ofte sentralt plassert i stua eller i eget platerom. På denne måten kan samlingen tolkes som et slags trofe som de stolt viser fram.

Komplette og originale plater

Vi har sett at det er en gjennomgående interesse for førstepressinger. Men hvorfor er det så gjevt med førstepressinger? Karl sier «det er neimen ikke lett å svare på det, men altså det går jo på en sånn samletankegang hele veien her da. At skal jeg først samle så skal jeg ha førsteutgaver (...)». Morten forteller at han etter hvert ble «hekta» på førstepressinger. Morten har et krav til platene i samlingen og det er at «det skal være offisielle utgivelser og det skal være strøkt». Morten har samlet på Kiss helt siden oppveksten, og forteller at han har kjøpt plater om igjen for å få de «komplette» fordi han som ung hadde rotet bort bestillingsark eller hengt opp plakater som fulgte med. Dette er noe som gjelder flere av dem jeg har intervjuet. Spesielt Karl, Kjetil og Morten legger vekt på at platene skal være originale og at alt tilbehøret og innlegg som fulgte med opprinnelig fortsatt skal være med.

Kjetil: Å ha «Exile On Main Street» med *Rolling Stones* med alle innlegg og sånn det skal være, sånn som det kom den gangen. Jeg kjenner mange som irriterer seg og sliter med nattesøvnen fordi de vet at den plata der, jeg har originalen men mangler det innlegget som skal være med. Det er som et frimerke hvor mange av taggene er borte, det er en stein i skoa. Det er ikke bra.

Utsagnet understreker betydningen av at platene skal være slik de originalt ble gitt ut. Hvis ikke, virker det som «stein i skoa» eller sagt på en annen måte, som «sand i maskineriet». Karl har det også slik. Han viser stolt fram en av samlingens fineste plater «White Album» med the Beatles som framstår som helt ubrukt, nesten så det fortsatt knitrer litt i coveret når han bretter det ut. «Det er sånn vi platesamlere elsker, når det fortsatt knitrer litt, ikke i plata altså!». Han viser fram plata og understreker alle detaljene for å vise at dette er den originale: «Den originale posteren, sorte innerposen som det skal være, også de fire bildene som fulgte med, og åpning på toppen sånn som de skal ha, ikke på siden. Dette er førsteutgaven». Målet er å eie platene slik de opprinnelig ble gitt ut. Det vil si at platas kvalitet må være slik den var den gang. Dette innebærer at alle innlegg etc fortsatt må være intakt for at plata skal være «komplett». Videre i oppgaven vil jeg derfor se nærmere på hvorfor søken etter det originale blir viktig og hvordan vinylens mening konstrueres blant samlerne.

6.2 Nostalg

Det nostalgiske aspektet ved platesamling er framtrædende blant samlerne jeg har intervjuet hvor vinylplater har vært en del av oppveksten og tenårene. Nostalg er satt

sammen av de greske ordene *nostos* og *algia*, som henholdsvis betyr å vende hjem og en smertefull tilstand. Nostalgi er derfor et uttrykk for et smertefullt ønske om å vende hjem, som en form for ekstrem hjemlengsel ifølge Davis (1979:1). I en bredere tolkning er nostalgi alltid knyttet til fortiden og ofte forbundet med lengsel og personlige opplevelser. Begrepet brukes som regel bare om gode opplevelser og positive følelser fra fortiden. Nostalgi kan være både en intens personlig følelse, men også en sosial følelse som gir mening til personer og steder. I denne sammenheng skal vi se at nostalgi også knyttes til ting. Samling kan se som «a process of nostalgia», hvor man søker etter et slags opphav (Elsner 1994:155). Nærmest alle ting fra fortiden vår kan ses som «object of nostalgia» (Davis 1979:viii). Dette uttrykkes når mange platesamlerne i dag fortsatt har et lidenskapelig forhold til den musikken man likte som ung (Shuker 2010). I denne sammenheng forstås nostalgi som et uttrykk for en lengsel og/eller tilknytning til fortiden, hvor platene framstår som et bånd mellom nåtid og fortid og har en evne til å vekke nostalgiske følelser. Jeg vil videre se nærmere på hvordan platene blir nostalgiske for samlerne og hvordan de på fungerer på ulike måter.

Minner

Først og fremst er det minner som samlerne har trekkes fram. Minner kan være knyttet til selvet kjøpet, da de hørte plata første gang eller til andre minner som er forbundet med musikken eller plata. Spesielt husker de fleste den første plata de kjøpte. Som regel er den beholdt i samlingen eller oppgradert til et finere eksemplar. For Morten er Ozzy Osbourne den artisten han samler spesielt på, og han forteller at han husker godt at han kjøpte den første plata med ham: «jeg husker til og med hvilken vei jeg gikk hjem fra platebutikken. Så den sitter». Kjetil forteller om den første plata si som han fikk av broren, som viser at platene gjorde et sterkt inntrykk på ham allerede da.

Kjetil: Det var et veldig flott cover. Jeg har den plata ennå faktisk, den fikk jeg av broren min. Et band som heter Longdance. *Nydelig* omslag, med masse fine...spennende utbrettcover selvfølgelig, nydelig folk rock plate som satt rett i øret på meg, men jeg var altfor ung til egentlig å verdsette musikken den gangen da, da var jeg bare ca 10-11 år.

Han forteller at akkurat den plata har han tatt vare på fordi den har en slags «ikoneffekt, den betyr noe», mens andre plater har blitt oppgradert til andre pressinger. Kjetil husker også den første plata han kjøpte for egne penger som han også fortsatt har i samlingen. Som vi har sett har platene de kjøpte i starten av sin samlerkarriere har fått betydning for hva de samler på i dag. Karl forteller at den første singelen han fikk var

faktisk *Please, Please Me* med Beatles. Han forteller riktignok at han ikke har akkurat det eksemplaret i dag, men at han har oppgradert til et finere eksemplar: «den gangen blei de litt spilt i hjel vet du (...)». Morten sier derimot at det er en del ting han har kjøpt om igjen for å få tak i et finere eksemplar, men da «har jeg aldri kvitta meg med den første» og sier at «hvis det er KISS eller Ozzy så beholder jeg det uansett, for da vil jeg ha de minnene rundt det». Vi ser at platene tidlig hadde påvirkning for samlerne, og at minnene fra de første kjøpene har satt spor selv om de ikke var samlere allerede da.

Men platene kan også i være knyttet til minner som har oppstått i forbindelse med musikken. Kristian forteller for eksempel om plater som han har i samlingen som han har sterke minner til, hvor «musikken er dårlig, men av en eller annen grunn har jeg noen minner til det og jeg ville aldri ha kvitta meg med det!». Han forteller spesielt om en gang han var på ferie i utlandet og viser fram ei plate som han har i samlingen.

Kristian: Det er ikke verdens beste plate, men den er bra. Men den har jeg utrolig gode minner til! (...) Første gang jeg ble kjent med folk i Minsk (...) da gikk vi gatelangs og drakk øl, og jeg syns det var å kult å gå sammen med dem som bodde der. Og da vi kom hjem til han ene, så satt han på den plata der.

På denne måten kan vi se hvordan noen plater får en spesiell «minneverdi», som Morten uttrykker det. Dette kan være plater som ikke er «verdt mer enn 70 kroner, men som du kanskje ikke hadde solgt for fire tusen på grunn av at den betyr noe for deg», som Morten forteller. Vi ser hvordan platene ikke bare er samleobjekter som kan måles i verdi, men samlerne har sterke emosjonelle tilknytninger til platene. Plasketes (1992:121) skriver at «it is because of the meaning and experience, the investment of passion, emotion and romance, that makes the vinyl record so difficult to part with. Vinyl is biography. Vinyl is culture and subculture. And vinyl is history».

Minnesystem

På grunn av platenes fysiske karakter blir samlingen et slags arkiv med minner som de kan plukke fram fra. Platene og musikken blir dermed et slags soundtrack til det livet man har levd (Shuker 2010:198).

Kjetil: (...) man knytter jo følelser til disse platene, der er kanskje en forskjell fra det å bare være opptatt av musikk som man har på ipod eller digitalt. Det er der fordelene ved å eie noe fysisk kommer inn. Du kan faktisk gå inn i alfabetet og ta fram en plate. Og den plata, med det coveret, reagerer du på med følelsene, du er inne i musikken med en gang fordi du kobler coveret med musikken og du har kanskje låtene inne i huet. Og så når du spiller plata, så vekker det sovende følelser, det er greier der som er mye mer (...) Jeg skal ikke undervurdere det å høre på musikk

fra Spotify eller sånne ting, det kan ha masse positiv effekt det også, men den der muligheten til å ta i det omslaget, det vil alltid være veldig, veldig viktig for meg. Det å ta fram de platene som har gitt meg de tankene og minnene rundt (...).

Kjetil forteller videre at han som platesamler «jakter også på minner, jakter på opplevelser og øyeblikk». Morten forteller at «det å ta fram en plate du vet du kjøpte på midten av 70-tallet som er i god stand, det må føles, det må bare oppleves!». Noe av det samme uttrykker Benjamin (1969:66) når han pakker ut sitt bibliotek bok for bok: «What memories crowd in upon you!», og ramser opp de ulike byene bøkene blei kjøpt i. Vi ser hvordan minnene manifesteres fysisk i platene, og ved å ta fram platene blir man minnet på opplevelser. Platesamling framstår derfor som et middel for å ta vare på fortiden, hvor jakten etter plater kan ses som drevet av nostalgi (Montano 2003:1 i Shuker 2010:53). Likevel er det viktig å påpeke at minnenes mening er noe som konstrueres i ettertid. I forbindelse med musikkopplevelser viser Ruud at det er minnearbeid som gir «førstegangsfølelser mening». Musikalske opplevelser kan sette varige spor i personens biografi. (Ruud 1997:58). På samme måte framstår platesamling som en forhandling mellom samlerne og deres fortid, hvor de ved hjelp av platene bygger opp sin egen musikalske biografi (Shuker 2010:88;135).

6.3 Det originale og autentiske

Som vi har sett er det ikke bare de eldre samlerne som har vokst opp med vinyl som samler på vinylplater. I dag er det stadig flere yngre som verdsetter det gamle formatet (Hayes 2006). Hayes har intervjuet unge musikkjøpere og ser deres vinylkjøp som en motstand i dagens kommersielle musikkmarked. Av dem jeg har intervjuet er det, uavhengig av alder, nesten ingen som vektlegger motstandsaspektet. Den eneste som uttrykker dette er Terje som sier at han oppfatter «cd-en som et kommersielt triks altså, for å selge meg Beatles og Stones om igjen. Bare på nytt format liksom». Han sier at cd-en «var sikkert [...] et hendig format for massene på en måte, men for en som var spesielt interessert så var det...jeg stritta i mot som bare faen, men ga meg til slutt» (ler). Så i dag kjøper han helst vinyl, men også cd og digitale filer hvis vinyl ikke er å oppdrive, for å få tak i de singlene han vil ha. Motstandsaspektet som Hayes vektlegger er derfor ikke særlig framtrедende i mitt materiale. Derimot finner jeg at det er den evige jakten på det originale er gjennomgående.

«Originalt» format

Som regel forbindes vinylplater med diskusjonen om hvilket format som har best lyd. Dagbladets journalist Jan Omdahl gir gjerne vinylens spalteplass: «Mye pent kan sies om digitalisert musikk, men særlig mye *sjel* er det ikke i en samling flatbankede mp3-filer» (Dagbladet 9/11-2010). Men blant platesamlerne jeg har intervjuet er de ikke så enstemmig negative til andre formater, selv om de helst sverger til vinylen selv. Kjetil sier for eksempel at «der banner jeg i kirka» fordi han mener at «cd-en låter like bra som en plate». Kristian (38) er heller ikke så opptatt av at det er så stor forskjell når det gjelder lyden, for ham er det mer formatet: «(...) folk snakker på en måte om varmere lyd på en vinyl og sånt noe, og det kan jeg kanskje til en viss grad være enig. Men forskjellen er svært liten. På moderne innspillinger, om det er cd eller vinyl, så er ikke det så...det er verken dårligere eller bedre». Karl sier han ikke er «noen lydfreak, det er det jo noen som er», og flere understreker at de er opptatt av å unngå et «lydsnobberi» – hvor man *bare* er opptatt av lyd. «Hi-fi folk, jeg forakter dem», uttrykker Kristian. Hvorfor blir det viktig for platesamlerne å ha vinyl?

Kjetil: Jeg samler på lp-er. Det er og bli min store kjærlighet. Det er det beste formatet (...) det som gjelder vinylsamlere generelt er gleden ved å sette på en plate, holde produktet, vinylen i hånda, balansere mellom henda og sånn og få den duften av vinylen eller coveret som kommer mot deg, det er flere sanser som er i bruk. Det er viktig. (...) Så en vinylplate er og bli det perfekte for en samler.

Vi ser hvordan Kjetil trekker fram de fysiske aspektene ved vinylplata som avgjørende, og hvordan dette er med på å vekke ulike sanser. Dette er noe som er felles for alle samlerne jeg har intervjuet, de setter alle pris på det å kunne ta og kjenne på plata, og eie musikken i fysisk format. Karl tror at grunnen til at vinyl i dag «er litt i tida igjen» er fordi folk vil ha det «håndfaste». Riktignok finnes det andre fysiske formater, men det er stort sett vinylplater det refereres til når det snakkes om «fysisk format». Selv om samlerne jeg har intervjuet sier at det i grunnen ikke er stor forskjell i lyd mellom cd-er og vinylplater, framstår likevel vinyl som et bedre format. «Det er jo veldig mange bra ting ved cd-en, at den er så død nå har med helt andre grunner å gjøre. Produktet er ikke dårlig, det er bare litt usexy» (Kjetil). Generelt framstår beskrivelser av cd-en at det er kjedelig og plastikk. Det er ikke selve lyden som vektlegges, men hele utformingen av formatet. Samlerne jeg har intervjuet legger vekt på følelsene som oppstår ved å være i interaksjon med vinylplatene, som man ikke får med cd-en. Vinyl framstår som et mer sanselig format. Den fysiske deltakelsen det innebærer å spille av platene vekker ulike

sanser og følelser. Morten sier at han syns det er bedre med vinyl, «men det er kanskje innbilning». Thomas forteller også at er det de gamle platene som betyr mest:

Når du kjøper deg en hip-hop 12" som er laget etter '93 så føler du ikke at det er verdt noen ting da, det er litt som å kjøpe en cd. Du driter litt i om den blir ødelagt på en måte. Når du får en gammel plate så blir du redd for den, fordi du vet at du ikke kan skaffe den på nytt.

Vi ser hvordan han skiller mellom «nye» og «gamle» plater. Han sier at «du får en plate, den ser gammel ut, den er trykt på et bedre materiale enn musikken i dag. Du føler at den er verdt penger». Vi ser at Thomas legger vekt på materialbruken, og viser hvordan vinyl oppfattes å være et mer «originalt» format enn andre formater. Det samme sier Ole når han forteller at det er viktig for ham å bruke vinyl når han spiller ute på by'n som DJ. Han forteller at det blir vanligere blant andre DJ-er å bruke digitale filer. Han uttrykker at «det er litt kult at det fortsatt finnes noen som spiller vinyl da, spiller det originale formatet». Vi ser her at vinyl omtales som «det originale formatet», selv om vinyl i seg selv ikke kan sies å være mer originalt enn andre formater. Som vi så innledningsvis var jo vinylplater på 1950-tallet det moderne formatet. Samlernes opplevelser av vinyl som «originalt format» er sosial konstruert. Vinylens mening er ikke innebygd i objektet, men likevel ser vi at dens mening er konstruert i forbindelse med formatets utforming. Vinylen får mening ved å trekke grenser til andre formater, hvor det er spesielt cd-en som framstår som motvekten. Vinyl oppleves å ha en egen aura, som er en stor grunn til at man fortsetter å samle på det (Shuker 2010:68). Samlerne konstruerer dermed også vinylens autenticitet ved å legge vekt på det gamle og originale. Kjetil forteller at det «å eie en Beatles original som blei gitt ut i '66 og holde den i hånda som er fra det året, det gir en rar, merkelig, deilig, nærmest erotisk følelse noen gang å ha det». Vi ser hvordan det originale og formatet er bundet sammen. Dette gjør at vinylen oppleves som et mer autentisk format enn andre formater. Slik får konstruksjonen av vinyl et mytisk preg (Barthes 1975). Vinylens originalitet og autenticitet framstår som naturlig, som en slags essens forbundet med vinylens stofflighet. Dette kommer til uttrykk når Adorno ([1969] 1990) omtaler LP-platene som en «revolusjon» som endelig rettfærdiggjør operaens gjengivelse på en autentisk måte. Men mytebegrepet viser at mytenes innhold er noe som tillegges og er ikke latent til formen (Barthes 1975:177)

Tilknytning til den opprinnelige lydinnspillingen

Som vi har sett er ikke samlerne spesielt opptatt av forskjellen i lyd mellom de ulike formatene, men heller *følelsen* vinylplata gir. Likevel viser det seg at dette også har mye med lyden å gjøre, fordi vinylen oppfattes å være en kilde til den originale lydinnspillingen (Hayes 2006, Shuker 2010). Spesielt viktig blir dette i konstruksjonen av vinylens originalitet. Beatles-samleren Karl har en klar oppfatning om at vinyl låter bedre og gir et mer «korrekt» lydbilde enn for eksempel cd-en.

Karl: (...) for eksempel Beatles på cd kontra vinyl er jo to vidt forskjellige ting. (...) Beatles på vinyl skal helst spilles i mono, som McCartney sier, for det gir en mye bedre lyd, det gir en varmere lyd og det gir et bedre lydbilde slik Beatles ville at det skulle fremstå (...).

Vi ser her at Karl vektlegger at det er slik Beatles selv ville at det skulle være. Lyden på slike monoinnspillinger omtales ofte som varmere (Milano 2003:8). Thomas understreker at for ham er det de gamle platene som betyr mest, nettopp på grunn av produksjonsmåten. Han forteller at produksjonsmåten var annerledes før og sikter til analoge innspillingsmetoder. Det å kjøpe en ny vinylplate i dag ikke er det samme som å kjøpe en gammel plate, særlig med tanke på lyden.

Thomas: Så det som skjer i dag hvis jeg stikker på Platekompaniet og kjøper albumet til en norsk popsangerinne på vinyl da, så er det egentlig bare digitale lydbølger trykt på vinyl (...) så lyden da vil ikke utgjøre en forskjell, men på den gamle musikken så vil det alltid utgjøre en forskjell fordi framgangsmåten er gjort annerledes.

Vi ser at det ikke er vinyl *per se* som gjelder. Det må være originale plater. Dette uttrykker også Kjetil når han forteller at han de siste tiårene har oppgradert samlingen sin ved å bytte ut andre pressinger med førstepressinger. «Det innebærer jo ikke noen ny musikk, du kjenner plata, men du får følelsen av å eie det opprinnelige». For ved å lytte til gamle plater får man en følelse av hvordan den opprinnelige musikkinnspillingen var ment å være (Hayes 2006). Man bringes nærmere den tiden og får en følelse av å høre plata i sin originale kontekst (Milano 2003:8). Dermed blir dette den nærmeste måten man kan høre sine favorittartister slik de opprinnelig framførte musikken (Hayes 2006:59). Men Hayes (2006:59-60) påpeker at lyden faktisk er en reproduksjon, og ikke den faktiske liveopptreden. Likevel er disse følelsene av vinylens originalitet og aura viktige for å se hvordan vinylen skaper mening for samlerne og hvorfor de fortsetter å samle på det. Ole sier at formatet for ham «egentlig ikke har noe å si, det er jo musikken først og fremst. Men siden musikken kom ut på det formatet så er det naturlig å samle på det», fordi det var på vinyl det originalt ble gitt ut. Vi ser at

følelsen av å eie det opprinnelige og originale er viktig for samlerne. «For oss er det veldig viktig å ha originale» (Ole). Thomas forteller derfor at han aldri kjøper plater som er re-mastret.

Thomas: Da skal det være en skive som koster over sekshundre dollar som jeg ikke er interessert i å bruke sekshundre dollar på. Jeg kjøper innimellom, kanskje en gang i året kjøper jeg et compilation hvor en annen samler har valgt ut masse sjeldne plater (...). Fordi det er en kul måte å oppdage ny musikk på samtidig som det er billig å få alle de sangene.

Plater som er re-mastret inneholder kanskje en slags historisk opptreden, men de tilfører likevel noe nytt: de er rekonstruert etter dagens lydbilde. Frith problematiserer derfor hvordan man kan skille mellom hva som er den originale musikkframførelsen og innspillingen, fordi lyden bare eksisterer bare som innspilling (Frith 1996:235). Likevel ser vi hvordan samlerne opplever vinylinnspillingene som originale. Også yngre samlere som ikke vokste opp i «gullalderen» i sekstiårene, i dag gjennom gamle plater absorbere den musikken og på denne måten ta del i et slags «lost paradise» (Milano 2003:200). Ole sier at ved å bare kjøpe det som er «blitt gjort tilgjengelig på cd og mp3, så er det masse, masse som man ikke finner der, så derfor er det naturlig å gå til det formatet [vinyl]».

«Autentisk» lytteopplevelse

Det at vinylen oppfattes å gjengi musikken slik den var skapt, er med på å gjøre også lytteopplevelsen mer autentisk (Shuker 2010:67). Dette kommer til uttrykk når samlerne sier at vinylen har evne til å vekke følelser og sanser som ikke andre formater oppnår. Uavhengig av de rent tekniske aspektene ved vinylplata, så gir likevel alle jeg har intervjuet et uttrykk for at opplevelsen av å lytte til en vinylplate er bedre enn andre formater. De fleste er opptatt av å ha god tid til å lytte ordentlig og studere coverne i detalj. For dem er ikke det tekniske i fokus, men opplevelsen av hele plata. Vinylens autentiske uttrykk er knyttet både til lyd og innpakning, og lytteopplevelsen som det gir. Dette er ofte knyttet til platas utforming som setter premisser for avspilling og lytteopplevelse. Man må finne fram plata, legge den på platespilleren og sette på stiftene. I tillegg må man halvveis snu plata for å høre hele plata. Det gjør noe med lytteopplevelsen. Denne fysiske deltakelsen er viktig. Hayes trekker fram det å forsiktig plassere nåla på plate og «flippe» plate som sentrale aspekter ved lytteopplevelsen, som skiller vinyl fra andre formater (Hayes 2006:60). På mange måter er det som i dag oppfattes som vinylplatas begrensninger, med på å gjøre formatet mer spennende

(Milano 2003:43). Morten forteller at han samler på vinyl fordi «hovedsakelig har det nok hva jeg vokste opp med å gjøre. Da var det vinyl og kassett, og da var det vinyl for meg. Og så er det litt smaksrettet selvfølgelig, men jeg syns det er klart bedre på vinyl. Det låter bedre på vinyl enn det gjør på cd (...)». Han forteller videre at lyttestunden er en «kosestund». Morten er den eneste av dem jeg har intervjuet som har en «lyttestol» plassert midt på gulvet midt mellom høyttalerne.

Morten: Jeg må innrømme det, hvis jeg sitter i stolen og har anlegget på (...) kan jeg ofte se på spilleren jeg, jeg ser plata gå rundt (...) det er klart det en opplevelse det og (...). Formatet, studering av cover, sette den på, det psykiske rundt det på en måte, syns det er bedre lyd. Så det er hele totalopplevelsen i forhold til cd-en som gjør at jeg tviholder på vinyl, og alltid har gjort det.

De fleste jeg har intervjuet har egne rutiner når det gjelder avspilling. Platene som skal spilles av kan være planlagt på forhånd. Og for noen er lyttestunden nærmest en høytidsstund. På denne måten blir lytteopplevelsen nærmest som et ritual, hvor det må settes av rom og tid i deres daglige hverdagsrutine (Hennion 2001).

Morten: jeg er ikke sånn som kan sette på en plate og begynne å støvsuge eller noe sånn. Det funker ikke (...). Da har jeg god tid, og jeg kan sitte på jobben og glede meg til i kveld for da skal jeg høre på den, og da setter jeg hvertfall ikke på en cd eller et optrykk (...) Det er en annen opplevelse og legge en plate på fanget og som har innercover og kanskje utbrettcover og tilbehør på plate, enn en cd på bordet med booklet. Det har noe med den følelsen der å gjøre. Den totalopplevelsen syns jeg blir bedre på vinyl. Det kan nesten ikke sammenlignes etter min smak altså.

Vinylplater bryter med dagens digitale filer som er det mest vanlige. Ole setter mest pris på å lytte til hele vinylplater.

Ole: Det jeg ser nå med streaming og sånn er at man drar bare masse kule låter inn i en playlist så hører man på den i stedet for å sjekke ut et album (...). Det er ikke sånn at man hører på et album fra start til slutt. Det gjør man ikke lenger! Men det gjør man på vinyl da, for da må man det. Og det syns jeg er kult.

Som en del av det fysiske ved vinylplatene blir platecoveret også en viktig del av lytteopplevelsen. Det å studere platecoverne og lese teksten er en viktig del når plata spilles av.

Kristian: Ved første gjennomhøring da *lytter* jeg, og leser tekstene og coveret (...). Leser hver eneste bokstav som står der. Hver eneste bokstav! Selv en takkeliste hvor det ikke er et eneste kjent navn, et navn jeg drar kjensel på, men jeg har lest det.

Vi ser igjen hvordan utformingen av formatet og det autentiske er forbundet sammen, hvor lytteopplevelsen både setter en i kontakt med de originale lydinnspillingene men også at selve formatet oppleves som mer autentisk å lytte til fordi man må lytte på

vinylens premisser. Morten sier at «det å sette på en lp er liksom en bedre følelse enn å smelle en cd nedi skuffen og lukke igjen».

Coverkunst

Et annet aspekt ved vinylplatene som er med på å konstruere formatets autentisitet er coveret. Vinylcoverne omtales som kunst. Det er spesielt estetikken knyttet til coverne fra 1960- og 1970-tallet som trekkes fram.

Terje: Jeg har alltid vært opptatt av det visuelle (...) var veldig opptatt av stilige platecover, det har jeg hatt med meg hele tida. Jeg var jo 15-16 år ikke sant da Sgt. Pepper, Revolver og de begynte med de platecoverne (...). Det er på en måte den visuelle bakgrunnen for min ungdom.

Coverne er preget av datidens design og semiotiske uttrykk. Karl mener at coverkunsten er en svunnen tid; «coverkunsten er jo død etter min mening, den døde jo når cd-en kom ut». Han forteller at det før i tiden var «store kunstnere» som laget coverne. «Det har man ikke råd til lenger. Så nå skal man bare tjene penger fort og gærnt på artistene. Sånn var det ikke på seksti- og tidlig syttitallet». Vi ser hvordan platecoverne framstilles som kunstverk, noe som står i motsetning til dagens kommersielle cover. Platecoveret blir derfor også et tegn på vinylens autentisitet. Igjen ser vi hvordan de trekkes grenser til cd-en. Det som preger cd-en er dets plastcover, det beskriver som lite for seg gjort, og som omtalt tidligere i oppgaven, «usexy». Ved å se nærmere på slike binære opposisjoner kan man se tydeligere hvordan de er hierarkisk ordnet, og det blir tydelig at det er cd-en som framstår som mindreverdig og dermed ikke autentisk, i forhold til vinylen (Barker 2008:87).

6.4 «Originale» plater og «autentiske» lytteopplevelser

Blant platesamlerne jeg har intervjuet er det først og fremst gamle vinylplater som trekkes fram som knyttes til originalitet og autentisitet. Ifølge Shuker er valg av format ofte forbundet med alder, derimot finner jeg i mine funn at alder ikke er avgjørende, da også de yngre platesamlerne verdsetter gamle vinylplater. Vi har sett hvordan vinyl konstrueres som et «originalt» format og lytteopplevelsen tilhørende «autentisk». Vi har også sett hvordan abstrakte begreper som nostalgi, originalitet og autentisitet får mening i konkrete objekter (Belk 1995:146). Dette er et eksempel på hvordan

materielle objekter kan inneha mening som går langt utover sin materielle bruk (Griswold 2008:24). Samleobjektene kan ses som tegn og symboler (Pearce 1995). Kjølørød viser hvordan samlere utvikler et metaforisk språk. Platene blir for platesamlerne «signifikante metaforer» (Kjølørød 2004:88). Objektets mening framstår som en slags felles konstruksjon blant platesamlerne. Dette knyttes til fortellinger om hvordan platesamling er forbundet med sterke emosjonelle, men også fysiske og sanselige opplevelser som for flere vekker til live barndomsminner. Slik forbindes nåtid og fortid gjennom platene. Selv om jeg har vist at vinylens betydning er sosialt konstruert, oppleves den av samlere å ha en slags original essens. Platene blir metafor på samlernes jakt etter et opphav, både knyttet til deres egne minner, men også musikkens og formatets originalitet.

Prosessen fra forbruksvare til samleobjekt minner om en magisk transformasjon (Pearce 1995), der vinyl som samleobjekt får en nærmest hellig betydning. Noen forteller om hvordan de etablerer rutiner for lytteopplevelsen. De legger til rette for å skape en atmosfære av høytid når de skal lytte til musikken. Slik bidrar platene, som symboler, til å løfte vekk det hverdagslige.

7 Konklusjon: et «hellig» rom

Platesamling er et eksempel/uttrykk for hvordan mennesker skaper kompleks mening med utgangspunkt i materielle ting. Platesamling kan fra utsiden virke trivielt, men som vi har sett er det noe langt mer. Oppgaven viser hvordan mening er sosialt konstruert og ikke innebygd i tingene eller praksisene. Analysen viser hvordan platesamlerne konstruerer platesamling som praksis og vinylplater som samleobjekter. Samlerne har definert *sin* måte å samle på en slik måte at det blir meningsfylt for dem. Jakten etter plater framstår som meningsfull i seg selv. Slik får platene en betydning som går utover det rent musiske ved dem. Alt i alt ser vi hvordan platesamling framstår som en kompleks praksis med mange aspekter. For å få tak i meningen platesamlerne skaper, har jeg lagt vekt på deres fortellinger og deres praksis.

I dette siste kapitlet vil jeg avslutningsvis se nærmere på platesamlingens helhetlige betydning – hva slags mening har det for samlerne at de driver med dette? Underveis i oppgaven har jeg blant andre brukt Belk (1995) og Kjølørød (2003:2004;2009:2013a) for å belyse platesamling som fenomen. Belk og Kjølørød har ulike fortolkningsrammer når det gjelder hvordan vi skal forstå samling, som kan knyttes til aktørens evne til å skape mening. Selv om Belk beskriver samleren som en mer selvstendig forbruker, med større evne til å knytte mening til objektene enn andre forbrukere, ser han likevel samleren som en forbruker. På denne måten forstås samleren med en frihet innenfor visse strukturer, nemlig forbrukerdiskursen og markedet. Belk betegner det å samle som en avhengighet. Samlerens evne til å skape mening framstår som begrenset (Kjølørød 2003). Kjølørød beskriver samleren i større grad som fri, hvor den spesialiserte leken framstår som et rom uten slike strukturer. Deltakerne kan derfor fritt tre inn i dette rommet og eksperimentere fritt. «Å utfolde seg i spesialisert lek er å finne seg et rom og fylle det med handlinger og budskap» (Kjølørød 2004:103). Deltakere i spesialisert lek framstår derfor ikke som blaserte, men har en evne til å knytte mening til aktivitetene de holder på med (Kjølørød 2003:473).

Som platesamler må man selvsagt forholde seg til strukturer som økonomi og tid. Men Belk legger vekt på at samleren også drives av forbrukerdiskursens logikk, at det å eie noe i seg selv skaper en lykkefølelse. Med forbruksfokuset legger Belk i hovedsak vekt på det materielle ved samling. Han beskriver samling som en evig jakt etter uviktige

luksusvarer (Belk 1995:1). Selv om jo platesamling preges av materielle ting, har alle analysekapitlene vist at det ikke er nødvendigvis tingen i seg selv som blir viktig for platesamleren. Selv om det gir en lykkefølelse å vinne en budrunde og få plata i samlingen, har vi sett at det er hele prosessen som tillegges betydning, hvor platene framstår som en «totalopplevelse». Hele samlerpraksisen som må forstås et komplekst samspill av blant annet musikk, vinyl, lytteopplevelser, minner, jakt og det sosiale som gjør at platene får betydning for samlerne. Platene kan heller ikke beskrives som luksusvarer, da de ofte er masseprodusert og ment for forbruk (Shuker 2010). Vi har sett i oppgaven at platesamlerne er opptatt av å distingvere seg fra «den musikkinteresserte». Vi ser dermed at platesamlerne selv er opptatt av å skille det de driver med fra vanlig forbruk.

Belk legger også vekt på at samlingen må forstås i lys av markedsmekanismer i forbindelse med kjøp, salg og verdi osv. «(I)n the process of collecting collectors rehearse and imitate the market-based economy in which we are increasingly embedded» (Belk 1995:55). Samling framstilles som konkurransedrevet. Det er et aspekt ved platesamling, men samtidig har vi sett at samlerne seg i mellom utvikler en etikk, hvor overdreven konkurranse er negativt. De er ikke platesamlere for en hver pris. Flere av samlerne har samlinger som med mange verdifulle plater, men de er ikke særlig opptatt av det når jeg spør om hva samlingen er verdt. Noen kommer med et forsiktig anslag, mens de fleste sier at det ikke dreier seg om penger, men om affeksjon. Samlerne jeg har intervjuet sier at de ikke er spesielt opptatt av status i forbindelse med platene. «At jeg kan kose meg med det er veldig viktig. Men hvordan jeg virker utad er ikke noe viktig» sier Thomas. Utsagnet nedenfor uttrykker noe av det samme:

Terje: Har veldig sånn kontroll på økonomien min (...), jeg har råd til det, ikke sant. Jeg har ikke hytte, jeg er ikke noe interessert i hytte. (...) men jeg bruker ikke noe særlig penger på status.

Samtidig har vi sett at det å ha en bra platesamling og gjøre kupp gir status innad i platemiljøet, men likevel kan det ikke ses slik Belk (1995:87) hevder, at materielle ting man eier alltid er en indikasjon på hvor vellykket man er i livet generelt.

Å skape et hellig rom

Forbruksfokuset til Belk kan derfor sies å være for ensidig, hvor man overser mange andre aspekter ved platesamling. Saarinen legger vekt på samlernes evne til å skape mening og uttrykke seg.

But the collector is no foolish pawn. He makes ultimate moves and decisions and choices himself. He backs his taste with cold cash and proudly exposes it to view. Whether he makes taste or follows it, he is its eloquent witness (Saarinen 1959:xx).

Belk har rett i at samlingen startet som forbruk, men har i dag utviklet seg til noe *mer*. Ved å fokusere på spillets karakter, kan man bedre fange opp kompleksiteten som en slik praksis innebærer og meningene som skapes. Goffman (1967), Simmel (1971), Baudrillard (1994) og Kjølørød (2003; 2004; 2009; 2013b) påpeker bruddet med hverdagslivet i sine teoretiske bidrag, dette punktet viser seg å være viktig også når det gjelder platesamling. I oppgaven har vi sett at jakten på plater og det å bygge opp en samling kan tolkes som et brudd med hverdagen. Flere av samlerne beskriver nettopp at samlingen blir et rom hvor de kan utfolde seg, som gir fritiden mening.

Terje: Jeg har aldri reflektert så veldig mye over hvorfor jeg begynte, men på syttitallet når jeg gikk på universitetet så var du så veldig aktiv og sånn, men i 1980 var på en måte det ferdig. Det kan jo hende at det er en skjult psykologisk mekanisme der at du fikk behov for å få en ny interesse! (ler)

Vi ser hvordan platesamlingen beskrives å gi fritiden mening. Terje er den eneste som eksplisitt beskriver det som en flukt, slik Baudrillard påpeker at samling er. Han bruker flere timer om dagen på å lage cover og oppdatere listene og oversikten over platene.

Terje: Det er helt avgjørende for meg at du kan liksom putte inn anmeldelser og drive med det. Det er selvfølgelig en flukt fra en verden som er pill råtten.

I: Du tenker på det sånn?

Terje: Noen ganger tenker jeg på det sånn. Det er ikke sånn at jeg har sagt at verden er pill råtten *da* skal jeg gjøre det. Å drive med noe du liker, jeg tenker på det som en flukt *da*. Bare komme seg inn i en verden hvor du har det veldig ålreit (...). Jeg tenker at det er en sånn prosess som har skjedd liksom, det er fint, det er ålreit ikke sant, og det er litt meningsfullt at jeg har sånne prosjekter. Jeg har noen prosjekter om å lage noen bøker av dette på en måte, om jeg får til det vet jeg ikke, men det er meningen *da*. (...) Jeg syns ikke det er noe flaut å si at det er en flukt på en måte. Veldig mye underholdning er jo det, men flukt uten at man reflekterer så mye over det. Men man trenger å koble av fra hverdagen, å komme seg bort liksom, etter at en har jobbet og har slitt og sånn for så vidt. Du kan si at jeg er i overkant nerdete på en måte, å bruke så mye tid på det liksom.

Uavhengig om det ses på som en flukt eller ikke, så beskrives platesamlingen som et rom hvor man utfolde seg, i tråd med Kjølørød beskrivelser, et slags frirom fra

hverdagen som man kan tre ut og inn av. I tråd med hennes beskrivelser av spesialisert lek ser vi at platesamlerne verdsetter det å ha noe meningsfylt å drive på med. Platesamlerne utvikler kunnskap og aktiviteten mens de holder på. Kjølørød (2004) skriver at det er «mye å hente» for deltakere i spesialisert lek.

Kristian: Det gir meg glede. (...) For det første så får man energi av noe man liker. (...) Jeg liker å gå inn i noe. Hvis jeg først er interessert i noe, så liker jeg å gå inn i noe. Jeg har så utrolig stor respekt for andre folk også, jeg synes det er moro med folk som går inn i noe. Det spiller ingen rolle hva det er!

Det å samle på plater et eksempel på at man kan utvikle seg på måter som man ikke får mulighet til ellers i livet. Et viktig poeng er nemlig at aktiviteten gir andre utfordringer enn ellers i livet, som for eksempel på jobben. Den åpner opp for andre erfaringer fordi rammene er annerledes (Kjølørød 2004:109). Derfor blir aktiviteten et viktig rom utenom jobb. Når det gjelder platesamlere er det ofte mange som også jobber i ulike deler av musikkbransjen. To av dem jeg har intervjuet som har kombinert musikkinteressen og jobb. Kjetil uttrykker han er heldig som kan kombinere disse to, mens Terje forteller at han «var utrolig glad da jeg slutta å jobbe med musikk og sånn (...). Det var veldig deilig å slippe å høre på all den der dritten (ler) eller høre på mye sånn anonym musikk du ikke var interessert i personlig da». Som DJ-er er også Thomas og Ole opptatt av at det er noe de gjør for å ha det gøy, ikke som jobb.

Ole: Det er mest en hobby fordi vi spiller den musikken vi liker selv. Hvis vi hadde tjent penger på det, så hadde vi jo stått og spilt alt mulig rart, og spilt hele tiden bare for å tjene penger. (...) Det er greit å skille hobby og jobb.

Så for de fleste er platesamlingen det de bruker mest tid på utenom jobben. Jobben blir et middel for å tjene til livets opphold, mens det er i platesamlingen at de får utfolde seg og som det skaper glede, slik sitatet til Thomas nedenfor uttrykker:

Thomas: For meg er det bare glede. Jeg trives med jobben min, det er spennende, men det er først og fremst en ting jeg gjør for å tjene penger. Hvis jeg kunne leve av å høre på musikk ville jeg antakeligvis hørt på musikk uten å gjøre noe som helst annet.

Morten forteller at det er platene han tenker på når han kommer hjem fra jobb. «Jeg vet ikke hva jeg skulle ha gjort når jeg kom hjem fra jobb hvis de var vekk»

Morten: Det gir jo veldig mye glede når du er så interessert, det gjør det. Men det er klart enhver hobby koster. (...). Det har gitt meg veldig mye glede hvertfall. Jeg vet ikke, ha den sunnheten i det å ha en hobby. Fyll lissom på en måte... Kjedelig å ikke ha noe å komme hjem til fra jobb også. Lissom lese avisa også sette seg og se på tv. Ikke ha noe å glede seg til, se fram til. Se på ungdommer i dag som spiller de spilla hele tida, må jo være mye sunnere å komme hjem å høre på plater?

Alle platesamlerne jeg har intervjuet bruker ofte «glede» for å beskrive hva platesamlingen har gitt dem alle disse årene.

Vi så i forrige kapittel hvordan samlerne etablerte en høytidelig situasjon med lytteopplevelsen, som langt på vei har fellestrekk med religiøse ritualer. Platene i seg selv tilskrives en nærmest hellig verdi, som får betydning for platenes bruk. Dette påvirker også samlernes opplevelse av plata, hvor selve lyttestunden oppleves som en høytidsstund. Platesamlingen kan derfor beskrives også som et slags hellig rom. Vi ser hvordan platesamlerne bygger seg opp fysiske platerom, men dette kan også ses som et mentalt rom. Kjetil uttrykker sterkt hva platene betyr for ham: «Jeg brukte vel et uttrykk jeg fant på, bunnløst helvete å være i, hvis man ikke har en hobby eller en entusiasme eller en glede for noe. Det å ikke ha det, være helt flat! Det må da være mye verre» (Kjetil). Vi ser av sitatet hvordan det å samle, å ha dette rommet, gir samlerne en slags dybde og mening som er helt avgjørende.

Å skape en unik identitet

Det å samle må forstås også som et middel for å uttrykke seg (Saarinen 1959). Baudrillard hevder at samlingen er et symbol på samleren selv. Gjennom samlingen kan samleren få "a sense of self", hvor samlingen blir en del av eierens utvidede selv (Belk 1995:89). Dette er knyttet til identitetsoppbygging som dreier seg å skape «viktige fortellinger om selvet» (Kjølsrød 2004:106). Et utsagn fra Morten om hva platene betyr for ham, illustrerer dette: «det sitter jo i blodet mitt». Platesamlerne har holdt på siden de var unge og holder fortsatt på.

Morten: Jeg syns det er moro når folk sa til meg da jeg var tenåring at 'det der vokser du av deg, bare vent til du blir voksen'. Jeg har ikke vokst fra meg et eneste band! (ler) Så det syns jeg er litt moro. (...) Nå er ikke jeg noen byløve, er såpass gammel også nå at jeg trives best med å sitte hjemme med kona og høre på plater eller se på tv lissom. Men jeg har i grunn alltid, fra ungdommen av... Da det var russefeiring, da var det plater. Jeg husker jeg skulle på en sånn russekro. Det var en av de første, det var jo ikke snakk om annet i klassen at det var russekro den fredagen. Jeg hadde egentlig planlagt å reise sjøl jeg, men så kom Marillion med den første lp-en som jeg kjøpte på vei hjem og da blei det ikke noe russekro på meg! Så da prioriterte jeg klart å sitte å høre på den, og det blei jo sett på som gærnt.

Gjennom samlingen og sine samlerpraksiser kan personen uttrykke sin individualitet (Shuker 2010:197). Platesamling kan ses i sammenheng med konstruksjon og uttrykk for personlig identitet. Gjennom deltakelse i slik lek kan deltakerne blir klar over sin egenart (Kjølsrød 2004:88). «As a social practice, contemporary record collecting

presents itself as a core component of individual social identity and a central part of the life cycle» (Shuker 2010:33). Selv om identitet må forstås som konstruert, framstår platesamlingen som et uttrykk for et slags essensielt jeg. Det å samle platene kan ses som å bygge opp en helhetlig biografi. Dette har vi sett når samlerne jakter på minner og lager «soundtracket» til deres liv ved hjelp av platene. Belk trekker analogi mellom det å ville komplettere samlingen som et forsøk på å komplettere seg selv (Belk 1995:90).

Konkluderende kommentar

Den «hellige gral» forbindes med et myteomspunnet objekt med opprinnelse i kristendommen. Det fortelles om en til skål (fra det latinske ordet «gral»), som på mange måter er koblet til Jesu korsfestelse⁸. I denne oppgaven brukes uttrykket metaforisk om en evig jakt etter et mytisk objekt som sannsynligvis ikke finnes. I platesamling er metaforen velkjent og brukes om de ultimate samleobjektene, som på ulike måter kombinerer musikk, historie og sjeldenhet. De fleste platesamlere har som regel sine egne personlige «hellige graler» (Milano 2003:179). Oppgavens tittel *Jakten på den «hellige gral»* henspiller på en dobbelthet som platesamlerne uttrykker. Det er både en jakt på de «hellige» objektene som framstår som en evigvarende jakt, men også på dette «hellige» rommet. De fysiske platerommene blir også mentale rom. Det kan ses som uttrykk for at samlerne skaper, det som Solheim (1998:132), betegner for et «sakralt rom». Solheim bruker denne metaforen, som et bilde, på hvordan en personlig lukker seg inne i egne symbolske rom for å opprettholde egen identitet. I lys av en slik forståelse kan platesamling framstå som eksempel på hvordan man kan skape noe sakralt med utgangspunkt i noe som egentlig er profant eller trivielt, noe som vinylplater egentlig er. Ved å gjøre vinylplatene til samleobjekter så sakraliserer man dem. Belk (1995:94) hevder at selv om religion har fått mindre betydning i det moderne samfunnet, har mennesker likevel fortsatt et behov for noe transcendent, spiritielt eller magisk. «But perhaps the deepest benefit of collecting to most collectors is one they find most difficult to articulate: that of providing contact with self-transcending sacredness or magic in their lives» (Belk 1995:94). Vi har sett flere steder hvordan platene blir symboler og at platesamlerne har egne ritualer knyttet til samlingen, både til sortering og lytteopplevelse. På flere måter kan vi knytte dette til Durkheims (2008) beskrivelser av religion og hvordan man forholder seg til det hellige og profane. Durkheim beskriver

⁸ <http://illvit.no/uloste-mysterier/den-hellige-gral> [lastet ned 28/6-2013]

hvordan man ved å være i interaksjon med de hellige symbolene får energi. Gjennom ritualer gjentas interaksjonen for å opprettholde den intense følelsen som oppstår (Durkheim 2008:46). På samme måten ser vi hvordan lyttestunden skaper en opplevelse av høytid hvor vinylen i seg selv skaper sterke emosjonelle følelser. Samtidig har vi også sett at det oppstår et slags fellesskap samlerne i mellom. Sosiale møter som for eksempel platemessene, kan beskrives som det Durkheim omtaler som sosiale ritualer. Selv om platesamling ikke tolkes som en subkultur, viser oppgaven likevel at samlerne føler et fellesskap, hvor de har utviklet en felles moral og etikk. Durkheim (2008:46) beskriver at slike sosiale ritualer gjøres for å bekrefte seg selv som gruppe og kan forstås som en feiring av egne verdier. Å gjenta disse møtene er med på å opprettholde det felleskapet som oppstår.

Litteraturliste

- Adorno, Theodor W. ([1969] 1990) «Opera and the Long-Playing Record», MIT Press, October, vol. 55. URL: <http://www.jstor.org/stable/778937> [lastet ned 25/6-2013]
- Album, Dag (1996) *Nære fremmede*. Oslo: Tano
- Austin, D. Mark (2009) «Ritual and Boundary Distinction in a Recreational Community: A Case Study of Motorcycle Rallies and Riders», *Qualitative Sociology Review*, vol. V, Issue 2 – August 2009
- Bal, Mieke (1994) «Telling Objects: A Narrative Perspective on Collecting» i Elsner & Cardinal (eds.) (1994) *The Cultures of Collecting*. London: Reaktion Books
- Barker, Chris (2008) *Cultural Studies. Theory & Practice*. London: Sage Publications
- Barthes, Roland (1975) *Mytologier*. Oslo: Gyldendal
- Baudrillard, Jean (1994) «The System of Collecting» i Elsner & Cardinal (eds.) (1994) *The Cultures of Collecting*. London: Reaktion Books
- Belk, Russell W. (1995) *Collecting in a Consumer Society*. London: Routledge
- Benjamin, Walter (1969) «Unpacking My Library» i *Illuminations* New York: Schocken Books
- Bogle, Vikci (1999) «Women Who Collect Records», Graduate Research Paper, University of Auckland, New Zealand
- Campbell, Bob (2001) «Turn, Baby, Turn. Obsessions, compulsions, redemption and satori in the world of record collecting», *Colorado Springs Independent*, 14. Juni URL: <http://www.csindy.com/coloradosprings/turn-baby-turn/Content?oid=1111841>
- Creswell, John W (2006) *Qualitative Inquiry and Research Design*. Second Edition London: Sage
- De Certeau, Michel (2006) «The practice of everyday life» i John Storey (ed.) *Cultural theory and popular culture*. Pearson Education.
- Douglas, Mary & Isherwood, Baron (1979) *The World Of Goods: Towards An Anthropology Of Consumption*. New York: Basic Book Inc. Publishers
- Durkheim, Emile (2008) «The Elementary Forms of Religious Life» i Michael Lambek (ed.) *A Reader in the Anthropology of Religion*. Second edition. Malden, Massachusetts: Blackwell Publishing

- Davis, Fred (1979) *Yearning for Yesterday. A Sociology of Nostalgia*. New York: The Free Press
- Elsner & Cardinal (1994) «Introduction» i Elsner & Cardinal (eds.) (1994) *The Cultures of Collecting*. London: Reaktion Books
- Fangen, Katrine (2004) *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget
- Frith, Simon (1996) *Performing Rites. Evaluating Popular Music*. New York: Oxford University Press
- Goffman, Erving (1967) *Interaction Ritual. Essays on Face-to-Face Behavior*. New York: Anchor Books
- Griswold, Wendy (2008) *Cultures and Societies in a Changing World*. Thousand Oaks, California: Pine Forge Press
- Hayes, David (2006) «'Take Those Old Records Off the Shelf': Youth and Music Consumption in the Postmodern Age», *Popular Music and Society*. Feb 2006: 29,1.
- Hennion, Antoine (2001) «Music Lovers. Taste as Performance» i Manuscrit auteur, publié dans «Theory, Culture, Society 18, 5 (2001) 1-22»
- Hornby, Nick ([1995] 2011) *High Fidelity*. London: Penguin Books
- Huizinga, Johan (1955) *Homo Ludens*. Boston: Beacon Press
- Kjølsrød, Lise (2003) «Adventure Revisited: On Structure and Metaphor in Specialized Play», *Sociology*, 37(3)
- Kjølsrød, Lise (2004) «Om kalde dukker, noble sverd og erobrende sprang – metaforisk kommunikasjon i spesialisert lek» i (red) Frønes, i og Wetlesen, T.S. *Dialog, selv og samfunn*. Oslo: Abstrakt Forlag
- Kjølsrød, Lise (2009) «How Innocent is Our Scientific Vocabulary? Rethinking Recent Sociological Conceptualizations of Complex Leisure», *Sociology*, 43(2)
- Kjølsrød, Lise (2013a, forthcoming) «Mediated Activism: Contingent Democracy in Leisure Worlds», *Sociology*, URL: <http://dx.doi.org/10.1177/0038038512466970>.
- Kjølsrød, Lise (2013b) «En samler av norsk billedkunst fra mellomkrigstiden». Upublisert utkast april 2013.
- Kvale, Steinar (1997) *Det Kvalitative Forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal
- Milano, Brett (2003) *Vinyl Junkies. Adventures in Record Collecting*. New York: St. Martin's Press

- Muensterberger, Werner (1994) *Collecting: An Unruly Passion: Psychological Perspectives*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press
- Nilsen, Geir Levi (2004) «Musikkelskere og platesamlere – psykopatologisk analyse», Groove.no, 23/4-2004. URL:
<http://www.groove.no/artikkel/58036103/musikkelskere-og-platesamlere-en-psykopatologisk-analyse> [lastet ned 26/6-2013]
- Pearce, Susan (1995) *On Collecting. An Investigation Into Collecting in the European Tradition*. London: Routledge
- Plasketes, George (1992) «Romancing the Record: The Vinyl De-Evolution and Subcultural Evolution» i *The Journal of Popular Culture*, s 109-122, Summer 1992
- Repstad, Pål (1993) *Mellom nærhet og distanse. Kvalitativ metode i samfunnsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget
- Ruud, Even (1997) *Musikk og Identitet*. Oslo: Universitetsforlaget
- Saarinen, Aline B. (1959) *The Proud Possessors*. London: Weidenfeld & Nicolson
- Schloss, Joseph G. (2004) *Making Beats. The Art of Sample-based Hip-Hop*. Middletown: Wesleyan University Press
- Silverman, David (2010) *Doing Qualitative Research*. 3. edition. London: Sage
- Simmel, Georg (1971) *On Individuality and Social Forms. Selected Writings*. Chicago: The University of Chicago Press
- Shuker, Roy (2010) *Wax Thrash and Vinyl Treasures: Record Collecting As a Social Practice*. Farnham: Ashgate
- Solheim, Jorun (1998) *Den åpne kroppen. Om kjønnsymbolikk i moderne kultur*. Oslo: Pax forlag A/S
- Spillman, Lyn (2002) «Introduction: Culture and Cultural Sociology» i L. Spillman (ed.) *Cultural Sociology*. Malden, Massachusetts: Blackwell Publishing
- Stebbins, Robert A. (1997) «Serious Leisure and Well-being» I J.T. Haworth (ed.) *Work, Leisure and Well-being*. London and New York: Routledge
- Straw, Will (1997) «Sizing Up Record Collections. Gender and Connoisseurship in Rock Music Culture» i Sheila Whiteley (ed.) *Sexing the Groove*. London and New York: Routledge
- Widerberg, Karin (2001) *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget

Østerberg, Dag (1995) «Innledning» i Pierre Bourdieu *Distinksjonen. En Sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag

Andre kilder:

Aftenposten (7/3-2013)

Dagbladet (9/11-2010)

Dagbladet (4/11-2011)

Dust & Grooves (2013) URL: <http://www.dustandgrooves.com> [lastet ned 19/6-2013]

Popsike.com (2013) URL: <http://www.popsike.com/php/quicksearch.php?top25=all>
[lastet ned 27/6-2013]

Record Collector, Rare Record Price Guide (2013)

URL:<http://www.rarerecordpriceguide.com> [lastet ned 10/4-2013]

VG (4/11-2012)

Alle kilder i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord: 39 375

Vedlegg 1: Infoskriv

Masteroppgave om vinylsamlere

I forbindelse med min masteroppgave i sosiologi ved Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo, skal jeg studere vinylsamlere.

Jeg har lenge vært interessert i musikk og platers betydning, og vil nå med masteroppgaven fokusere på det å samle på vinylplater. Med oppgaven ønsker jeg å finne ut hva som ligger bak interessen for å samle på vinylplater. Gjennom intervjuer med vinylsamlere ønsker jeg å få innsikt i hva platene og samlingen betyr for dem.

Jeg trenger derfor å komme i kontakt med personer som samler på vinyl. Jeg ønsker å intervju ca 10 personer i alle aldre. Det vil også være fint om personene har lyst til å vise fram samlingen sin.

Jeg vil benytte båndopptaker under intervjuene. Intervjuene vil ta ca en time.

Det er helt frivillig å delta. Man kan trekke seg når som helst, uten videre begrunnelse. Opplysninger som samles inn behandles konfidensielt. Alle personopplysninger vil anonymiseres i oppgaven. Opplysningene vil anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen høsten 2013.

Hvis du kunne tenke deg å bli intervjuet eller har andre spørsmål kan du ringe meg på 91358733 eller sende en epost til fride@student.sv.uio.no.

Veileder for masteroppgaven er Lise Kjølørød ved Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi. Hun kan kontaktes på telefonnummer 22858332.

Med vennlig hilsen

Frid Erika Evensen

Vedlegg 2: Intervjuguide

Demografi: alder, sivilstatus, utdanning og yrke.

PLATENE

Kan du fortelle litt om de tidligste minnene du har knyttet til musikk og plater?

- Var det noen i familien din som samlet på plater?
- Minner fra barndom/ungdomstid knyttet til musikk eller plater?
- Husker du den første plata du fikk/kjøpte?
- Har dette fått betydning for samlingen i dag?

Kan du fortelle hvordan samlingen startet, og hvordan det har utviklet seg med årene?

- Hvor lenge har du samlet?
- Hvorfor tror du at du begynte du å samle? Var det noe spesielt som utløste det?
- Vil du si at det er et skille fra å være musikkinteressert til å bli en platesamler?
- Anser du seg selv som en samler?
- Å være platesamler krever jo en del kunnskap, hvordan har du tilegnet det kunnskap om plater?

Hvorfor velger du vinyl?

- Har du alltid kjøpt vinyl?
- Hva skiller vinyl fra andre formater?
- Er det viktig for deg å ha platene i fysisk format?
- Hva er det med lyden på ei vinylplate?
- Kan du fortelle opplevelsen du får ved å høre på ei vinylplate?

Kan du fortelle om platesamlingen din?

- Hvor mange plater har du?
- Hva er det du samler spesielt på?
- Er det viktig for deg at platene er originalpressinger? Hvorfor det?
- Har du vært gjennom ulike typer faser når det gjelder samlingen?
- Hvordan har du sortert samlingen?
- Hvordan har du tatt vare på platene?
- Spiller du alle platene? Er det noen plater du har som er mer samleobjekter?
- Hvor mye er samlingen verdt? Betyr dette mye for deg?
- Hvor mye tid bruker du på platene – på jakt, lytte, sortere osv?

Hvilke plater i samlingen er helt spesielle for deg? Knyttet til minner/historien om når du fikk tak i den.

- Samlingens "holy grail"?
- Har du noen historier om plater du har gjort ekstra mye for å få tak i?
- Hvilken plate betyr mest for deg?
- Hvilken plate vender du stadig tilbake til?
- Ultimate find – hvilken plate er du alltid på jakt etter? Hvorfor – hva er det med den plata?
- Har du noen plater i samlingen som du ikke har hørt på/ikke liker?

- Emosjonelle/følelsesmessige opplevelser knyttet til plater eller lytteopplevelser?
- Hvilken plate i samlingen er mest verdt?

Kan du fortelle om hvordan du får tak i plater?

- Ebay, loppemarked, platemesser, platebutikker (innland/utland)? – Liker du best å finne platene selv eller kjøpe dem på nettet?
- Hvilke vaner/strategier har du når du skal få tak i plater?
- Har du noen favorittsteder for å få tak i plater?
- Kan du beskrive følelsen av å komme til en platebutikk/loppemarked?
- Hva er det du ser etter når du kjøper plater? Pressing, label, band/artist osv.
- Kjøper du nye plater?
- Hvor ofte kjøper du plater?

PLATEMILJØ

Vil du si at det finnes et platemiljø, hvordan vil du beskrive dette? Føler du deg en del av dette miljøet?

Er det sosiale et viktig aspekt for deg når det gjelder platesamling?

- Hva er ditt forhold til andre samlere?
- Treffer du ofte kjente når du kjøper plater? Pleier du å se etter plater sammen med andre?
- Deltar du i klubb?
- Møter du andre samlere for å bytte plater, lytte etc?
- Føler du et fellesskap med andre samlere?
- Opplever du rivalisering, konkurranse, urettferdighet når du er på jakt etter plater?

Hvorfor tror du det er stort sett menn som samler på vinyl? Hva med kvinner?

Hvordan vil du sammenligne deg med andre samlere?

- Vil du si at det finnes ulike motiver for hvorfor folk samler, for eksempel med tanke på sjanger, band/artist, kommersielle plater, nytt, gammelt, business?
- Hva syns du om den ofte stereotypiske samleren som framstilles i f.eks filmer og bøker. For eksempel i High Fidelity? Ensomme menn...

PLATENE OG LIVET

Samliv – har du kjæreste, samboer, barn?

- Hvordan går det å kombinere familielivet og samlingen?
- Plass og økonomi
- Forstår familien/kjæresten/samboeren interessen din for plater?
- Er familien din også interessert i musikk og plater?

Hvorfor tror du at du samler – har du gjort opp egne tanker om hva samlingen betyr for deg? En slags egen teori på hvorfor du driver med dette?

Hva er det samlingen gir deg? Hva er det som driver deg til å fortsette?

- Hva ønsker du å oppnå med samlingen? – Arkiv, bruke, minner, eie, tjene penger?

- Hvilken betydning har platene og samlingen i livet ditt?
- Er platene knyttet til minner – et slags livets bibliotek?
- Hva har platene gitt deg i alle disse årene?

Hva er det samlingen gir deg som du ikke kan oppnå andre steder? For eksempel på jobben?

Vil du si at platene uttrykker en viktig del av din identitet?

- Bruker du mye tid på musikk utover platene – for eksempel konserter, festivaler, lese musikkblader/anmeldelser?
- Samler du på andre ting?
- Blir samlingen noen gang komplett?
- Har du tenkt over hva som vil skje/hva du vil skal skje med samlingen din etter du forlater denne jorda?

AVSLUTNING

Hva tenker du om vinylens framtid? Hva syns du om at vinyl stadig blir mer populært? Yngre vinylsamlere? Platemessens framtid med tanke på internett?

Er det eventuelt andre ting du vil tilføye?